LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 198 Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs Eßlingen/N. Breite Str. 6—8. Printer: Ungeheuer & Ulmer. Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly Circulation 11.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 30 (374)
Trešdien, 1950. g. 19. aprīlī.
Iznāk trešdienās un sestdienās Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja Galvenais redaktors: V Lambergs; galvenā redaktora vietnieks: M Cullīts. Redaktori: A Bolšteins, J Jēkabsons, B Kiselis, E. Raisters, L. Švarcs Austrālijas redakcijas vad A. Smits (Lawley House, Canberra, A. C. T., Australia) Redakcijas adrese: Esslingen/N. Breite Str. 6—8. telefons 17330.

Lūkos atņemt Maskavai miera monopolu

Bido prasa augstās Atlantika miera padomes nodibināšanu

Parīze (A). — Francijas ministru prezidents Žoržs Bido svētdien Lionā teica svarīgu ārpolītisku runu, kurā „Francijas vārdā" prasīja, lai Atlantika paktā saslēgtās valstis kopā nodibinātu „augsto Atlantika miera padomi". Šis „jaunais un svarīgais franču valdības prasītais solis", kā uzsvēra Bido, būšot „loģisks turpinājums visām iepriekšējām Rietumeiropas valstu un Atlantika nāciju sadarbības formām".

„Būdama pārliecināta, ka pašreiz ir pēdējais brīdis, lai brīvās nācijas sāktu konkrētāku un efektīgāku sadarbību," teica Bido, „un šo organizēšanos saskaņotu ar pašreizējo pasaules polītisko stāvokli, Francijas valdība prasa augstās Atlantika padomes radīšanu, kuras galvenais uzdevums būs saglabāt pasaules mieru. „Es neredzu nekāda iemesla, kādēļ vārdu miers sev par monopolu var padarīt tās nācijas, kas tagad zem pacifisma segas nodibinājušas agresijas centru." — Pēc šī norādījuma uz Padomju savienības viltus miera kampaņu Bido atgādināja klausītājiem, ka Ečesons nesen paziņojis koordinācijas komitejas nodibināšanu, kuras uzdevums būs vienkāršot Atlantika pakta valstu sadarbību.

Bido runa visā pasaulē pirmdien tika plaši komentēta un no plašajām atskaņām ASV un Lielbritānijas presē vērojams, ka šī runa nav radusies spontāni, bet iepriekš bijusi informēta arī Vašingtona. Bido ierosinājums rāda, ka Ečesons nolēmis visiem līdzekļiem pasteidzināt Rietumeiropas un Atlantika valstu ciešāku saslēgšanos pretkomūnistiskā blokā.

Trigve Lī vēlas braukt pie Staļina

Ņujorka (F). — Preses konferencē sestdien Apvienoto nāciju ģenerālsekret... ...gve Lī paskaidroja, ka viņš „varbūt jau maijā dosies uz Maskavu, lai privātās sarunās ar Staļinu nokārtotu visas sarežģītās starptautiskās problēmas". Lī pūles salabināt Vašingtonu ar Maskavu vairs nav jaunas. Jau pirms vairākiem mēnešiem amerikāņu un britu prese vēstīja, ka UN ģenerālsekretārs „neuzskata par neiespējamu" saprašanos ASV un Padomju savienības starpā. Trigve Lī sevišķas pūles pieliek, lai nokārtotu sarežģīto Drošības padomes jautājumu, ko, kā zināms, atstāja padomju delegāts Maļiks pēc tam, kad rietumvalstis atsacījās atzīt Maotsetunga valdību.

Baltijas partizānu vadītāju slepena apspriede Igaunijā

Labi informētais Londonas žurnāls Preview savā pēdējā numurā ziņo, ka pirms pāris nedēļām Igaunijas salās notikusi Latvijas, Igaunijas un Lietuvas pretestības kustības vadītāju slepena sanāksme. Tajā spriests par darbības saskaņošanu pavasarim iestājoties, kā arī par speciālo uzdevumu sadalīšanu. Žurnāls piezīmē, ka, kaut gan jau agrāk zinājis par šo sanāksmi, tas tomēr atturējies no ziņas publicēšanas, iekām visi partizānu vadītāji laimīgi atgriezušies savās galvenajās mītnēs. Beigās Preview piezīmē, kā tuvākajā laikā sagaidāma lielāka aktivitāte Baltijas pretestības kustības darbībā.

Dāvids Rusē vēlreiz apellē pie cilvēces sirdsapziņas

Parīze (E). — „Mēs nevaram iedomāties, kādas ciešanas pārdzīvo tie cilvēki, kas notiesāti uz dzīvi Padomju savienībā vai Maskavas satelītvalstīs," pagājušo svētdien Parīzes laikrakstos atkārtoti rakstīja Dāvids Rusē. Viņš no jauna aicināja dibināt speciālas komisijas, kas izmeklētu apstākļus piespiedu darbu nometnēs. Šis Rusē aicinājums nav pirmais. Jau priekš vairākiem mēnešiem lielajā Parīzes laikrakstā L'Epoque Dāvids Rusē publicēja līdzīgu uzsaukumu. Toreiz viņš apellēja pie visas demokratiskās pasaules un ierosināja darīt visu, lai izbeigtu masveidīgu cilvēku iznīcināšanu Padomju savienības koncentrācijas nometnēs.

Dāvida Rusē uzsaukums radījis plašu ievērību ne vien Francijā, bet arī Lielbritānijā un Savienotajās valstīs. Komentējot šo ziņu, lielie amerikāņu laikraksti pasvītro, ka Dāvids Rusē ir pazīstams franču rakstnieks, žurnālists un ārsts. Pēc tam, kad Hitlera armijas iesoļoja Francijā, Rusē deportēja uz Vāciju. Vairākus gadus viņš nosēdēja Rāvensbrikas un Dachavas koncentrācijas nometnē. Dāvids Rusē bija kādreiz arī pārliecināts komūnists. Bet tad, kad viņš pieredzēja sarkanās armijas rīcību Rietumeiropā un kad redzēja, ka pacifisma, miera un sociālisma skaistie vārdi Padomju savienībā ir vienīgi propagandas līdzeklis, viņš kļuva par nesamierināmu komūnisma ienaidnieku.

Prasīs korrekti veikt saistības pret galvojuma devēju

Starp jaunajiem noteikumiem ASV senāta pieņemtajā DP likuma papildinājumā atrodams šāds paragrafs:

„Saskaņā ar šo likumu nedrīkst izsniegt vīzu nevienam DP, pirms tas nav parakstījis apliecinājumu, ka ir ar mieru labā ticībā strādāt sava galvotāja doto darbu. Ja Savienoto valstu ģenerālprokurors uz izziņu pamata konstatēs, ka minētais apliecinājums ir dots nepareizi, tad to kvalificēs kā viltotu informāciju, kas kalpojusi mērķim iegūt iecelošanas iespēju ASV. Izšķirot jautājumu par to, vai kāds DP ir labā ticībā deklarējis izpildīt sava nākošā darba noteikumus, ģenerālprokuroram jāievēro šī DP izturēšanās darbā, strādāšanas veids un ilgums pēc ierašanās ASV."

Praktiski šis noteikums nozīmē, ka nākotnē katram DP būs jāizturas ļoti korrekti un godīgi pret savu galvotāju, pie kam viņam būs pienākums palikt darba vietā pie sava galvotāja vismaz tik ilgi, cik to paredz parakstītais līgums vai savstarpējā vienošanās (vispārīgi 1 gadu).

Minētā likuma paragrafa dēļ turpmāk būs arī nepieciešams jau pašā galvojumā sniegt daudz skaidrāku un precizāku gaidāmā darba aprakstu (Job Description). Bez tam DP nebūs atļauts minēto apliecinājumu parakstīt, pirms nebūs konstatēts, vai viņš tiešām spēj galvojumā minēto darbu veikt. Lai pasargātu DP no vieglprātīgas un nepārdomātas apliecinājuma parakstīšanas, būs nepieciešams atrast veidu, kā pārbaudīt viņa iepriekšējo izglītību, praksi un piemērotību darbam. Domājams, ka šai nolūkā noderēs IRO arodkomisiju izdotās apliecības (Work Testing Certificate).

Jaunais noteikums stāsies spēkā, tiklīdz DP likuma papildinājumu būs parakstījis Trūmens. No DP komisijas puses mūs informē, ka tas varētu notikt maija sākumā.

Likuma papildinājumā uzņemtais priekšraksts par parakstāmo darba gribas apliecinājumu atzīstams kā sekas sūdzībām, ko daudzi galvotāji ASV iesnieguši par DP. Kā zināms, daļa DP pēc izceļošanas uz ASV nav atzinuši pat par vajadzīgu vispār pieteikties pie saviem galvotājiem, vai arī pēc dažu dienu nodzīvošanas tos pametuši un devušies meklēt darbu citur. Šāda izturēšanās radījusi asu kritiku un uzbrukumus presē pret DP ieceļotājiem. Ar jauno noteikumu likuma papildinājumā šādus gadījumus cer novērst.

Trūmena vēstījums lietuviešiem

Lithuanian Bulletin pirmajā lappusē publicē prezidenta Trūmena vēstījumu lietuviešu kongresā Ņujorkā. Prezidents starp citu uzsvēris: „Apsveicu jūs par jūsu līdzdarbību demokratiskās iekārtas atbalstīšanā un par jūsu centieniem sagādāt saviem aizokeana tautiešiem tādas tiesības, kādas bauda brīvās tautas, un ko mēs šeit ASV tik augsti cienām. Neraugoties uz to, ka pasaulē eksistē cilvēki, kas augstāk vērtē spēku un varu nekā brīvību un taisnību, neesmu zaudējis ticību pasaules tautām. Esmu pārliecināts, ka tādi vīri un sievas, kā jūs un es, spēs panākt pasaulē tādu mieru, kas balstītos uz brīvību un tiesībām, un ka ar Dieva palīgu mēs reiz šo mērķi sasniegsim. Zinu, ka jūs dalāties ar mani šai ticībā un līdz ar savu valdību darīsit visu, lai šo mērķi reālizētu."

Nošāvies Berlīnes streiku organizātors ģenerālmajors Kvašņins

Berlīne (D). — Vācu laikraksts Der Tagesspiegel Štutgartes un BBC raidītājs svētdien paziņoja, ka netālu no Štetīnas nošāvies agrākais padomju transportu daļas vadītājs Berlīnē ģenerālmajors Kvašņins. Savā laikā Berlīnē viņš organizēja dzelzceļnieku streiku. Kad tas pēc diviem mēnešiem sabruka un krievu okupācijas iestādes bija spiestas piekāpties, ģenerālmajors Kvašņins no Berlīnes pazuda bez pēdām. Rietumu sektoru prese toreiz ziņoja, ka viņš kritis Kremļa nežēlastībā un atsaukts. Staļins un polītbirojs nevarēja piedot Kvašņinam streika sabrukumu, un viņš, tāpat kā Karlshorstas informācijas daļas vadītājs ģenerālis Tulpanovs, kas savā laikā ieteica Berlīnes blokādi, Maskavā skaitījās par vienu no lielākajiem grēkāžiem. Tulpanovs savās pozicijās noturējās, jo aiz viņa stāvēja padomju vēstnieks Austrumvācijā Semjonovs. Tulpanovs pēc kāda laika kļuva pat par ģenerālleitnantu, bet Kvašņins varēja pavilkt savai karjērai apakšā svītru.

Traģiskais notikums ar agrāko padomju varas vīru norisinājies pagājušās nedēļas beigās, raksta Der Tagesspiegel. Laikraksts sakās zinām, ka ģenerālmajors Kvašņins vēlējies bēgt uz Zviedriju. Maskavā būvētajā Zisā viņš kopā ar savu sievu un 15 gadus veco meitu pa auto ceļu devies uz Štetīni. Netālu no Podejuchas ģenerāļa mašīnu apturējusi padomju militārā policija. Neraugoties uz to, ka Kvašņins pats sēdēja pie auto stūres un bija tērpies ģenerāļa uniformā, kuras atlokus greznoja augsti padomju ordeņi, policija viņam aizliedza braukt tālāk. Tad Kvašņins esot izvilcis no kabatas Sarkanās zvaigznes pistoli un izsaucies „Vsje propalo". Tai pašā brīdī atskanējis šāviens, un uz sēdekļa saļimusi Kvašņina sieva. Pēc tam ģenerālmajors nošāvis arī savu meitu un ietriecis pats sev lodi galvā.

Ņujorkas laikraksts par DP preses brīvību

Ņujorkā (j). — Laikraksts New York Herald Tribune savā laikā (9. 3.) bija publicējis lasītāju vēstuļu nodaļā kāda K. ziņu, ka IRO galvenās mītnes Ženēvā publiskās informācijas daļas vadītājs Dotijs (Robert Doty) aizliedzis DP avīžu izdevējiem iespiest jebkāda veida uzbrukumus pret UN valstīm. Rīkojumā, kas izdots 6. janvārī, bijis norādīts, ka informāciju vai polītisku komentāru publicēšanai, kas varētu kaitēt IRO attieksmēm ar UN valstīm, sekas būs attiecīgā laikraksta papīra apgādes pārtraukšana un licences atņemšana. Vēstules autors bija citējis minētā rīkojuma pilnu tekstu un pēc tam piezīmējis, ka „DP prese nekad nav uzbrukusi UN nācijām, izņemot komūnistus, un tātad ir skaidrs, ka augšējais rīkojums izdots vienīgi, lai novērstu kritiku par komūnistu necilvēcīgo rīcību zemēs aiz dzelzs priekškara".

Tas pats New York Herald Tribune tagad (12. 4.) ziņo, ka republikāņu senātors Noulends (William F. Knowland) nodomājis pieprasīt ASV ārlietu ministrijai paskaidrojumus par „DP preses cenzūru". Sarunā ar žurnālistiem senātors norādījis uz to pašu Dotija parakstīto 6. janvāra rīkojumu, ko viņš esot ieguvis „neoficiālā ceļā". Senātors izteicies, ka viņš gribot uzzināt, „cik tālu šī cenzūra īsti iet", un piebildis, ka pēc viņa domām uz šī rīkojuma pamata DP laikrakstiem varētu pat aizliegt publicēt Ečesona kritiku par Padomju savienību...

Laiks spiež izšķirties

IRO brīdina:

Vairs tikai 10 nedēļas

palikušas līdz 30 jūnijam, kad izbeidzas aprūpe DP nometnēs. Tāpēc lai ikviens jau šodien, kad IRO ierēdņiem vēl iespējams palīdzēt, izšķiras un sāk gatavoties

tālākai emigrācijai

vai

palikšanai uz dzīvi Vācijā

Abos gadījumos nekavējoties jāsāk kārtot vajadzīgās formālitātes, jo vilcināšanās un gaidīšana uz pēdējo kuģi vai minūti var beigties ļoti kļūmīgi.

Leopolds atsakās par labu kroņprincim Boduīnam

Brisele (C). — Pēc apspriedēm ar karali Leopoldu III sestdien no Ženēvas atgriezās ministru prezidents Vanzēlands, portfelī līdzi atvezdams magnetofona lentu, kurā bija uzņemta karaļa runa beļģu tautai. Šo runu Beļģijas radiofons noraidīja svētdien Tajā Leopolds III paziņo, ka viņš piekrīt karalisko tiesību pagaidu nodošanai savam vecākajam dēlam troņmantiniekam princim Boduīnam. Šīs pilnvaras paredzētas līdz 1951. g. 7. septembrim, kad troņmantinieks kļūs pilngadīgs.

Ar šo Leopolda III jaunāko deklarāciju beidzot Beļģijas valdības krize, šķiet, atradusi atrisinājumu. Tagad arī sociālistiem nav vairs ko iebilst. Sagaidāms, ka nodibināsies koalicijas valdība un Boduīns uzņemsies pavaldoņa pienākumus.

PRINCESEI ELĪZABETEI GAIDA OTRU BĒRNU

Londona (C). — Visa angļu prese otrdienas rītā ziņoja, ka Anglijas troņmantiniecei princesei Elīzabetei šovasar gaida otru bērnu. Viņas pirmdzimtam princim Čarlim jau 18 mēnešu. Nākamā mēnesī princesi Elīzabeti sagaida Londonā, kur tā arī paliks līdz priecīgajam notikumam. Pašreiz viņa uzturas Maltas salā pie sava vīra Edinburgas hercoga, kas tur atrodas Anglijas flotes dienestā.

Par ko lems Londonas pēckara svarīgākajās konferencēs maijā

Centrālā problēma Vācijas un Rietumeiropas valstu sadarbības vienkāršošana

Londona (B.) — No maija mēneša 2.—4. nedēļai Londona būs pēckara vissvarīgāko konferenču centrs. Ar visām pilnvarām un abu ASV lielo partiju atbalstīts, ārlietu ministrs Dīns Ečesons apspriedīsies ar Bevinu un Francijas ārlietu ministru Robertu Šūmanu, lai pasteidzinātu un paplašinātu Rietumeiropas saimnieciskās vienības un militārā spēka attīstību. Pēc konferencēm Parīzē un Londonā, kas ilgs no 8.—17. maijam, Atlantika pakta 12 nācijas sapulcēsies Londonā, tā saucamājās padomes sēdēs, kurām jaunu ierosinājumu devusi Francijas ministru prezidenta Bido Lionā teiktā runa. Bido prasa augstās Atlantika miera padomes dibināšanu. Nav šaubu, ka šis plāns jau iepriekš saskaņots ar Ečesonu un viņa padomnieku Dalesu.

Pirmā konference notiks Ečesona un Bevina starpā un tās darba kārtība paredzēta šāda: vispārēja apspriede un ASV un Lielbritānijas saimniecības polītikas saskaņošana; Rietumeiropa, koloniju jautājums; Āzijas polītiskās problēmas, it īpaši Kašmiras, Indoķīnas un Indonēzijas jautājums; Japānas miera līgums, Ķīnas problēma; anglosakšu polītikas saskaņošana Tuvajos austrumos un visbeidzot ASV un Anglijas attieksmes ar Padomju savienības satelītvalstīm.

Šī plašā darba kārtība, kā redzams, aptver turpat visus svarīgākos Āreiropas jautājumus un Anglijas saimnieciskās saistības ar ASV. Bevins, kā Vašingtonā uzsver, pār visām lietām grib zināt, vai Vašingtona pildīs solījumus, kādus deva pagājušā rudens saimnieciskajās apspriedēs. Kā Newsweek korespondents Veintāls apgalvo, Ečesons būšot atturīgs un ar Bevinu par šiem jautājumiem bez Kanadas un ASV finanču speciālistu klātienes runāt atteikšoties. Darba kārtības otrā punktā Bevins vēlas zināt, kā turpināsies ASV saimnieciskā palīdzība Lielbritānijai pēc 1952 g. un kā aizpildīt dolaru deficītu angļu ārtirdzniecībā. Par Bevina un Ečesona apspriedes trešo punktu — miera līgumu ar Japānu — arī Londonā necer lielus panākumus. Tās uzskatāmas par priekšsarunām, jo ASV miera līgumu ar Japānu pašreiz personīgi steidz izstrādāt Ečesona galvenais palīgs Fosters Daless. Vissmagākais jautājums apspriedē laikam būs Ķīnas problēma, kur

(Turpinājums 8. lpp.)

Arī Pīks devies „atvaļinājumā" uz Padomju savienību

Berlīne (D). — Pēc tam, kad Padomju savienībā „veseļoša ...lūkos" ilgāku laiku bija uzturējies Austrumvācijas ministru prezidents Grotevols, uz Maskavu šinīs dienās devās arī pats „vācu republikas" galva — valsts prezidents Vilhelms Pīks. Šo informāciju pagājušo svētdien publicēja SED oficiālais organs Das Neue Deutschland, piebilzdams, ka Pīks pavadīs Krimā dažas nedēļas, lai „atpūstos". Laikraksta publikācija sakrīt vienā laikā ar Rietumvācijas valsts kanclera Dr. Ādenauera viesošanos Berlīnē, kas jau lidlaukā žurnālistiem deklarēja, ka „Bonna un Berlīne ir viena un tā pati Vācija". Gandrīz vienlaicīgi ar viņa ierašanos agrākajā Vācijas galvaspilsētā notika arī masu sapulces Potsdamas laukumā, kurā runāja komūnistu vadonis Makss Reimans. Vācu laikraksti un BBC vēstī, ka šī demonstrācija bija vāji apmeklēta. Toties Reimans ...esot skopojies vārdiem, lai pierādītu „rietumu demokratiju savtīgos nolūkus un neglīto propagandu kā pret Vāciju, tā pret ASV."

LATVIJA

Nr. 30 (374) 1950. g. 19. aprīlī

Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas

BUMBVEDĒJS VIRS LATVIJAS

Smāgi nolaists dzelzs aizkars ieslēdzis Latviju un tās tautu boļševisma cietumā. Sveši un ļauni cilvēki sātaniski samin brīvo un laimīgo latviešu nāciju līdz ar mūsu brāļiem — lietuvjiem un igauņiem rietumu lielo kultūras tautu acu priekšā, kas liekas nevarīgas un gļēvas palīdzēt tām. Visi lielo nāciju protesti un deklarācijas mūsu valsts un nācijas labā vienmēr atsitušās un sašķīdušas pret šo baigo dzelzs aizkaru. Likās, ka cilvēki un cilvēcība mums nevar vai negrib vairs palīdzēt.

Bet tad Kristus augšāmcelšanās dienās pati dievišķā vara no rietumu debesu pamales lika virs Baltijas jūras cauri dzelzs aizkaram iznirt kādam amerikāņu bumbvedējam un ar savu motoru dūkšanu modināt sarkanajā asins kalnā Staļina čekas kalpu savažoto un apsargāto princesi Latviju tās jūras pilsētā Liepājā. Uz šī apzinīgi tur vadītā vai noklīdušā bumbvedēja spārniem, verdzinātās Dievzemītes zilās dūmakas nests, piekērās brīvās Latvijas vārds, kas, sarkano iznīcinātāju ložu krusas pavadīts, lika pašķirties dzelzs aizkaram un kopā ar brīvās pasaules baznīcu Lieldienu zvaniem pārskanēja pār visu pasauli. Viens vienīgs bumbvedējs virs Latvijas panāca to, ko neiedrošinājās vai nespēja gudrā un viltīgā politika ministriju un vēstniecību kabinetos — pierādīja, ka dzelzs aizkars ar vīrišķīgu drosmi ir salaužams un pārejams, ja vien ir griba to darīt. Nu jau kopš nedēļas prezidentu, ārlietu un kara ministriju namos, pasaules presē un radioviļņos skan un neapklust Latvijas vārds un liktenis, skarbi pātagodami aizsnaudušos pasaules sirdsapziņu, kas tik negribīgi pilda brīvības un humānitātes sarga pienākumu pret mazajām nācijām.

Šis notikums virs Latvijas, kas izraisījis tik negaidīti nopietnas sekas starptautiskās attieksmēs, ir signāla zīme mūsu trimdas cīņas spēkiem. Rietumu valstu prese, paužot sabiedrisko domu, parāda savu valdību ārsabiedrisko domu, parāda savu valdību ārpolitikas vadītājiem ceļu pārņemt iniciātīvu šīs vasaras aukstajā karā, iekām to nav izdarījuši boļševiki ar savām plānotajām lielakcijām Berlīnē, Vācijas austrumu joslā, Dienvidslavijā uc. Rietumu presē pērkons ir jau ierūcies — **Latvija nav** Padomju savienības teritorija, bet brīva un neatkarīga valsts, virs kuras teritorijas amerikāņu bumbvedējs nav ienaidnieks, bet draugs. Višinskim tādēļ **nav tiesību** atrasties Latvijā un protestēt, bet Ečesonam **nav pienākuma** šo protestu uzklausīt.

Mūsu uzdevums ir visiem līdzekļiem morāli, legāli un politiski atbalstīt ASV valdības nostāju un pamudināt to runāt ar Kremli pavisam stingru un skaidru valodu — nevis Padomju savienība, bet Latvijas brīvvalsts valdība, kuru pārstāv tās ārkārtējais pilnvarnieks un sūtnis Londonā K. Zariņš un sūtnis Vašingtonā J. Feldmanis, ir vienīgā tiesīgā vara, kas var atļaut vai neatļaut amerikāņu lidmašīnām lidot virs Latvijas teritorijas. Ar to Padomju savienība reiz būtu arī oficiāli nosēdināta uz apsūdzētā sola par Latvijas un citu valstu varmācīgu okupāciju, inkorporāciju un noziegumiem pret cilvēcību. Padomju savienības tiesāšanas juridiskais pamats ir Nirnbergas tiesas spriedums, ar ko nodibinātas jaunas starptautiskas tiesības, kam ir likuma spēks un nozīme, un zem kura ir arī Padomju savienības paraksts. ASV prokurors Roberts Džeksons Nirnbergā deklarēja, ka Nirnbergas spriedumā izteiktie principi attiecināmi kā uz uzvarētiem, tā arī uz uzvarētājiem.

Vienlaicīgi ar apsūdzību pret Padomju savienību ASV un pārējām rietumu valstīm ar apņēmīgu drosmi nav jāievēro dzelzs aizkars pie Baltijas valstīm un, ja tas būtu vajadzīgs, tas jāsalauž ar varu. To prasa cilvēcība un taisnība. To prasa latviešu nācija.

Mūsu sūtņu, politiskās cīņas vadības, preses un sabiedrības pienākums ir droši un atklāti izteikt šo latviešu nācijas prasību.

V. Lambergs

Gribot negribot palicējiem būs jāsadzīvo ar vāciešiem

TIBINGENAS INSTITŪTA PĒTĪJUMI PAR EIROPAS BĒGĻU PROBLĒMU

Eiropas bēgļu problēma pastāv jau kopš Balkānu kariem. Pēc pirmā pasaules kara Eiropā atradās pāri par 300.000 turku, armēņu, grieķu, asiriešu un citu tautību bēgļu. Lozanas miera līguma rezultātā 400.000 turkiem un 1,3 milj. grieķiem bija piespiedu kārtā jāmaina dzīves vietas. Revolūcija Krievijā bija par pamatu 1 milj. lielam krievu tautības bēgļu vilnim, kas vēlās uz Rietumeiropu. Varu pārņemot Hitleram, bēgļu kustība turpinājās, šoreiz no Vācijas un tās kontrolei padotiem apgabaliem. Līdz 1943. g. Vāciju aiz politiskiem un rasiskiem iemesliem atstāja 400.000 cilvēku. Dažus gadus iepriekš no Spānijas uz ārzemēm devās 200.000—250.000 cilvēku. Bēgļu skaits Eiropā pārsniedza jau krietni 1. milj. kad otram pasaules karam beidzoties, sākās jauna, apmēru ziņā visu līdz šim pieredzēto pārsniedzoša bēgļu kustība.

Tībingenā esošais Institūts okupācijas jautājumu pētīšanai pirmo reizi pēc kara beigām pamatīgi studējis ārzemju bēgļu jautājumu Vācijā, kā arī īpatīgo DP un bēgļu problēmu IRO satversmes nozīmē. Tagad brošūrā (izdevis Mora apgāds Tībingenā) publicēts sevišķi grūtos apstākļos savākts materiāls, kas DP problēmu apgaismo no saimnieciskās, finanču un politiskās puses. „Vācieši un DP", teikts grāmatiņas ievadā, „būs spiesti vēl ilgu laiku dzīvot vienkopus; būs nepieciešams šo kopējo sadzīvi veidot ne tikai panesamu, bet arī ražīgu".

Brošūra piemetina, ka speciālā DP aprūpe caur UNRRU un vēlāk caur IRO, kā arī daļēja DP uzstājīgā uzvešanās un Vācijai šai sakarībā uzveltā financiālā nasta radījusi vāciešos zināmu naidīgumu pret DP, kas savukārt bijis par iemeslu tam, ka atbildību par DP nodot vācu rokās vilcinājās. Šī atbildība neesot nodota vāciešiem arī tad, kad lielākā daļa DP bija kļuvuši par īstiem bēgļiem. Vāciešu kritiku pastiprinājusi arī pašu vāciešu bēgļu problēma.

Seko dati (jau pazīstami) par DP skaitu Vācijā 1947. un 1949. gados, kā arī pēc 30. jūnija paredzētais DP skaits visā Vācijā un atsevišķās Rietumvācijas joslās. Rietumvācijas atsevišķie parlamenti atkārtoti asi kritizējuši izdevumus DP labā. Institūts okupācijas jautājumu pētīšanai izrēķinājis, ka laikā no 1945. g. līdz 1949. g. martam Rietumvācija bijusi spiesta kā daļu no okupācijas izdevumiem šim nolūkam izdot 1.981,2 milj. resp. gandrīz 2 miljardi marku. Uz katru DP mēnesī iznāk 67 markas. Nav iespējams pie tam aprēķināt grūti konstatējamus netiešus izdevumus un vācu tautas īpašuma zaudējumus.

DP problēma nav pastāvīga bēgļu problēma, bet daļa no Eiropas bēgļu problēmas. DP emigrējot uz citām Eiropas un aizjūras valstīm, šī problēma pa lielākai daļai jau atrisināta. Tiem, kuri pēc 30. jūnija paliks Vācijā, atliks līdztekus starptautisku organizāciju palīdzībai vienīgi iekļauties vācu saimniecībā, un vienīgi no DP un vāciešiem atkarāsies, lai šo kopdzīvi veidotu produktīvu. Skaidrs, ka tas sasniedzams vienīgi ar lielu piespiešanos. Taču bez starptautiskas palīdzības to bēgļu problēma, kuri nevēlas atgriezties savā dzimtenē, nav atrisināma.

Jauns priekšlasījuma veids

DP, gatavojoties izceļošanai, labprāt grib būt informēti par dzīvi un apstākļiem jaunajā zemē, bet parastie priekšlasījumi līdzšinējā veidā ļaudis pēdējā laikā interesē visai maz. Pasaules YMCAs nodaļa Lībekā tādēļ sākusi šajā virzienā meklēt jaunus ceļus un, cik līdz šim vērojams, ar labiem panākumiem. Amerikāņa Noksa ideju iedzīvinot, YMCAs darbinieki apbraukā Šlezvigas-Holšteinas nometnes un skeča veidā uz skatuves parāda amerikāņu tradicijas un tikumus; piemēram, attēlo kādu ASV ieceļojušu DP, kas pirmo reizi viesojas amerikāņu namā, piedzīvojot visus iespējamos pārpratumus un starpgadījumus. Pārspīlētais tēlojums saista publikas interesi un pat sasmīdina to, bet kaut kas tomēr iespiežas atmiņā, kas vēlākajās gaitās var noderēt. Beigās Mr. Nokss kopā ar savu tautieti Miss Kristiansenu vēl atbild uz publikas jautājumiem. Pasākums, kas ir tikai mēģinājums radīt jaunu priekšlasījuma veidu, jau pirmajās reizēs Lībekā saistīja vairākus simtus skatītāju.

Alfrēds Vinčels

Latvijas ģenerālkonsuls Braisons ieradīsies Vācijā

Maija beigās Latvijas jaunieceltais ģenerālkonsuls Kanadā R. N. Braisons (Bryson) ieradīsies ar oficiālu vizīti pie sūtņa K. Zariņa Londonā, kur paredzētas apspriedes. Izmantojot šo izdevību, ģenerālkonsuls kā viesis ieradīsies arī Vācijā, kur apciemos archibīskapu prof. Dr. T. Grīnbergu un LCK amatpersonas. Ģenerālkonsulam līdzi dodas viņa vecākais dēls B. Braisons, kas ar tikpat lielu dedzību kā tēvs pievērsies latviešiem. Toronto viņš bez atlīdzības māca latviešu ģimenēm angļu valodu un apgādā tās ar nepieciešamo mācības literātūru. Braisons juniors sācis arī pats mācīties latviešu valodu.

-šs.

Zv. adv. V. Voita 50 gadi

Uz 50 mūža gadiem 19. aprīlī atskatās zv. adv. V. Voits. Dzimis Pēterpilī kā Krievijas valsts spiestuves galvenā ārsta un vēlākā Latvijas sūtņa Dr. O. Voita dēls, viņš beidzis LU tiesību zinātņu studijas un 1929. g. 11. sept. ieskaitīts advokātūrā Rīgā, kur darbojies 15 gadu, arī par vairāku lielāku saimniecisku uzņēmumu juriskonsultu. Vienlaicīgi viņš rosīgi nodevies sabiedriskam darbam, nodibinādams Latvijas skautu organizāciju, YMCU, Rotary klubu uc. un ieņemdams pārvaldes amatus. Viņš piedalījies arī Latvijas sabiedriskā kluba dibināšanā un bija tā ģenerālsekretārs. Trīs gadus V. bijis diplomātiskā dienestā un ilgāku laiku pārstāvējis Baltijas valstu Rotary klubus Eiropas Rotary komitejā.

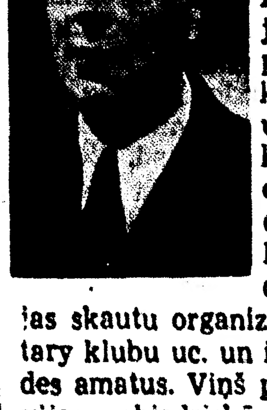

Trimdas laikā darbojies kā advokāts, ASV militārpārvaldes Hesenē tieslietu padomnieks un atjaunojis advokāta darbu Vīsbādenē. V. ir vairāku latviešu trimdinieku organizāciju juriskonsults.

Miris Jānis Miezis

SĒRU VĒSTULE LATVIJAI NO AUSTRĀLIJAS

Ar patiesām skumjām jāziņo mūsu trimdinieku saimei visā pasaulē, ka naktī uz 2. aprīli, nevienam klāt neesot, savā dzīvoklītī Sidnejā miris sirmu vecumu sasniegušais latviešu sabiedriskais darbinieks, bij. Balt. Centr. Pad. un LCK loceklis Jānis Miezis. Nelaiķis Austrālijā ieradās pērn un dzīvoja kopā ar savu meitu, kas strādā par slimo kopēju.

Vēl 25. martā Jaunaustrāliešu kultūras biedrībā Sidnejā M. lasīja jauku referātu par Latvijas seno un moderno kultūru. Arī 27. martā ar viņu kopā bijām jaunaustrāliešu izstrādājumu skates atklāšanā Sidnejā. Tad viņš jutās spirgts un vesels. Nelaiķa meita stāsta, ka 30. martā tēvs bijis mazliet saguris, par ko tomēr sevišķi nebažījies. Nākamajā dienā gan palicis gultā, bet nejuties slikti. 1. aprīļa rītā jau bijis pavisam žirgts, taču joprojām palicis vēl gultā. Liktenīgajā brīdī aizgājēja meita strādājusi nakts maiņā slimnīcā un, aizejot darbā, tēvu pacienājusi ar vakariņām, domādama, ka nekas nopietns nedraud. 2. aprīļa rītā, pārnākot mājās, atradusi to tomēr jau mirušu.

Sidnejas latviešu ev.-lut. draudze Jāni Miezi nesen vienbalsīgi ievēlēja par jaundibinātās draudzes padomes priekšsēdi, un viņš enerģiski centās izstrādāt draudzes statūtus, tulkojot tos angļu valodā, ko pārvaldīja lieliski. Neilgajā pazīšanās laikā Austrālijā ar aizgājēju ļoti sadraudzējāmies, galvenokārt kopējo latviešu lietu kārtošanā. Viņš arvien bija mīļš viesis un patīkams sarunu biedrs manās mājās. Šad tad mazliet nervozēja, ka nevarēja ierīkoties sev piemērotā darbā, bet arī ar šo neveiksmi samierinājās.

Pēc Jāņa Mieža sēro visa Sidnejas latviešu saime. Jādomā, ka aizgājēja piemiņu pratīs godināt mūsu trimdinieki arī citās zemēs. Lai Latvijas patriotam vieglas smiltis no dzimtenes tik tālajā Austrālijas kapsētā!

Sidnejā, aprīlī.

Kārlis Nīcis

Nometņu dzīve

VALKAS nometnes Ulmā komitejas priekšsēdis Nīkurs un administrātors Krastiņš dzimumdienā apsveica IRO 2. apgabala Ulmas apakšapgabala pārvaldnieku Meknīlu, pasniedzot viņam adresi un Latvijas nacionālo standartiņu. Pateicoties par dāvanām, Meknīls piesūtījis nometnes vadītājiem rakstu, kurā uzsver, ka viņš lieliski sadarbojies ar Ulmas nometnes vadību un darbiniekiem un arī turpmāk centīsies darīt visu iespējamo pārvietoto personu labā. Personīgā sarunā Meknīls izteicies, ka no visām viņa pārziņā esošajām nometnēm Valka allaž bijusi viena no priekšzīmīgākajām.

NEIŠTATĒ, Švarcvaldē, Luterāņu pasaules federācijas franču joslas direktora Nurmeta vadībā Kristīgai studentu nedēļai bija pulcējušies igauņu un latviešu studenti un vecākā akadēmiskā paaudze ar saviem piederīgajiem. Referātus lasīja prof. P. Jurevičs, LWF direktors Vācijā prof. Dr. P. Lindbergs, federācijas darbinieki Halvorsens un Lazarets un igauņu mācītājs Vēms. Prāv. Kr. Valters studentu nedēļas dalībniekus stiprināja ar dievvārdiem.

AUGSBURGAS-Hochfeldas nometnē, pienākot tautiešiem no likvidētās Haunštetenes, vēl ir 1300 latviešu. Pretēji citām nometnēm no Augsburgas pēdējos mēnešos bijusi dzīva izceļošanas kustība un kopš janvāra uz citām zemēm, lielāko tiesu uz ASV, devušies ap 400 latviešu. No kādreiz daudzajiem mācītājiem nometnē vairs palicis tikai prāv. J. Ķullītis un māc. Ž. Upīte, kurš arī jau ir ceļa jūtīs Komitejas priekšsēdis pašreiz — J. Karnats.

DILINGENAS nometne, paredzams, pastāvēs vēl ilgāku laiku, ko norāda tas, ka pēdējās dienās uz turieni pārvietoti vairāk nekā 50 latvieši no Vircburgas centrālās nometnes, no kurienes gaida vēl vairākus desmitus, kas veic pēdējos likvidēšanas darbus. Tāpat Dillingenā tuvākajās dienās gaida nelielu skaitu tautiešu no bij. Kleinkēcas nometnes, kurus nesen pārvietoja uz Leipheimu. Jaunu iemītnieku uzņemšanai nometnē veic remonta un uzpošanas darbus.

IMBSHAUZENAS LWF studiju centra darbība pagarināta uz trim mēnešiem un tā vadību uzņēmies prof. K. Kundziņš, jo līdzšinējais centra mācību daļas vadītājs prof. Dr. Ed. Šmits izceļo uz ASV, kur strādās zinātniskā darbā. Uz ASV dodas arī centra administrātors māc. Kņezs-Kņezinskis, kas saistīts par kādas amerikāņu draudzes ganu.

LĪBEKAS latviešu slimnīcu pārņem vācieši. Paredzams, ka latviešu personāls vēl darbosies līdz 1. jūnijam, bet vairs pieņems tikai slimniekus no Lībekas nometnēm Visvairāk slimnieki pašreiz šai slimnīcā sajūt latviešu laikrakstu un grāmatu trūkumu, tāpēc vēlams, ka tautieši un organizācijas tos atcerētos.

OLDENBURGAS nometnēs pārvietoti baltieši no likvidētās Burgdorfas nometnes. Omstedes nometnē par komandantu ievēlēts A. Ozoliņš.

MEMINGENĀ vairāk nekā 200 baltiešu pārcelti no Vircburgas. Viņi lielāko tiesu ietilpst neizvietojamo kategorijā.

OSNABRIKĀ joprojām cītīgi strādā baltiešu sardžu vīru apmācību centrs. Šurp no Grēvenes pārnācis un darbojas sardžu vienību mācītājs J. Meistars. Nesen no Fogelsangas ieradušies 5 latviešu vadi. Sardžu vīrus aptaujājot, izrādās, ka 30 proc. emigrē, bet pārējie grib palikt arī turpmāk dienestā Vācijā.

EITINAS nometnes vecos ļaudis pārvieto uz Rendsburgu. Ap 300 tautiešu dosies uz Neištati, bet pārējie uz Hamburgu Š. g. 1. ceturksnī no nometnes uz ASV izbraukuši 108 latvieši, uz Austrāliju — 24, vācu saimniecībā iesaistījušies — 33, bet vēl uz citām zemēm aizceļojuši — 16. Jau dokumentējušies un izsaukšanu uz transitnometni tuvākā laikā gaida ap 200. No sabiedriskajiem pasākumiem vēl darbojas DV vīru dubultkvartets V. Višteļa vadībā, DV nodaļa un YMCA, kas tagad tikusi pie savām telpām, kā arī draudze ar savu ganu V. Līventālu. Par darba pārtraukšanu nedomā arī izdevējs A. Ozoliņš, kas vēl paredz laist klajā vairākas grāmatas, to starpā Plivjē romānu par Staļingradu un Sudrabiņa kara piezīmes Asinaina gaisma aust.

MINCHENES techniskās augstskolas lauksaimniecības fakultāti ar lauksaimniecības zinātņu doktora un diplomēta mežu inž. gradu beidzis Jānis-Hermanis Lācis no Bauņiem. Zinātniskais grads viņam piešķirts par disertāciju kūdras purvu izmantošanā un kūdras ražošanas uzņēmuma organizēšanā.

ZVIEDRIJAS ABONENTU IEVĒRĪBAI!

Latvijas pārstāvniecību Zviedrijā ar 1950 g. 1. aprīlī ir pārņēmis Latvju Vārds. Laikraksta pasūtījumi un naudas iemaksas izdarāmas:

Postžiro 156582. Prenumerationskonto för Latvija, Box 15079, Stockholm 15.

LCK apgāds LATVIJA

VĒSTULES REDAKCIJAI

VAI KATRĀ ZIŅĀ JĀCENŠAS PĒC ALGAS?

Polemikā, kas Latvijā izraisījusies par Fišbachas nometnes likvidāciju, nometnes bij. komiteja 7. aprīļa numurā starp citu raksta, ka LCP noteikusi nometnes komitejām algas maksimumu uz 200 DM mēnesī.

Tas nostāda interesantā stāvoklī latviešu darbiniekus. Teiktais noteikti attiecas uz britu joslu. Kā Šlēzvigas-Holšteinas, tā arī Lejassaksijas nometnēs darbs nometņu komitejās vai padomēs tika un tiek uzskatīts par goda amatu. Piem., Flensburgas, Mērbekas, Sengvardenas un Oerelas nometnēs komitejās bija ievēlēti un strādāja kā algoti nometnes darbinieki (skolotāji, ierēdņi, policisti), tā arī nenodarbinātie, pēdējie pilnīgi bez atalgojuma (Sengvardenā komitejas priekšsēdētājs ar DPACCSa piekrišanu automatiski ieņēma britu iestāžu atalgoto komandanta palīga amatu).

Vai amerikāņu joslā valdītu citi apstākļi un tradicijas, cita sabiedriskā darba izpratne? Var taču rasties tagad asprātīgi bijušie gratis darbinieki, kas sāks pieprasīt savu atalgojuma daļu no likvidēto nometņu LCK kasē iemaksātām summām, jo, Fišbachas komitejas vārdiem runājot, tur „nometnes amata personas un darbinieki bija nesamērīgi vāji atalgoti samērā ar viņu darbu un atalgojumu citās nometnēs?"

Domājams gan, ka jautājumu amerikāņu joslā izvirzījis fakts, ka te komitejās un padomēs nevarēja tikt ievēlēti algoti administrācijas darbinieki, bet vai tas attaisnotu cenšanos katrā ziņā pēc algām, kaut arī lielākajās nometnēs? Sabiedriskā darba veikšana bez atalgojuma pelna visu cieņu un uzmanību, bet alga bieži darbiniekus pārvērš ierēdņos, kam augstākais princips top nevis sabiedrība, bet avots, kas šīs algas maksā.

V. Vidums, Hamburgā

KĀDS PIEMIRSIES PIENĀKUMS

Daudz Austrālijas latviešu šodien cenšas tikt pie savām mājiņām. Un tiešām: būves, kas vēl nesen bija vienīgi pasāktas vai tikai nodomātas, tagad ir zem jumta un dažas ģimenes mīt savos namiņos. Ja šī būvēšanās ir apsveicama, dažkārt pat nepieciešama, tad par latviešu vispārējo noskaņojumu Austrālijā atliek daudz ko vēlēties

Pirmkārt, krasi izpaužas mūsu stiprums un reizē vājums — pārāk lielais individuālisms, iešana un turēšanās katram par sevi, nekopojot spēkus ne nacionāliem mērķiem, ne arī tīri praktiskiem šīsdienas pienākumiem. Otrkārt, tautieši te sāk pārvērsties par pārāk lieliem materiālistiem, piemirstot, ka ir daudzas vērtības arī ārpus tīri materiālām interesēm.

Galvenais jaunums manā uztverē ir tā pati bioloģiskā krize, no kuras mēs tikai ļoti lēnām sākām atspirgt pēdējos priekškara gados Latvijā, un kas Vācijas šaurajos nometņu apstākļos gluži dabīgi vēl paasinājās. Nevarēdami atsvabināties no agrākā domāšanas veida, ka bērni nozīmē tikai kavēkli un atsacīšanos no sekmēm dzīvē, latvieši arī te turpina vieninieku dzīvi, nenodibinādami ģimenes. Vēl ļaunāk ir, ja spēcīgi bezbērnu pāri arī paliek bez bērniem. Par cik viņi noderēs Latvijai, kad sitīs atgriešanās stunda?

Cik zinu, tad līdz šim Tasmānijas latviešu ģimenēs piedzimis tikai viens bērns, un tas ir mans Mārcītis. Jātic, ka nākotnē šajā ziņā saskatīsim iepriecinošākas ainas. Tas būs tikai par svētību mums pašiem un cerībās daudz piemeklētajai latviešu tautai.

K. Gaŗais, Hobartā, Austrālijā

BALTIJAS CENTRĀLĀ PADOME JAUNĀ MITNĒ

Baltijas centrālās padomes (BCP) latviešu pārstāvji V. Janums un A. Trapāns 27. aprīlī pārvieto savu biroju no Detmoldas, Vitje ielas 8, uz Augustdorfas nometni. Uz turieni pārceļas arī Ziemeļreinas-Vestfāles apgabala latviešu pārstāvība un skolu inspektors (agrāk Detmoldā, Vitje ielā 14), kā arī LAB Daugavas Vanagi centrālās un un angļu joslas valdes birojs. Visa minētajām iestādēm domātā korespondence no 27. aprīļa adresējama: (21a) Augustdorf b. Detmold, DP Camp, Bl. 9, British Zone, Germany.

LATVIEŠU STRĒLNIEKU PILNVARNIEKI

Likteņa vēji gandrīz pusi no trimdā esošajiem latviešu strēlniekiem izklīdinājuši pa visām pasaules malām. Lai sekmīgāk varētu veikt tagadējā laika uzdevumus, biedrības valdība organizē strēlnieku pilnvarnieku tīklu, kuru uzdevums ir saņemt no centra informāciju, saņemt un izplatīt propagandas materiālus, gādāt par ārējās informācijas fonda darbības sekmēšanu, rūpēties par to ļaužu atbalstīšanu, kas vecuma vai citādu iemeslu dēļ nevar izceļot, un noorganizēt svinīgas atceres dienas. Lai visu to varētu plānveidīgi izkārtot, strēlnieki vienalga kādā zemē viņi atrodas, lūgti atsūtīt savu adresi un visu sarakstīšanos kārtot ar J. Goldmani, (13a) Würzburg, Central DP Camp.

„Varam apģērbt vismaz vienu bērnu dārzu ar visām audzinātājām"

LATVIEŠU MĀKSLINIEKS STRĀDĀ ASV FILMU SABIEDRĪBĀ

„Skaists zemes stūrītis. Vasarnīcu pilsētiņa — apmēram tāda kā Rīgas Jūrmala. Leksikonā teikts: vismaigākais klimats Amerikā. Austrumos neparredzams līdzenums, rietumos milzīgas kalnu grēdas. Iedzīvotāju nodarbošanās — pārtikt no miljonāriem un tūristiem . . . Manai ģimenei iedota bagātīgi iekārtota piecistabu savrūpmāja ar telefonu, garāžu un citām ērtībām. Bērniem skola nākošajā šķērsielā. Pietiek, ja prot vienu no šejienes valodām — latviešu vai angļu . . ."

Jā — kur gan atrodas šī neparasti jaukā vieta? — Augšējos vēstules fragmentos raksta mūsu tautietis architekts un grafiķis Ansis Bērziņš no Kolorado Springsas ASV, kurp mākslinieks ar ģimeni devās lidmašīnā no Vācijas pirms diviem mēnešiem. Kolorado Springsā tagad saradies jau krietns pulciņš latviešu, kam galvojumus pa lielākai daļai sagādājis amerikāņu būvuzņēmējs Vitloks (Whitlock).

Pēc dažādiem sākuma posma darbiem būvniecībā A. Bērziņš sācis strādāt par ilustratoru vairākiem amerikāņu apgādiem, bet nesen dabūjis pastāvīgu vietu Kolorado Springsas lielajā filmu sabiedrībā Aleksander Film Company un tagad kā vienīgais ārzemnieks strādā par zīmētāju šīs sabiedrības mākslas nodaļā. Bērziņš izpelnījies šejienes preses ievērību ar saviem zīmējumiem, ko iespieduši vairāki amerikāņu laikraksti. Apmēram 30 mūsu grafiķa darbus pašlaik sagatavo izdošanai vairāki mākslas apgādi.

Arī pārējie tautieši ar dzīves apstākļiem Kolorado Springsā apmierināti. Laba daļa tikusi jau pie savām automašīnām un arī citādi turpina nodrošināt savu materiālo stāvokli. Galvenais tomēr — sirsnīgā laipnība un uzmanība, kādu pret mums parāda jaunie amerikāņu draugi. Ikvienas latviešu ģimenes ierašanos apraksta lokālā prese, turpinot arī vēlāk interesēties par katras ģimenes dzīvi. Šai sakarā citējam vēl kādu raksturīgu A. Bērziņa vēstules fragmentu: „ . . . Tad piedzima mūsu meita Kristīne. Par to tūlīt ziņoja radiofons un pēc pāris stundām arī avīzes. Es nu sāku uz kādu laiku dzīvot pa māju un pieņemt dāvanas. Tagad gudrojam, kā tās vislabāk varētu pārsūtīt uz Eiropu, jo varam apģērbt vismaz vienu bērnu dārzu ar visām audzinātājām. Līdz šodienai vēl neesam paguvuši nemaz visu vēl apskatīt, nemaz nerunājot par vēstuļu kaudzēm, kas uzaicina apmeklēt firmas un izvēlēties jaunajai amerikānietei kaut ko jauku bez maksas . . ."

Austrālijas latvieši darbā un atpūtā

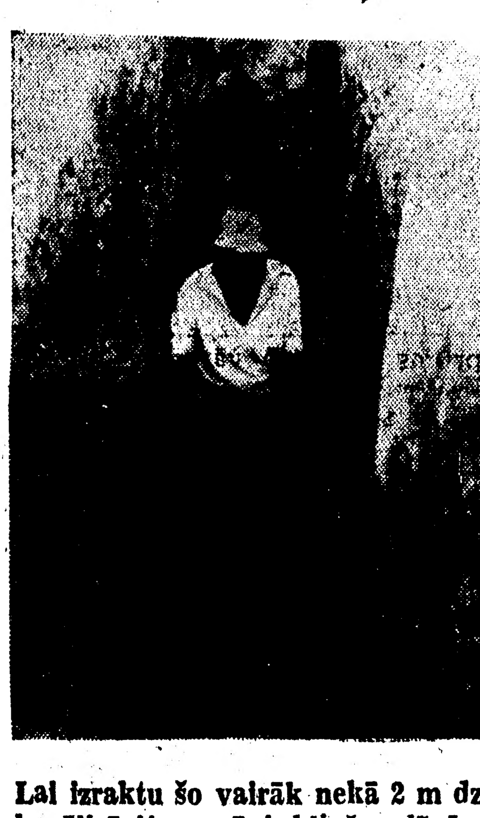

Lai izraktu šo vairāk nekā 2 m dziļo kanālizācijas grāvi klinšu slānī, kā vienīgais „ierocis" noder pneumatiskais kalts. Latvietim V. Siliņam šis darba rīks nav vairs svešs.

Arī pie karstuma un Sidnejas palmām mūsu tautieši jau pieraduši. Protams, strādāt dienvidu puslodes saulē nav nekāda izprieca, bet būvdarbos izpeļņa toties laba.

Līdz dzīvokļa sameklēšanai gribot negribot dažkārt iznāk padzīvot arī „pa čigānu modei" teltīs, īpaši ceļu būvgrupu strādniekiem. Uzņēmumā redzams tautietis Bērziņš kādā telšu hostelī Sidnejā kopā ar kundzi, kas nedēļas beigās atbraukusi apciemot vīru no 230 jūdžu attālās ģimeņu nometnes Pārkā.

Jaunzēlandes latvieši palīdzēs Vācijā palicējiem

Pēc LSK pārstāvja Jaunzēlandē Brunnera ierosinājuma latviešu luterāņu draudzes padome uzsākusi organizētā veidā vākt ziedojumus tiem tautiešiem, it īpaši bij. karavīriem, kam zināmu iemeslu dēļ nebūs lemts izceļot no Vācijas. Palīdzības darbs izpaudīsies galvenokārt pārtikas un drēbju sainīšu sūtīšanā. Pirmie šādi sainīši, kas nosūtīti pēc privātas iniciātīvas, atrodas jau ceļā uz Eiropu. Jaunzēlandes latviešu draudzes padome lūgusi arī vairākas jaunzēlandiešu organizācijas un privātpersonas atbalstīt Eiropas nometnēs paliekošos DP

Katra Jaunzēlandē dzīvojošā DP ģimene jau saņēmusi speciālu anketu piederīgo vai draugu izprasīšanai no Eiropas. Izpildītās anketas skatīs cauri tikai tad, ja reizē būs sagādāta arī uztura un dzīvokļa garantija eventuālajiem iecelotājiem.

V. A.

„Bābele" iepeld Sidnejā

VĒSTULE REDAKCIJAI NO AUSTRĀLIJAS

Īsta „Bābele" bija 12.000 to lielais ASV armijas transportkuģis General C. C. Ballow, kad tas ar 21 tautības imigrantiem šajās dienās iepeldēja Sidnejā. Šis transports un tā gaitas ievērojami atšķirās no pārējiem līdzšinējiem DP transportiem uz Austrāliju. Neapolē Gen. C. C. Ballow uzņēma tikai 600 pasažieru — Vācijas, Austrijas, Italijas un Šveices DP. Vācijas braucēji ceļu bija sākuši no Bucbachas un Augsburgas emigrācijas centra. Viņu vidū sestā daļa izrādījās baltieši, visvairāk latvieši (no Eslingenas un Memingenas). Neapolē tvaikoņa vadība saņēma rīkojumu uzņemt pasažierus arī Pirejā un Beirutā. Tāpēc tvaikonis veica ceļu citādi, nekā tas ir parasts braucienā starp Neapoli un Sidneju. Ceļa pagarinājums Vācijas DP kompensējās ar negaidītu izdevību vērot Grieķijas krastus, tās lielāko ostu Pireju un tālumā esošās Atēnas, tāpat skaisto un moderni veidoto Libanonas ostu Beirutu. Tur iekāpa poļu DP, kas palikuši Mazāzijā kopš ģen. Andersa armijas gājiena laikiem.

Kaŗa izpostītajā un vēl pilnīgi neatjaunotajā P[illegible] tvaikonī ieradās vairāk nekā 600 jaunu pasažieŗu — Eiropas austrumu zemju bij. pavalstnieki. Izveidojās īsta ceļotāju „Bābele". Nebija iespējams atrast kopīgu valodu ne disciplīnā, ne kārtībā, ne tīrībā. Braucēju skaits nu bija 1257, pārstāvot 21 nāciju, visvairāk rumāņu un poļu. Baltiešu bija tikai 115 — 55 latvieši, 46 lietuvieši un 14 igauņi. Daudziem pasažieŗiem trūka elementārākās jēgas par tīrību, kārtību utt. Nebija arī nekas sevišķs, ja pat vismazāko konfliktu gadījumos vīri lietoja dūres. Gadījās vēl daudzi citi traģikomiski notikumi, piem., Neapoles transporta dāmām bija uzdots tīrīt Pirejas transporta dāmu tualetes istabas . . .

Visā 28 dienu ilgajā brauciena laikā tā DP grupa, kas bija devusies ceļā no Vācijas, izcēlās ar savu disciplīnu un kārtīgu darba veikšanu. Sevišķi tas sakāms par latviešiem. Šīs grupas stājai atzinīgas atsauksmes veltīja tvaikoņa komandas atbildīgie vadītāji, un viņai nav domāti kāda augsta IRO darbinieka ziņojumā teiktie vārdi: „Es biju vīlies, redzot pasažieŗu slikto uzvešanos un disciplīnas trūkumu. Sajutu, ka viņi nav tie, kādus esmu redzējis visos savos 5 līdzšinējos braucienos ar DP uz Austrāliju."

Betherstā, aprīlī.

B. Dz.

KAD LOKOMOTĪVE PAZAUDĒ VAGONUS...

VĒSTULE REDAKCIJAI PAR SPĀNIJAS DZELZCEĻU DĪVAINĪBĀM

Pirms dažiem mēnešiem mūs apciemoja tautietis inž. Pr. no Zviedrijas. Viņš bija nodomājis apmeklēt Spāniju, lai pārbaudītu šejienes dzīves iespējas eventuālai iecelošanai, — bet jau uz robežas gribēja gandrīz griezties atpakaļ, jo pašā pirmajā spāņu dzelzceļa stacijā dabūja sastapties ar gluži dīvainām lietām. Pr. gala mērķis bija Bilbao. Dzelzceļa kasē laipnais spānietis paskaidroja, ka varot pārdot biļeti tikai līdz netālajai San Sebastianai, jo no turienes turpmākā līnija piederot kādai konkurences firmai, un nevarot taču prasīt, lai viņš pārdotu pretējo interešu sabiedrības biļeti . . . Mums, „vecajiem spāniešiem", šādas un līdzīgas parādības nesagādā vairs nekāda pārsteiguma. Tā Bilbao ir veselas 6 dzelzceļa stacijas, kas pieder 5 dažādām sabiedrībām. Katra strādā pēc saviem noteikumiem un, protams, arī nekad nepārdod konkurences firmu biļetes.

Visā pasaulē dzelzceļu materiālu mēdz atjaunot vismaz ik 10 gadus — maina gulšņus un izbrauktas sliedes, uzlabo vagonu sastāvu. Turpretim Spānijā to visu dara ļoti reti. Tādēļ arī te notiek neskaitāmas dzelzceļa katastrofas, ko avīzēs atzīmē ne vairāk kā dažās rindiņās. Jāpiebilst gan, ka cilvēku upuŗu ir maz, kas daļēji varbūt izskaidrojams tieši ar vilcienu lēno gaitu.

Bilbao lidlauka atklāšanas dienā man iznāca braukt ar pirmo lidmašīnu uz Barselonu. Pirms tam draugi mani ilgi mēģināja atrunāt no šīs „pārgalvības" un beidzot lūdza vismaz pēc ierašanās Barselonā nekavējoties piezvanīt pa telefonu, lai viņi zinātu, ka esmu vēl dzīvs. Atpakaļ gan lai katrā ziņā braucot ar vilcienu. Bet tieši atceļā piedzīvoju tik smagu dzelzceļa katastrofu, ka tagad negribas vairs spert ne soli Spānijas dzelzceļa tuvumā. Kādā līkumā vagoni izlēca no sliedēm un apgāzās, bet lokomotīve mierīgi aizbrauca vēl pāris kilometrus tālāk, jo vadītājs nebija nemaz pamanījis, ka vagoni „notrūkuši" . . . Iebraucu Bilbao ar 24 stundu nokavējumu un pārsietu galvu. Tad arī draugi atzina, ka lidmašīna tomēr drošāka.

Valsts neļauj privātām dzelzceļa sabiedrībām paaugstināt biļešu cenas. Arī dzelzceļnieku algas neparasti zemas, un tādēļ dzelzceļu apkalpe mēdz izmantot savus braucienus privātiem tirdznieciskiem darījumiem un „privātpasta" organizēšanai. Populārs un drošs sainīšu nosūtīšanas veids Spānijā ir — nododot tos tieši lokomotīves vadītājam, konduktoram vai arī guļamvagonu apkalpei. Tie daudzās pilsētās noorganizējuši savus „aģentus" sainīšu tālāknodošanai Nav dzirdēts, ka šādi sūtījumi kādreiz būtu pazuduši, jo viss iet „uz goda vārda"

Cita raksturīga parādība: kaut arī vilciens būtu pustukšs, pēdējā brīdī pirms tā atiešanas visas biļetes kasē izpārdotas. Tās var gan dabūt ar krietnu virsmaksu — pie stacijas nesējiem. Ja nepietiek naudas biļetei, var izlīdzēties ar dzeŗamnaudu biļešu kontrolierim. Vispār dzeŗamnaudu došana uz dzelzceļiem ir nerakstīts likums.

Galvenais dzelzceļnieku ienākumu avots Spānijā tomēr ir melnais tirgus. Ja pasažieris pats grib riskēt un pārvadāt pa dzelzceļu kartupeļu maisu, tad tas var būt puslīdz drošs, ka līdzbraucošā dzelzceļa policija maisu konfiscēs. Bet ja jūs nodosit to dzelzceļniekiem un attiecīgi samaksāsit, tie pat nogādās jums kartupeļus dzīvoklī. Te jāpiezīmē, ka vēl šo baltu dienu Spānijā viss uzturs racionēts. Pastāv arī aizliegums pārvest pārtikas vielas no vienas provinces uz otru. Spānijā pavisam ir 58 provinces, un tas tad nu arī izskaidro dzelzceļnieku labo peļņu.

Vilcieni mēdz būt vienmēr pieblīvēti saiņiem, koferiem un maisiem. Klupdami un krizdami pār tiem staigā ubagi, spēlēdami visdažādākos mūzikas instrumentus. Garākā ceļā pasažieri parasti nokvēpst gluži melni, jo lokomotīves kurina ar ogļu putekļiem, kas iznāk stipri lētāk Mezglu stacijās vilcieni stāv stundām, gaidīdami citu posmu vilcienus, lai pasažieri varētu pārsēsties. Populārs un bieži dzirdēts teiciens vilcienos ir „Ak tā, sabojājusies lokomotīve . . ." To saka bezgala mierīgi, jo tauta šeit nemīl steigties. Ja kāds par vilciena kavēšanos vai lokomotīves sabojāšanos dusmojas, tam parasti atbild: „Vai jums kur jāskrien?" Steigties Spānijā ir nepieklājīgi.

Bilbao, aprīlī.

Džems Rimkeits

3000 sidnejiešu klausās latviešu tautasdziesmas

No 27. marta līdz 1. aprīlim pusotra miljona iedzīvotāju pilsētā Sidnejā daudz runāja par Eiropas imigrantiem. Jaunaustrāliešu kultūras biedrības (NACA) sarīkojumā notika imigrantu darba skates, koncerti un priekšlasījumi. Viens no šī pasākuma goda protektoriem bija arī Latvijas konsuls. Greznajās programmās varēja lasīt: „Consul for Latvia — Mr. N. McLeod". Jauku aprakstu par mūsu mākslu programmā bija devis skolotājs J. Baltaks.

Sarīkojuma koncerta daļā bij. Liepājas operas bass Kārlis Liedegs dziedāja latviešu komponistu dziesmas un operu ārijas. No 27.—31. martam Austrālijas izglītības ministrijas mākslas galerijā notika jaunaustrāliešu darbu skate, kurā ieradās vairāki tūkstoši apmeklētāju. Visjaukākie stendi izrādījās latviešiem, igauņiem un ukraiņiem. Reprezentējās arī mūsu tautietes V. Mūnas vadītā Betherstas imigrācijas centra rokdarbu skola. Latviešu novietni pārzināja mūsu Sidnejas dziedones Olga Pijole, Mirdza Polikēviča un B. Dzilna. O. Pijole skates laikā iepriecināja apmeklētājus arī ar vairākām latviešu tautasdziesmām. Izstādes atklāšanas runā Austrālijas izglītības departamenta ģenerāldirektors Mekkenzijs (McKenzies) un Austrālijas mākslinieku apvienības priekšsēdis Longkers uzsvēra sarīkojuma lielo nozīmi austrāliešu kultūrālajā izpratnē.

Jaunaustrāliešu nedēļa beidzās ar tautas dziesmām un dejām Sidnejas pilsētas namā. Koncertā ieradās ap 3000 apmeklētāju. Reprezentējās Latvija, Igaunija, Lietuva, Ukraina, Polija, Jugoslavija, Baltkrievija, Čechoslovakija, Grieķija, Anglija un Austrālija. Latviju pārstāvēja Kovras ģimeņu nometnes jaunatnes tautas deju grupa — zēni un meitenes tautiskos tērpos, brīvmāksl. O. Pijole, Sidnejas latviešu dejotāju grupa Vijas Vētras vadībā un Vija Vētra un Indulis Nīcis ar latviešu dejām. Sarīkojumā pirmā vieta dodama mākslinieciski augstvērtīgajam ukraiņu korim, pēc kam kvalitātē tūlīt sekoja latviešu priekšnesumi.

Visa skaistā sarīkojuma iniciātore bija Jaunaustrāliešu kultūras biedrības prezidente Arline Lovere. Viņa ar neizsīkstošu enerģiju veic lielu jaunaustrāliešu mākslas propagandas darbu.

Sidnejā, aprīlī.

Kārlis Nīcis

Daži norādījumi iecelotājiem ASV

Divu mēnešu laikā pēc iebraukšanas Savienotajās valstīs katrs iecelotājs saņem no ASV tieslietu departamenta imigrācijas un naturālizācijas nodaļas Vašingtonā vēstuli, kam pievienota neliela zaļa kartīte ar attiecīgās personas fotografiju. Kartīte saucas Alien Registration Receipt Card. Vēstulē DP komisijas priekšsēdis Ugo Karusi apsveic iebraucēju un lūdz sniegt komisijai divu gadu laikā īpašu ziņojumu ik 1. janvārī un 1. jūlijā, pie kam pirmais ziņojums sniedzams ne ātrāk kā pēc 60 dienu nodzīvošanas ASV. Ziņojumu veidlapas DP komisija jau laikus nosūta organizācijai, kas rūpējas par attiecīgās personas imigrāciju. Tās var saņemt arī vietējā imigrācijas birojā (Immigration and Naturalization Service), kas parasti atrodas tiesas vai pasta namā.

Ikviens, kas saņēmis minēto zaļo kartīti, var griezties tuvākajā apriņķa pilsētā pie t. s. County Clerk, lai pieprasītu sev pirmos personības dokumentus, kas eventuāli dod tiesību pēc 5 gadiem kandidēt uz ASV pavalstniecību. Pirmo dokumentu iegūšanai jāizpilda veidlapa, kam pievienojamas 3 ģīmetnes.

Gados jaunākajiem iecelotājiem der ievērot, ka saskaņā ar ASV likumu katram vīriešu kārtas iedzīvotājam, vienalga vai tas šeit dzimis vai arī iecelojis, sasniedzot pilnus 18 gadus, 5 dienu laikā jāreģistrējas tuvākajā Selective Service Draft Board. Reģistrācija attiecas uz visiem, kas dzimuši pēc 1923. g. 30. augusta. Tā, protams, vēl nenozīmē iesaistīšanu Sav. valstu armijā, tomēr reģistrācijas karte atzīstama par ļoti svarīgu un rūpīgi glabājamu dokumentu.

Ļoti svarīga prasība ir iepriekšējā gada ienākumu pieteikšana, kas jāizdara katru gadu līdz 15. martam. Ienākumi jāpiesaka arī visiem jauniebraucējiem. Likums nosaka, ka ikvienam ASV iedzīvotājam (pieaugušam vai arī bērnam), kam gada bruto ienākums sasniedz 600 dol., jāiesūta sava apgabala nodokļu iekasētājam (Collector of Internal Revenue) laikā no 1. janv. līdz 15. martam ienākuma nodokļa aplēse. Tiem, kas nodokļu iekasētāja birojā jau reģistrēti, birojs pats piesūta izpildāmās veidlapas. Jauniebraucēji tās var saņemt bankās vai pasta iestādēs, kur uzzināma arī nodokļu iekasētāja biroja adrese Nodokļa aplēsē jāuzrāda arī naturālijās saņemtais atalgojums, pārrēķinot to naudā pēc tirgus cenām.

Latvijas sūtniecība Vašingtonā uzaicina visus ASV iebraukušos latviešus izpildīt reģistrācijas anketu, kāda pēc konsulārā reglamenta noteikumiem izpildāma visiem ārzemēs dzīvojošiem Latvijas pilsoņiem. Anketa pieprasāma: Latvian Legation, 1346, Connecticut Avenue, Washington 6, D. C. Anketa izpildāma tikai ģimenes galvai, sniedzot ziņas par pārējiem ģim. locekļiem. Sūtniecība bez tam lūdz ikvienu tautieti ziņot par eventuālām adreses maiņām, kas nepieciešamas sūtniecības kartotēkai.

Mans nams ir mana pils!

Vēstule no Austrālijas par dažām pozitīvām un negatīvām parādībām latviešu biedrību dzīvē

Mans nams ir mana pils! Uzsverot šo saukli, vecākā latviešu organizācija pasaules piektajā kontinentā — Austrālijas latviešu labdarības biedrība Sidnejā izsūtījusi tautiešiem aicinājumu, kurā lasām:

„Sidnejā un apkārtnē dzīvojošo latviešu skaits jau sasniedz tūkstošus. Austrālijas latviešu labdarības biedrība tādēļ nolēmusi rūpēties par sava nama iegūšanu Sidnejā. Šajā latviešu māmuļā vietu atradīs visi latviskie mākslas un kultūras pasākumi — teātris, bibliotēka, sportisti, bērnu dārzs, skauti, gaidas un garīgās dzīves aprūpes iestādes. Katrs latvietis varēs rast atpūtu kluba telpās, katrs iebraucējs būs gaidīts viesis un atradīs viesmīlīgas naktsmājas. Šī mērķa sasniegšanai latviešu biedrība nolēmusi vākt līdzekļus ar sarīkojumiem, ziedojumiem un tautiešu aizdevumiem. Tautieti, esi aktīvs dalībnieks šo mērķu sasniegšanai!"

Biedrība minēto aicinājumu izsūtījusi tūkstošiem latviešu. Katrs, kas iegādājas paju (minims 5 mārc.), kļūst nama līdzīpašnieks. Cik latviešu mājai pasaules miljonu pilsētā Sidnejā būtu grandioza nozīme, to pat grūti pateikt, kāpēc jāgaida tautiešu visdzīvākā atsaucība.

*

Ak pudelīte! Melburnas latviešu biedrības pēdējā ziņojumā teikts, ka kādas citas mūsu organizācijas pārstāvis reiz žēlojies: „Pašreiz visgrūtākā problēma ir telpu jautājums, jo iepriekšējās labās telpas bija jāzaudē — pudelītes dēļ". Austrāliešu organizācijas nemīl „jandāliņus" savās telpās. Tiesa — arī austrālietis dzeŗ, dažkārt pat ļoti daudz, bet trokšņot un ālēties viņš neprot un tāpēc vēlas, lai tāpat uzvestos arī jaunatbraucējs.

Lai citēti daži ziņojumā rakstītie Melburnas latv biedrības aicinājumi tautiešiem: „Valdes lūgums ir — nenākt uz biedrības sanāksmēm tiem, kas dzēruši kaut arī mazu daudzumu alkohola. Sevišķi tas attiecas uz sanāksmēm, kas notiek algas dienās un sestdienās."

„Tā kā daži mūsu tautieši bez skubināšanas kļuvuši alkohola kalpi un kalpiņi, te zināmas zemes provokātoriem būtu viegls darbs izbeigt ne vien mūsu sabiedriskās organizācijas, bet arī izsūkt tautiešu ietaupījumus, tā noturot viņus ne tikai uz visiem laikiem rokpeļņu kārtā, bet arī atņemot jebkādas iespējas atgriezties dzimtenē, kad tā būs brīva, jo atgriešanās maksās naudu."

Kanbērā, aprīlī.

Six

LATVIEŠI VISĀ PASAULĒ

Pēc oficiālas angļu iestāžu informācijas latviešu skaits Anglijā pašlaik ir 13.793, lietuviešu — 6594 un igauņu — 5444.

*

Latviešu federālistu kustība Austrālijā izdod savu informācijas biļetenu Progress. Tas ziņo, ka Eiropas kustības latviešu padomei ieteiktie kandidāti no Austrālijas ir G. Steinbergs, O. Rozītis, I. Zubāns un O. Kārkliņš.

Mācītājs J. Krauklis Pūpolsvētdienā Sidnejā iesvētīja 7 latviešu jaunavas un 7 jaunekļus. Baznīcā dziedāja brīvmāksliniece O. Pijole un J. Puisēna diriģētais koris.

Par Pertas latviešu bibliotēkas biedrības (Austrālijā) pirmo goda biedru ievēlēts mācītājs L. Kampe.

Diriģenta A. Kalnāja vadītais koris Dziesmu vairogs divu mēnešu laikā sarīkojis ASV Mičiganas štatā 6 patstāvīgus koncertus, ko apmeklējuši vairāk nekā 2500 klausītāju. Koncertu rezultātā sagādāts arī lielāks skaits galvojumu latviešu iecelotājiem.

Mičiganas latviešu ev. lut. draudzē reģistrējušies jau vairāk nekā 250 tautiešu. Draudzes dievkalpojumi notiek 3 vietās: Kalamazo, Grandrapidā un Saushēvenā. Tautiešu informācijai māc. J. Turks 2 reizes mēnesī izdod draudzes Ziņotāju.

Nevis, kas mus šķeļ, bet vieno

Latvijas laipno piedāvājumu parlamentariešu vadītājiem politiķiem izteikt savu viedokli politiskos un trimdas sadzīves jautājumos V. Bastjānis izmantojis divi garos rakstos Kas mūs šķeļ? un trīs vēl garākos rakstos Vai kopīgs ceļš iespējams? Ja Bastjānis būtu pateicis parlamentāriešu principiālo viedokli, kā tas tika sagaidīts, tad būtu bijis tikai jāpriecājas par Latvijas demokrātisko pieeju un toleranci kādā disputā. Bet Bastjānis atļāvies lasītājus iepazīstināt gandrīz ar visu trimdas politisko vēsturi. Arī tas nebūtu nekāds grēks, ja vien B. nebūtu apgaismojis faktus partejiski, vietām pat sagrozīti, tā ne tikai pārsteidzot lasītājus ar dziesmu par šķelšanos, bet arī tīši vai netīši maldinājis tos.

Ja B. jautā, kas mūs šķeļ? — tad ar „mūs" nav jāsaprot trimdas saime, kas nav sašķelta (skat. V. Lamberga ievadu Latvijas viedoklis), bet mūsu politiķi. Visu B. rakstu argumentācija uzbūvēta tā, lai mūsu trimdas politisko dzīvi notēlotu par vienu šķelšanās ķēžu reakciju, bet autors nav vēlējies saskatīt to labo, kas mūs vieno un rāda kopējo ceļu, pa kuru mēs jau ejam 5 gadus.

Kritiku, pārrunas, diskusijas, uzskatu dažādības politiskos jautājumos, kas vienmēr bijušas un būs, B. sauc par „savstarpējiem strīdiem un apkarošanos". Kā lai tad kvalificē paša B. rakstus, kas ir viena vienīga runāšana par šķelšanos un uzskatu pretešķībām? Arī tie būtu jāuzskata par nevēlamiem, kas mūs šķeļ, bet nevis vieno. Bastjānis vairākās vietās atzīst, ka parlamentāriešu aizstāvētiem uzskatiem trimdas saimē ir mazākums. Ir vispār zināms fakts, ka šis mazākums skaitāms ne vairāk kā 5% no trimdas saimes. Bet B. gribēja ar saviem rakstiem pierādīt trimdas saimei, ka tie, kas runā trimdas vairākuma vārdā, ir tie šķēlēji, un mirējis faktus.

Bastjānis saka: „Parlamentārieši noorganizēja Vācijā LOA un aicināja tanī visas pārējās latviešu organizācijas Vācijā. No tā kategoriski atteicās LCK vadītāji. Viņi gribēja izveidot savu Tautas resp. Nacionālo padomi." Lūk, mentālitāte! Vairākums gribējis izveidot savu padomi un nepaklausa mazākuma aicinājumam! Jā, bet tomēr nepareizs šis B. apgalvojums. Pirmkārt, LOA dibināšanas sanāksmē piedalījās LCK vicepriekšsēdis A. Reins, gan bez oficiāla mandāta tā vienkāršā iemesla dēļ, ka aicinājumu piedalīties LOA LCK saņēma par vēlu. Otrkārt, labu laiku pirms LOA nodibināšanas Zviedrijas latvieši ierosināja nodibināt Latvijas nacionālo padomi, lūdzot iniciatīvu uzņemties trimdas saimes pārstāvniecību — LCP un LCK. Tiklīdz parlamentārieši to uzzināja, tie pasteidzās pirmie nodibināt Latviešu organizāciju apvienību Vācijā, paredzot, ka Latvijas valststiesiskos jautājumus kārtos parlamentārieši caur savu Latvijas centrālo padomi, ar ko tāda Latvijas nacionālās padomes kā latviešu trimdas augstākās politiskās cīņas vadītājas dibināšana izpaliktu. Un tā trimdas mazākums nodibināja LOA bez vairākuma piedalīšanās, steigas dēļ izsūtot ielūgumu LCK par vēlu, bet pēc tam apvainojot LCK, ka tā atteikusies piedalīties LOA. LOA bija sasaukta tanī pat dienā, bet citā vietā, kad bija izziņota paplašināta LCK kopsēde Latvijas nacionālās padomes projekta apspriešanai. LCK kopsēde pieņēma Latviešu nacionālās padomes statūtu projektu un iesniedza to jaunievēlētās Latviešu centrālās padomes 1. sesijai Babenhauzenā 1948. gada 3. martā.

LOA nodibināšana sadalīja LCP 1 sesiju Babenhauzenā divi grupās: 1) LOA aizstāvji ar prof. A. Švābi kā līderu un 2) LNP aizstāvji ar pulkvedi V. Janumu kā līderu. Šī LCP sesija bija ļoti drāmatiska: ievēlēja jaunu LCP prezidiju (Celms, Janums, Greizis), jaunu LCK ar H. Klarku kā priekšsēdi un jaunu BCP locekli (J. Miezis). Bija pagājis profesoru laikmets trimdas vadībā, nāca vietā jaunie. Krita prof. Švābe, prof. Vītols uc. Pēc šīm pārmaiņām trimdas vadībā nāca apspriešanā LNP statūtu projekts. LOA aizstāvji cīnījās par savu variantu. V. Lambergs iesniedza trešo projektu un lūdza nodibināt komisiju kopēja projekta izstrādāšanai. Pēc V. Lamberga, prof. Kundziņa pulkv. Januma, J. Goldmaņa un pulkv. Lobes (sevišķi drāmatisma pilna) dedzīgajām runām V. Lamberga proponētai komisijai (prof. Kundziņš, prof. Švābe, V. Lambergs, M. Bērziņš un E. Liepiņš) nodeva visus 3 projektus, kas tad devās uz pazīstamo nakts sēdi.

Komisija izstrādāja statūtus Latviešu nacionālai padomei, bet domas dalījās par LNP sastāvu, kāpēc komisija izstrādāja statūtus ar divi variantiem un nodeva tos LCP kopsapulcei. Kopsapulcē sākās debates no jauna, un kad tās draudēja izjaukt pasākto darbu, prof. Švābe un V. Lambergs iesniedza kopēju kompromisa priekšlikumu — pieņemt LNP statūtu projektu ar abiem variantiem kā bazi sarunām ar parlamentāriešiem resp. LOA jaunas organizācijas nodibināšanai, ko LCP arī pieņēma, ieceļot par sarunu pilnvarotiem LCP priekšsēdi J. Celmu un vicepriekšsēdi V. Janumu un lūdza par sarunu pilnvaroto no parlamentāriešu puses bīskapu Rancānu. Sarunās no parlamentāriešu puses bez bīskapa Rancāna piedalījās arī Klīve, Bastjānis, Liepiņš, Krūka uc., un šajās sarunās parlamentārieši ar pazīstamo metodi — piekāpjieties, ja nē, tad būsit tie, kas šķeļ, — panāca parlamentāriešiem ļoti labvēlīgus noteikumus LNP statūtos.

Parlamentāriešu pārstāvji Klīve un Bastjānis piedalījās arī LCP ārkārtējā sesijā Vircburgā 1948. g. 8. aprīlī, tur vēl vairāk aizstāvot parlamentāriešu uzskatus. Vircburgas LCP sesijā atklājās, ka LCP uzskata LNP par latviešu augstāko trimdas organu, bet parlamentārieši to atzīst tikai par augstāko koordinācijas organu trimdā, uzskatot arī turpmāk par augstāko politisko organu Latvijas CP. Lai novērstu šo pretrunu, H. Klarks iesniedza rezolūciju, ka LCP atzīst LNP par vienīgo augstāko latviešu trimdas organu, kas visus jautājumus izlemj patstāvīgi savu statūtu kārtībā. Kaut gan pret to klātesošie Klīve un Bastjānis iebildumus necēla, tomēr viņi pretojās šīs rezolūcijas ietilpināšanai statūtos.

Vēlākā LNP darbība pierādīja, ka arī šo LCP nepārprotamo rezolūciju parlamentārieši tulkoja tā, ka politiskos jautājumus augstākais organs nav vis LNP, bet Latvijas CP uz satversmes pamata. Bet ko savos rakstos apgalvo Bastjānis? Lūk, LCP Vircburgā esot nodiktējusi LNP statūtus un LOA pārstāvjiem atlicis tos vai nu akceptēt vai noraidīt, bet viņi mīlā miera dēļ esot noteikumus akceptējuši. Tālāk B. saka, ka ārējais miers pēc LNP nodibināšanas gan iestājies, bet pašā LNP nesaskaņas turpinājušās, atkal uzvelot vainu LCP un LCK. Ja LNP darbība nav visu laiku bijusi sekmīga, kas ir tiesa, tad tikai tādēļ, ka paši parlamentārieši vēl šo baltu dienu neatzīst LNP par augstāko politisko organu trimdā, bet vēlas to pretēji trimdas vairākuma gribai degradēt par organizāciju apvienību, t. i. cenšas atpakaļ uz LOA. Ja vairākums tam nepiekrīt, tad tos nosauc par šķēlējiem.

Lai padarītu LNP darbu spējīgāku un tā iegūtu trimdas saimē lielāku autoritāti — LCP izstrādāja LNP statūtu grozījumus, paredzot, ka LNP ievēlama vēlēšanu ceļā, atmetot līdzšinējo organizāciju principu, kas nebija attaisnojies. Parlamentārieši asi nostājās pret vēlēšanu principu un vēlējās paturēt līdzšinējo kārtību. Trimdas saime nevarēja saprast šādu parlamentāriešu nostāju pret demokratijas pamatprincipu — vēlēšanām. Bet nu Bastjānis otrā rakstā Kas mūs šķeļ? mēģina arī te vainu novelt uz citiem ar LNP prezidija 13. protokolu par vēlēšanām. Lūk, LNP prezidija vairākums esot noraidījis viņa priekšlikumu: „LNP delegātu izraudzīšanā turēties pie tiešo vēlēšanu principa", bet pieņemts esot ar pretbalsotāju balsīm Lamberga priekšlikums: „LNP delegātu izraudzīšanā turēties pie vēlēšanu principa". „Tiešo un vienīgi īsto vēlēšanu principu" esot aizstāvējuši parlamentārieši (Klīve, Liepiņš un Bastjānis), bet tie citi (Celms, Lavenieks, Janums un Lambergs) to noraidījuši. Kāpēc to noraidīja, jo katram priekšlikumam ir sava motivācija, to B. tīšām nesaka. Bet tanī pašā rakstā tālāk B. pats tomēr pasaka, ka par globālām vēlēšanām nemaz nav ko domāt kontinentālu grūtību dēļ. Ja tā, tad ko gan gribēja Bastjānis panākt ar savu priekšlikumu LNP prezidijā, ka LNP ievēlama tiešo vēlēšanu ceļā? Nolūks bija LCP statūtu grozījumus novest līdz absurdam: labi zinādami, ka visās zemēs tiešās vēlēšanas nevar izdarīt, tomēr noteikt tās. Tikai tādēļ arī Lamberga priekšlikums bija, ka LNP ievēlama vēlēšanu ceļā — kur iespējams tiešajās, bet kur tas nebūtu iespējams — netiešās vēlēšanās. Bastjānis tādēļ nevienu nepārliecinās ar savu liekulīgo jautājumu: „Kur tad nu paliek apvainojumi parlamentāriešiem, ka tie uzstājas pret vēlēšanām?"

Un tomēr, tas viss ir tikai sīkums pret to lielo, kas mūs visus, arī parlamentāriešus un valdmaniešus, vieno — tā ir mūsu tauta, mūsu valsts, mūsu brīvība. Kopā ar to mēs esam gājuši un strādājuši un tā darīsim arī tālāk.

V. Kalns.

Jāmobilizē visi spēki, lai stātos pretim emigrācijai

Jauna čekas instrukcija DP terrorizēšanai un nomelnošanai

Ukraiņu partizānu armijas (UPA) slepenais dienests ieguvis Maskavas čekas slepenās instrukcijas turpinājumu (Nr. 6), ko pēc iebrukuma MVD birojā Vinnicā piegādājuši UPA karavīri. Kaut instrukcija galvenokārt attiecas uz ukraiņiem, nav šaubu, ka līdzīgas metodes čeka lieto arī pret citu tautību bēgļiem.

Instrukcija Nr. 6, kas nosaukta par ļoti konfidenciālu un uzglabājama ieslēgta, domāta visiem MGB, kas strādā Austrijā, Rietumvācijā, Beļģijā, Francijā, Holandē. Raksturīgākie norādījumi instrukcijā ir šādi:

Tā kā starp PSRS un rietumvalstīm valda asas nesaskaņas, rietumu reakcionārie spēki visiem līdzekļiem aizstāv DP, nodevējus un kara noziedzniekus, kas patvērušies šais zemēs. Šo zemju valdības katru PSRS izdošanas pieprasījumu formāli noraidījušas. Mūsu propagandai jāpierāda, ka daudzus šos DP, padomju pilsoņus, pret viņu gribu aiztur Beļģijā, Francijā un Holandē, lai sagādātu šīm zemēm lētas darba rokas. DP atteikšanās atgriezties savās zemēs ir ukraiņu nacionālistu fašistiskās propagandas nopelns. Šādos apstākļos repatriācijas jautājums pagaidām jāatliek, bet jāpastiprina mūsu ietekme rietumu sabiedrotajos un jāmobilizē visi spēki, lai stātos pretim jaunajai un vecajai emigrācijai un to iznīcinātu kā antikomūnistiskās propagandas centru. Mūsu aģenti tagad stāsies sakaros ar mūsu robežsargiem, mūsu armijas vadītājiem ārzemēs, speciālo misiju vadību un visiem PSRS pārstāvjiem, kas atrodas rietumu teritorijā. Lai labāk sasniegtu mūsu mērķi, nepieciešams izmantot attiecības, kas nodibinātas ar tautas ienaidnieku aprindām, viņiem pašiem nezinot; stāties sakaros ar vāciešiem, kas cēlušies no krieviem, poļiem vai baltiešiem, kā arī ar visām personām, kas simpatizē PSRS; nodibināt draudzīgas attiecības ar spekulantiem un kontrabandistiem, kas pāriet robežas, bet dzīvo rietumu sabiedroto zemēs; nepieciešamības gadījumā izrādīt simpatijas un morāli un materiāli atbalstīt bijušos nacionālistu, fašistu un nacistu partiju biedrus, kas runā slavu valodas, jo šīs personas var sniegt vērtīgus pakalpojumus; stāties sakaros ar atbrīvotajiem bij. padomju karagūstekņiem, kas dzīvo rietumos, bet ievērot vislielāko piesardzību. Mēs vēršam uzmanību uz to, lai katram aģentam, kas ir mūsu dienestā, ģimene atrastos PSRS vai zemēs, kas ir mūsu ietekmē. Tas vajadzīgs, lai mēs varētu rūpēties par viņu vajadzībām."

12 punktos minēti instrukcijas izdevēju darba pamatprincipi, no kuriem svarīgākie: „Atbalstīt šķiru, mantas un reliģijas pretešķības DP vidū. Līdz šim pēc aģentu ziņām šajā virzienā sekmes ir vājas. Saasināt dažādo politisko partiju pretešķības, provocēt viņu uzskatus presē, darba vietās un pat ģimenes dzīvē un iet pat tik tālu, ka atbalstīt cīņu, kas vērsta pret mums, lai labāk sētu nesaticību viņu vidū, par katru cenu paralizēt bēgļu kultūras dzīvi, mūsu aģentiem iefiltrējoties ukraiņu organizācijās, protežēt mazāk talantīgos, neapdāvinātos un neizglītotos, izmantot patvēruma devēju zemju presi un radio, lai kompromitētu un apšaubītu to ukraiņu slavu, kas tur apmetušies. Tur mūsu aģenti provocēs skandālus DP vidū, veicinās zādzības, slepkavības, kontrabandu, dzeršanu un prostitūciju, allaž izceļot vaininieku tautību.

Tālāk ieteikts meklēt materiālus vietējos laikrakstos pret visiem, kam slaviski uzvārdi un rūpēties, lai tos iespējami plaši publicētu, aizrādīt kompetentām iestādēm, ka kopš šo ārzemnieku ielaišanas progresējusi dzeršana, izvirtība, prostitūcija un zādzības, un visiem līdzekļiem aizkavēt draudzības rašanos DP un patvēruma devēju zemju starpā; noskaņot vadītājus vai iestādes, k[illegible] nodarbojas ar DP, mūsu mērķu virzienā (neskopojoties ar samaksu), lai viņi vajadzīgajā brīdī būtu mūsu rokās. Aizrādīts aģentiem, ka no viņu darba un iegūtiem rezultātiem lielā mērā atkarīga nākamā kara iznākums ar rietumu kapitālistu valstīm.

Instrukcija izlota 1949. g. 29. septembrī un to nesalasāmi parakstījis PSRS drošības ministrijas pilnvarnieks.

Četri gadi aiz dzelzs priekškara (3)

Pirmo reiz čekas pagrabā

„BIEDRS ĀRSTS" LIEK MANI NOŠAUT. — ČEKAS SERŽANTS PIEKAUJ ARMIJAS KAPTEINI.

Pievakarē izbraucām cauri Šneidemīlei. Daudzas mājas dega. Dzirdējām, ka vācieši pēc 20 dienu ilga ielenkuma iepriekšējā naktī izlauzušies no pilsētas. Gar ceļa malām redzējām kokos pakārtus vācu karavīrus. Kādas sādžas tuvumā pamanījām ceļmalā krēslu, kam klāt bija piesieta kāda sieviete un pēc tam nošauta. 10 kilometru no Šneidemīles uz ziemeļiem iebraucām kādā ciemā, kas līdzinājās īstai kara nometnei, jo netrūka tur ne tanku, ne artilerijas. Izkāpām, jo tālāk nevarēja braukt. Ceļš priekšā esot vāciešu apdraudēts, teica kāds virsnieks, un naktī esot sagaidāma kauja. Auto kolonnas vadītājs sacīja, ka paliksot pa nakti ciemā, bet tad pēkšņi mēs nedabūjām ne apskatīties, kad visi šoferi jau atradās pie savu mašīnu stūrēm un tās aizjoņoja atpakaļ uz Šneidemīli. Mēs palikām. Solījums aizvest mūs uz Brombergu bija aizmirsts, un šodien es saku: paldies Dievam. Kaut gan man nācās klīst gadiem ilgi un izturēt daudzas komūnistu spīdzināšanas, iekām nokļuvu rietumos, — turp, kur Staļina saule kvēlo visnāvīgāk, mani tomēr neaizveda. Bet tā noteikti būtu noticis, ja es būtu nokļuvis Brombergas ārzemnieku pulcēšanās nometnē.

Meklējām mājvietu. Kāds sarkanarmijas ārsts — kapteinis ierādīja mums pustukšu telpu. Solīja rīt apskatīties pēc kādas mašīnas, ar ko mēs varētu ceļot tālāk. Likās labs cilvēks. Bet jau pēc stundas visu labo viņā bija aizskalojis alkohols. Atnāca pie mums kāds kareivis un pateica, ka biedrs kapteinis aicinot mūs pie sevis. Viņa istabā esot siltāk, mēs varēšot tur pārgulēt. Aizgājām. Kapteinis jau atradās gultā. Uz otras sēdēja divi jauni sarkanarmieši. Vairāk gultu telpā nebija, bet uz grīdas bija bieza kārta salmu. Apsēdos. Kapteinis piesauca manu sievu un kareivi pie sevis. Kaut ko teica. Sieva pēkšņi sāka raudāt un lūdza atļaut atgriezties iepriekšējā telpā. Nesapratu, kas noticis. Tad kapteinis izmeta pāris īsti krievisku lamu vārdu un pateica, lai taisāmies projām. Sieva ar bērniem un jaunais polis atstāja telpu pirmie. Kad arī es jau taisījos kāpt pār sliegsni, kapteinis sauca mani atpakaļ.

„Vai tā ir tava sieva?" prasīja.

„Jā."

„Varbūt tu melo?"

„Nē."

„Vai esi latvietis?"

„Jā."

„Vari iet. Bet nesaki nevienam, ko dzirdēji."

Es apsolījos neteikt, kaut gan nezināju, ko lai nesaku. Kad izgāju laukā, tad uzzināju. Kapteinis bija kareivim pavēlējis mani un poli nošaut, bet sievai iet pie viņa gultā.

Atstājām ciemu, kaut gan jau bija tumšs. Gājām atpakaļ uz Šneidemīles pusi. Sarkanarmieši nu sējās vēl vairāk klāt nekā dienā. Par laimi satikām kādu godīgu kaprāli. Uzzinājis, ka esam no Rīgas, viņš teica pāris vārdu latviski. Esot bijis pusgadu Latvijā un drusku iemācījies. Kaprālis pavadīja mūs krietnu gabalu caur mežu. Stāstīja, ka viņš esot no Sibirijas. Vēlāk Polijā es dzirdēju, ka sibiriešus dēvēja par godīgākajiem krieviem. Vai tas tā ir, nezinu. Bet zinu to, ka cauri Polijai bija gājuši daudzi Donbasa raktuvju soda bataljoni un tāpēc, salīdzinot ar šiem „Donbasa velniem", katrs kaut cik godīgāks cituriênes sarkanarmietis varēja likties kā eņģelis.

Nakti pārlaidām kādā pussagruvušā mājā netālu no šosejas. Otrā dienā sasniedzām Šneidemīli, kur nokļuvu čekas rokās un piedzīvoju pirmo pratināšanu ar sāpīgām piedevām.

Šneidemīlē uz visām galvenām ielām stāvēja kontrolposteņi. Poļi varēja netraucēti turpināt ceļu, bet visu pārējo tautību vīriešus aizturēja. Sievietes arī varēja iet, kurp gribēja.

Jau uz ielas dabūju redzēt kāda vara čekas vīriem. Kādam vācietim padusē bija gluži jauns zābaku pāris. Čekas seržants tos bija iedevis vācietim nest. Kāds sarkanarmijas kapteinis gāja garām aizturēto grupai un vācietim zābakus atņēma. Seržants to pamanīja, izrāva pistoli un pieskrēja kapteinim klāt. Ar kreiso roku viņš atņēma zābakus, bet ar labo trieca pistoli tam pret krūtīm. Sitiens bija tik spēcīgs, ka kapteinis nokrita atmuguriski uz ielas. Pacēlies viņš aizgāja, ne vārda neteicis, bet seržants noskatījās pakaļ, valdonīgi smīnēdams.

Čekas namā mūs ievietoja pagrabā. Vispirms uz pratināšanu izsauca divus krievus, tēvu un dēlu, pēc tam mani. Kur palikuši mani dokumenti? Meloju, ka tie Vācijā atradās pie mana darba devēja, kas, sarkanarmiešiem ienākot, bija jau aizbēdzis. Stāstīju, ka Vācijā man klājās ļoti grūti un ļoti vēlos tikt atpakaļ uz Latviju. Uz visiem jautājumiem nepratu krieviski atbildēt, tāpēc leitnants piesauca kādu jaunu krievieti, kas sēdēja pie blakus galdiņa. Ar to sarunājāmies vāciski. Kad pateicu, ka mana sieva ar bērniem palikā uz ielas, leitnants pasauca kādu kareivi un aizsūtīja noskaidrot. Kareivis atgriezās un stāstīja, ka mana sieva aizgājusi projām kopā ar dažām krievietēm un poļiem. Kāds sarkanarmietis esot teicis viņai, lai negaidot, jo pirms trim mēnešiem es laukā netikšot.

„Pirms trim mēnešiem viņš laukā netikšot?" smējās leitnants. „Pirms trim gadiem šis suns netiks laukā! Viņš saka, ka tā bijusi viņa sieva. Sievas savus vīrus tā nepamet. Šis suns ir vācietis. Tikai vācietes pamet savus vīrus. Vācietis esi! Kāpēc tu proti vāciski?"

„Esmu latvietis. Vāciski iemācījos Vācijā," es atbildēju.

„Kuŗa kāja tev sāp?" pēkšņi prasīja mans pratinātājs.

Pateicu. Jau pirms tam man vajadzēja stāstīt, kāpēc es kliboju. Leitnants piecēlās un pienāca man klāt. Paredzēju, kas notiks.

„Tu esi vācietis! Jā?" un leitnanta zābaks sāpīgi atdūrās pret manu slimo kāju. Spēriens sekoja spērienam. Sāpes man sadzina asaras acīs. Jau domāju, vai nepateikt, ka esmu vācietis. un diezgan. Varbūt, ka tad vairs nemocītu.

Tad pēkšņi notika kas negaidīts. Mocīšanu pārtrauca jaunā krieviete.

„Biedri leitnant, vācietis viņš nav."

„Kā tu to zini?"

„Vai jūs domājat, ka arī es esmu vāciete?"

„Nē. Tu esi krieviete."

„Bet es runāju pareizāk vāciski nekā viņš."

Leitnants brīdi klusēja, aizgāja galda pretējā pusē un apsēdās. Pabungoja ar pirkstiem, tad pagriezās pret krievieti.

„Pasauc... Nē, nesauc! Aizved pati to suni uz pagrabu. Lai sargs sūta nākošo."

„Paldies jums," teicu, kad bijām aiz durvīm.

„Nerunājiet ar mani," atbildēja krieviete, un klusēdami mēs kāpām pagrabā.

Pēc manis pratināja divus vāciešus. Arī tos leitnants bija sitis. Viens no vāciešiem bija kādas Šneidemīles cementa fabrikas direktors. Tas dabūja visvairāk.

Kad bija jau nakts, atvērās pagraba durvis. un sargs jautāja, kurš ir latvietis. Atsaucos.

„Te tev divas segas. Biedrs leitnants lika iedot."

Nākamajā turpinājumā lasiet: SĀKAS POLIJAS GAITAS

Izstrādāts konvencijas projekts bēgļu aizsardzībai

Zalcburga (os). — Starptautiskajā juristu kongresā Zalcburgā 13. aprīlī IRO tiesību noteikšanas daļas vadītājs Austrijā Dr. iur. Bedo, referējot par bēgļu jautājumu starptautiskās tiesībās, apzīmēja IRO par lielāko un svarīgāko organizāciju, ko radījusi UN, un arī par lielākā apmēra eksperimentu, jo šeit pirmo reizi mēģināts starptautiskās (patvēruma) tiesības tik plaši piemērot atsevišķām personām.

IRO tiesīguma pārbaudes iestādījums (Review Board) savā ziņā izpildot jurisdikcijas funkcijas. Lai iegūtu bēgļa vai DP statusu, nepietiek ar to, ja kāds savu liegšanos atgriezties izcelšanas zemē motivē negatīvi, piem., „nekomūnists"; motivācijai jābūt tērptai pozitīvā formā, piem., „spaidu režīma pretinieks". Tāpat tiesīguma noteikšanā jāskatās uz to, vai izcelšanās zeme nav atstāta aiz tīri ekonomiskiem motiviem.

Bēgļu pašreizējo tiesisko stāvokli referents apzīmēja par ļoti nedrošu, jo viņi nebaudot nekādu diplomātisku aizsardzību. Galvenie starptautisko tiesību akti, kas pašreiz rēgulē bēgļu stāvokli ir IRO 1946. g statūti un 1948. g. Cilvēku tiesību deklarācija. Bēgļu tiesiskā stāvokļa nokārtošanai jau esot izstrādāts plašs konvencijas projekts, kurā paredzētas arī t. s. bēgļu starptautiskās, privātās, kā ģimenes, īpašuma uc. tiesības. Dr. Bedo atzina, ka bēgļu tiesību jautājums jānokārto iespējami drīzi ar vispārēju starptautisku nolīgumu.

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

Pāvils Klāns

Kur ir tie, kas jaunāki par 21 gadu?

Mūsu laikraksta 13. aprīļa numurā Jānis Klīdzējs aicina trimdas presi atļaut jaunatnei kādu gabalu tajā territorijā, kas mums vēl palikusi brīva — laikrakstos un žurnālos. Un liek saklausīt pārmetumu, ka tas jau nav darīts līdz šim, atstājot jaunatni it kā malā, jo, lūk, „vecie, jau slavu ieguvušie rakstītāji sēž pie redakciju durvīm un nelaiž nevienu jauno palūkoties, kas tur īsti notiek."

Klīdzēja raksts, kas, droši vien, radīs plašu atbalsi, liek palūkoties kāda ir medaļas otra puse. Pats ierosinājums, protams, ir apsveicams, un kaut arī tas nāk vēlu, taču mēdz pat teikt — labāk par vēlu nekā nekad. Jaunatne patiesi ir tā, kas vajadzīga visai mūsu dzīvei, un patiesi iespējams, ka tās vēl neizteiktās domās dus kāda jauna ideja, kas ja arī ne gluži tūlīt atpestīs pasauli, tad vismaz varbūt varētu ienest ko jaunu mūsu stipri vien apgurušajā trimdas domu pasaulē. Tāpat ir tiesa, ka mums vajadzīgi jauni dzejnieki, rakstnieki un žurnālisti — kā gan citādi. Parasti gan arī redakciju durvis ir vaļā ikvienam, kad ir ko teikt, nemaz nerunājot par īpašajām jaunatnes nodaļām — tās parasti gaidīt gaida tos, kam šīs nodaļas īstenībā domātas. — Diemžēl, te jāsaduras ar loģikas nekonsekvenci Klīdzēja rakstā: ja jau dzīvojam vēstures laikmetā, kad latviešiem un visai pasaulei sakrājies daudz aizturētas, neizkliegtas balss, tad taču dabiski drīkstētu sagaidīt, ka tā lauzīsies uz āru, pareizāk izsakoties — uz iekšu, resp. redakciju durvīs, kas turklāt stāv vaļā vēlīgāk nekā jebkādas citas, jo īpaši avīzei vienmēr vajadzīgas svaigas asinis. Un tad nebūtu, kā Klīdzējs to vēlas, jāaicina jaunatne rakstīt un teikt, „kādas debesis un elli viņa redz un dzird".

Bet tā jau ir tā lieta — nav, kas laužas; nav, kam gribētos kliegt, Iekārtojot mūsu laikrakstā īpašu lappusi Pa jaunības tekām, tās sākotnējais uzdevums bija dot lasāmvielu jauniešiem, taču redakcija, ar tiešo nolūku piesaistīt darbā arī pašus jauniešus, turklāt vēl aicināt aicināja lasītājus talkā šīs nodaļas izveidošanai. Ja nu atbalsis bijušas tik vājas vai pilnīgi izpalikušas, tad vai nu Klīdzēja pārmetums ir lieks, vai arī tas jāpāradresē tiem, no kuŗiem sagaidām, ka viņi dos jaunus dzejniekus, rakstniekus un žurnālistus, un pēc vecu vecās tradicijas — ka viņi būs arī Latvijas nākotne. Bet žēl — šajā vietā jānonāk pie konstatējuma, kas drīkstētu apskumdināt arī labi domājušo Klīdzēju: paliek iespaids, ka mūsu jauniešiem vai nu nav ko teikt, ka viņiem nemaz nav šīs aizturētās balss, nav debess un elles, vai arī tā kautrējas sevi atklāt. Pa daļai to varētu izskaidrot ar prof. Starca populārajiem konstatējumiem sporta un izpriecu pārmērībās, ar izceļošanu, ar laikmeta raksturībām; iespējams, ka tā laika romantikas, „kad mēs augām" mūsdienu jaunatnē vairs nav. Un pa daļai ar to, ka pašreizējo pārvērtību laiks ir tāds sociāls fakts, kas aizēno visas pārējās intereses un dzīves norises, atstājot vietu nekam citam ārpus emigrācijas drudža. — Liekas, tā arī būs pareizāk nostādīt jautājumu: iemesli būs meklējami ne redakcijās (kuŗu rakstītāji nemaz nejūtas ne tik slaveni, ne veci, lai jaunākos un mazāk slavenos nemaz nelaistu pie vārda), bet vai nu laikmeta īpatnībās vai pašos jauniešos. Lai neiznāk tā, kā ar vācu un DP attieksmēm trimdā Vācijā — tiklīdz kas notiek vai nenotiek: poļi vainīgi; šai gadījumā — redakcijas.

Patiesi — viņu nav bijis daudz — jauno, kam gribētos ko teikt. Gan Jānis Klīdzējs, gan visi, kas atbalsta viņa simpatisko ierosinājumu, atvainos redakciju, ka tā arī jaunatnes lappusē nevarēja ievietot šādas un līdzīgas rindas: „Lai dzīvo pirmā mīlestība!" un „Kā zelta bites dienas skrien uz rietumiem arvien, arvien," — gluži jaunu iesācēju darbus Bet tie, kam bijis ko sacīt, tie durvis nekad nav atraduši nosprostotas — lai minam kaut vai Henriju Nordenu un Oļģertu Rūsi, kas abi ir 21 gadu veci. Jaunāku gan nav, diemžēl — vienkārši nav. Šai vietā jāatgriežas pie augšējās ekspozicijas.

Vai trimdas laikrakstiem būs iespējams pašreizējos šaurajos apstākļos īstenot Klīdzēja ierosinājumu — tas ir jautājums, kas jāpārrunā atsevišķi. Toties, gan, nezinādami, vai Klīdzēja raksta nolūks bijis sabārt redakcijas vai arī aicināt jaunatni, atzīsim ar gandarījumu, ka šis jautājums vispār aizkarts — gan ar piezīmi: kur gan visus šos gadus paliek pašas jaunatnes organizēts un vadīts, plašāks izdevums? Vienā otrā ģimnazijā rotēti vai citādi izdevumi bijuši, bet nav ilgi noturējušies. Kāpēc? Vai jaunus organizēt tagad nav par vēlu? Atceros savus skolas laikus — ar roku rakstījām žurnālu, un locījām tā, lai lasot lappuses būtu jāatgriež — tas vairāk atgādināja „īstu mēnešrakstu".

Lai nu kā — ja Klīdzējs galu galā gribējis radīt pārrunas ar svētīgu mērķi, tad līdz šai vietai tas viņam izdevies. Gaidīsim, ko saka tie, uz kuŗiem šīs pārrunas vistiešāk attiecas.

Pēteris Aigars

Kārlis Skalbe atmiņās

Dzejnieka piecu gadu aizsaules atcerei (16. 4. 1945. — 16. 4. 1950.)

DZEJNIEKA ISTABA MAIZES MĀJĀ

Gandrīz visu Latvijas neatkarības laiku Kārlis Skalbe nodzīvoja Lāčplēša ielā starp Kr. Barona un Marijas ielām. Tā bija liela pelēka māja sarkanām ķieģeļu apdurvīm un aplodām. Dzejnieks dzīvoja nama sestajā stāvā, no kurienes atvērās skats pāri Stabu un Ģertrūdes ielai uz Grīziņkalna un Rīgas nomalēm. Bermonta uzbrukuma dienās šajā namā cepta kaŗavīriem maize un no tiem laikiem māja Skalbes draugu leksikonā nodēvēta par maizes māju. Ceptuve šīs mājas pagraba stāvā bija arī vēlāk, jo, ejot pie dzejnieka, arvien dvesmoja pretim svaigas maizes smarža un uz ielas stāvēja vai nu augstie maizes rati, vai arī miltu vezumi, kuŗus tukšoja balti apputējuši vīri.

Tas bija 1927. gadā īsi pirms Ziemsvētkiem, kad pirmo reizi spēru kāju pāri dzejnieka slieksnim. Durvis atvēra Lizete Skalbes kundze, ielaida mani cauri gaitenim lielā krēslainā istabā, ko klusināti apgaismoja spuldze un pati aizgāja aicināt dzejnieku.

Istabas krēslainība un tabakas dvesma, kas te turējās gaisā, draudzīgi glāstīja. Lielajā telpā ar divi logiem bija vairāki galdi, un uz katra atradās manuskriptu kaudzes, laikraksti vai grāmatas. Bet tās gulēja tik saskanīgi un iedienīgi, kā Pēteŗa Kundziņa gleznās saskan mājas, laukakmeņi un violetie mākoņi. Arī stāvlampas pakājē pie ozola gultas un zema galdiņa atradās atvērta grāmata, un maza vāze ar sarkanu rožu ziedu. Ja par greznību var saukt gleznas pie sienām, tad arī to nebija daudz, tikai dažas.

Tad izdzirdu gaitenī soļus, tie bija nesteidzīgi, klusi soļi, kādiem parasti tuvojas slimniekam vai aizmigušam mazbērnam, tur nāca pats dzejnieks. Viņš bija tikpat vienkāršs un neuzmācīgs kā visa viņa apkārtne, valoda skanēja nepiespiesti un draudzīgi. Silts un piekļāvīgs bija viņa rokas spiediens. Tikai, kad sāku stāstīt, ka esmu jauns svētceļnieks, kas atrodas ceļā uz dzejas teiksmaino valsti, meistars kļuva nopietns. Rindas, pie kurām biju sēdējis, slīpējot tās ar briljanta slīpētāja pacietību, viņa acīs izlikās tikai spoži stikliņi. Viņš teica, ka dzejā vajagot vairāk izjūtas un mazāk frazu. Vajagot strādāt, neatlaidīgi strādāt un valodu kopt tāpat kā druvu. No katra jau neiznākot dzejnieks, bet skaidru latvisku stilu varot ikviens iegūt.

Tikai vēlāk atskārtu, ka tēvišķā bardzība bijusi īstā vietā. Atskārtu vēl vairāk: redzēju, ka Skalbe pret saviem darbiem ir daudz nežēlīgāks nekā pret citu. Viņa pasaules uztverē bija tikai vai nu īsta dzeja un īsta māksla, vai arī nemākulība un diletantisms. Skalbes dzejiskos uzskatus nespēja satricināt nekādas laicīgas autoritātes un varas.

Izvaicājis mani par maniem nākotnes nodomiem un uzaicinājis vēl kādu reizi atnākt, dzejnieks silti paspieda man atkal roku un izvadīja laukā.

Liktenim bija labpaticies, lai es pēc tam allaž apmeklēju maizes namu Lāčplēša ielā. Protams, tagad mani vairs netirdīja svētbijīga neziņa, jo dzejnieks pats bija iespiedis manus dzejoļus Piesaulē.

Pēdējo reizi pie Skalbes Lāčplēša ielā biju 1935. gada vasarā, nesot kādu stāsta manuskriptu. Toreiz Skalbe slimoja, viņa sirds un nervi bija pārpūlēti, dzejnieks jutās saguris un sevī ierāvies, valsts dzīvē bija sācies jauns laikmets un tas nebija viņa uzskatu un atziņu piepildītājs. Skalbe posās atpūtā uz Piebalgas Saulrietiem. Valodas bija sausas un lietišķas, runājām par iespiedloksnēm un žurnāla iznākšanas laiku. Par pasaules notikumiem un politiku, ko dzejnieks citkārt tik labprāt aizskāra, šoreiz nenminēja ne vārda. Viņš it kā raisījās no visa reālā vaļā.

Ārsti Skalbem bija aizlieguši smēķēt. Tabakas vietā viņš lietoja piparmētru saldenes, cenšoties ar tām aizstāt ierasto tabakas kairinājumu. Vispār dzejnieks bija mazliet saīdzis, neapmierināts ar dzīvi un ar sevi. Vēlāk, atbraucot nākošo ziemu no Piebalgas, dzejnieks bija jūtami atspirdzis.

SKALBE REDAKCIJĀ

Dzejas rakstām Skalbi būs laikam retais redzējis. Man pa visiem 15 gadiem, kopš ar dzejnieku vajadzēja atrasties darba saskarsmē, nelaimējās Skalbi redzēt daiļrakstīšanās darbā. Redakcijā viņš parasti atnesa jau gatavus manuskriptus, rūpīgi pārrakstītus uz balta bloka lapām. Manuskripta lapas puses sākumā Skalbes slīpais apaļais rokraksts bija sīkāks un rindas gaŗākas, bet tuvojoties lapas puses apakšai, rindas kļuva retākas un īsākas. Te sākums neatvairāmi tiecās uz labo pusi. Burtu veidojums bija ļoti īpats, taču labi salasāms. Šo īpašību allaž slavēja vecie redaktori, pārmetot jauniem žurnālistiem, ka tie rakstot kā gaiļi ar kāju smiltīs. Burtliči arī labprāt ņēma Skalbes rokrakstu salikt, protams — vislielākā piekrišana Skalbes rokrakstam bija pie rokrakstu krājējiem. Tie medīt medīja Skalbes manuskriptus. Redakcijas kolēgas šo vājību izmantoja dažkārt savtīgi, pieprasot no bibliofila Kārļa Egles vai rakstniecības mūzeja direktora Baumaņa par Skalbes manuskriptu pusdienas Romas pagrabā. Dzejnieks šo neatļauto veikalu zināja, bet neņēma ļaunā. Viņš pats cienīja asprātīgas pārgalvības un spirdzinošu humoru.

Īstos jaunradīšanas noslēpumus dzejnieks tomēr glabāja arvien pie sevis. Viņš rakstīja klusībā un vienatnē. Daži Skalbes draugi un biografi liecina, ka dzejnieks pārdzīvojis diezgan lielas vārdu mokas, kamēr atradis domām un tēliem nevainojamu ārējo ietērpu. Tā ir zināms, ka dzejoli Dzimtenē viņš pārrakstījis turpat vai 10 reižu, kamēr tas ieguvis pēdējo slīpējumu.

Citādi Kārlis Skalbe redakcijā bija omulīgs un valodīgs. Ja viņam bija laiks, viņš staigāja no vienas istabas otrā, aprunājās ar kolēgām. Pirmais, ko Skalbe jautāja, bija arvien: „Kā tev pa šo laiku gājis?"

Viņš jautāja un raudzījās acīs un labprāt uzklausījās, ja arī kāds sūrojās, ka nav veicies. Viņš saprata cilvēka vājības un likstas un nepārmeta kaislības. Viņš allaž pamudināja pagurušos, drošināja bailīgo un mierināja nepacietīgos. Šajā ziņā visgrūtāk dzejniekam gāja, runājot ar jaunajiem autoriem, kas ikdienas ieradās redakcijā ar saviem manuskriptiem un sirds bēdām. Skalbes pienākums bija izlasīt visus redakcijai pienestos daiļliterātūras darbus un jo sevišķi iesācēju. Tas nebija viegls uzdevums. Kad kāds jaunietis vai jaunava kļuva pārāk dedzīgs un apgalvoja, ka visa viņa dzīves jēga atkarīga no viena iespiesta dzejoļa, dzejnieks klusu uzlika roku uz pleca un tad mierinoši teica: „Paciešaties. Strādājiet un paciešaties. Slava no debesīm nekrīt, tā jānopelna. Strādājiet."

(Turpinājums sekos)

Ksenija Brante atvadās

Tiem latviešu māksliniekiem, kas jau atstājuši Vāciju vai arī pašlaik auj kājas ceļam uz aizjūru, tuvākajā laikā piebiedrosies arī dziedone Ksenija Brante, kas kopā ar vīru domā doties uz Kolorado štatu ASV Pag. sestdienā māksliniece rīkoja Eslingenā savu atvadu koncertu, iepriecinot pilnu zāli klausītāju ar J. Vītola, A. Kalniņa, P. Barisona un J. Ķepīša dziesmām un J. Kalniņa, G. Verdi un G. Pučini operu ārijām. Klavieŗu pavadījumus spēlēja Heincs Mende. Bija daudz ziedu un piedevu.

Brantei aizbraucot, Vācijas latviešu saime zaudē iecienītu vokālo mākslinieci, kas koncertējusi daudzās nometnēs un ilgāku laiku vadījusi arī Eslingenas latviešu mūzikas skolas dziedāšanas klasi. „Ceru, ka varēšu turpināt mākslas gaitas arī Savienotajās valstīs. Tur dzīvosim vienkopus ar pianisti Veltu Delli-Grāvīti, un domājam arī sarīkot dažu labu kopīgu koncertu", saka māksliniece. Lai šī cerība piepildās! J.

Latviešu baznīcas traģika un misija trimdā

Pieci aizvadītie trimdas gadi arī latviešu baznīcas dzīvē ir bijuši liela sprieguma un atbildības pilni. Mūsu baznīca kopā ar pārējo Baltijas valstu luteriskajām baznīcām pēckaŗa baznīcu sanāksmēs ir gājušas ar kopēju vārdu — baznīcas trimdā, un tām tādās sanāksmēs parādīta pārējo baznīcu uzmanība un cieņa, kas jo sevišķi izpaudās Latvijas archibīskapa ievēlēšanā par Pasaules luterāņu apvienības centrālās komitejas locekli.

Taču ar latviešu izklīšanu pa daudzām zemēm arī te daudz kas ir mainījies. Vācijā gandrīz vai katrā nometnē bija kāds latviešu mācītājs, vai arī to citādi varēja viegli sasniegt. Viņu darbu atviegloja tas, ka gandrīz visi saņēma lielāku vai mazāku atlīdzību. Tagad tautiešiem trimdā ir devušies līdz tikai daļa mācītāju, kas dalās trimdas liktenī un strādā kādā darbā, lai brīvo laiku varētu ziedot tautiešu garīgajai aprūpei. Daļa strādā citu baznīcu uzdevumā un no tām saņem algu arī par savu tautiešu aprūpēšanu. Bet šeit arī sākās lielās grūtības un jaunās problēmas. Jau vairākas no šīm baznīcām ir izteikušas savu skaidro un nepārprotamo nostāju. Latviešiem ir jāiekļaujas svešajā vidē un jākļūst par jaunās tautas locekļiem. Kāds augsts Amerikas baznīcas darbinieks ir sacījis, ka latviešu baznīcai jānes lielākais upuris — tai ir jānomirst, lai tā dzīvotu jaunās formās. Ka šie nav gadījuma vārdi, apstiprina pāris Amerikas baznīcu aizliegumi mācītājiem, ko šīs baznīcas algo, noturēt dievkalpojumus latviešu valodā vai vadīt latviešu svētdienas skolu.

Kaut arī pagaidām šis jautājums nav diskutēts presē, taču to pašu apstiprina pāris zīmīgu faktu, piem, Pasaules baznīcu savienības Ženēvā liegšanās uzņemt mūsu baznīcu par šīs savienības locekli, „jo tai trūkst stabila pamata". Tāpat 1949. g. Oksfordā tā pati Pasaules luterāņu savienības centrālā komiteja, kur mūsu archibīskaps ir pilntiesīgs loceklis, kategoriski noraidīja viņa projektu par mūsu baznīcas nākotnes organizāciju, jo tai ir „jānomirst".

Mūsu baznīcas stāvokli pazīdams un šo faktu pamudināts, zviedru oficiālais baznīcas laikraksts „Vår kyrka nr. 11 (ar milzu tirāžu) nupat ievietojis pirmo reizi pēc pieciem gadiem skaidru un asu H. Ulsona rakstu.

„Tagad pavisam nopietni uzlūko trimdas baznīcu par mirušu: tā vairs nekalpojot nekādam derīgam mērķim. Bet vai tas ir teorētiski vai praktiski iespējams? Vai mēs te nenonākam pretrunā ar ko tādu, kas luterānismā ir konstitūcionāls? Vai tautas nepieder Dieva radīšanas kārtībai? Vai baznīcai nav Dieva dots uzdevums? Vai draudze mani nav aicinājusi par mācītāju, vai es tur neesmu bīskapa nozīmēts un vai šis bīskaps nedarbojas Dieva uzdevumā? Vai cilvēku lēmums, kas diktēts ērtību dēļ, var man šo pienākumu atņemt? Cilvēku lēmums var man nolaupīt māju un dzimteni, jā, visu, kas man uz zemes ir bijis mīļš, bet vai ar to arī viņu varai nav robežas? Padomju savienība šiem bēgļiem ir nolaupījusi tiesības dzīvot brīvā zemē, bet līdz šim nebija laimējies izdzīt tos no viņu garīgās dzimtenes. Vai Antikristam komūnisma veidā nu beidzot ir izdevies iegūt kaut arī daļēju, taču galīgu uzvaru? Vai tā ir luterisko brāļu baznīcu vienīgā palīdzība ticības brāļiem, kas cīnās: dot žēlastības dūrienu? Vai bīskapiem un mācītājiem ir jānoliek savs amats vienīgi tādēļ, ka apkārtnei ir drusku nepatīkama to paturēšana? Tas ir ļaunāk, daudz ļaunāk nekā smagākā nodevība, sevišķi, ja domā par tiem nedaudzajiem ticīgajiem, kas joprojām cieš dzimtenē. Vai praktiski ir iespējams tādai pārpasaulīgai parādībai kā šīszemes baznīcai, neskatoties uz visu, mirt? . . . Tai var pasludināt nāves spriedumu, bet tā nekad nemirst. Izdomā domu līdz galam, arī tad, ja tā ir pretīga!"

Tiktāl zviedru mācītājs. Tie ir lielas drosmes pilni vārdi, kas Zviedrijas mierīgajos apstākļos skan vēl jo skarbāk un neparastāk, ja tie ir publicēti oficiālajā baznīcas laikrakstā.

Taču zviedru mācītājs ir palicis atbildi parādā, kas mums ir jādara. Un kā gan citādi? To varam atbildēt tikai mēs paši. Un te mūsu acu priekšā iznirst nākotnes baznīcas vīzija: mūsu misija.

Lai ne tautiešiem, ne baznīcas darbiniekiem, ne arī vadībai nav nekādu ilūziju par to, ka materiālā palīdzība, ko baznīcas darbinieki šodien saņem, ir ilgstoša parādība. Ir pavisam īsa laika jautājums, kad šīs svešās baznīcas prasīs par savu sniegto palīdzību norēķinus, — ja tie nebūs materiāli, tad tie būs morāliski, kas mūs skaŗ vēl jo vairāk. Var no mācītājiem prasīt šodien daudz, un viņiem šī Dieva gribētā situācija ir jāpieņem un jāsvētī. Nekad mūsu baznīca nav bijusi nostādīta tādas atbildības priekšā. Un šī atbildība Dieva, tautas mocekļu un vēl nedzimušo paaudžu priekšā liek mums atbildēt visiem nāves spriedūma pasludinātājiem un līdzparakstītājiem: mēs Dievu lūgsim savā valodā. Ja mēs vairs nevaram iet savā skolā, tad vienmēr Kanadas mežos, Austrālijas stepēs un ASV prērijās būs vietas diezgan pielūgt Dievu mātes valodā.

Dievs mūsu baznīcai ir uzlicis kādu lielu pienākumu, apsmietai un vajātai, ārēji skatoties it kā ar izdzisušām altāŗu uguņīm un iztukšotiem upuŗu traukiem — griezties pie pārējās pasaules un atgādināt, ka arī vislabākā cilvēku rokām celtā baznīcpolitika ir maldi, ja aiz tās nestāv dzīvs Kristus gars. Bet šo savu misiju mūsu tautas vistumšākajā laikā piepildīsim tikai tad, ja mūs pašus piepildīs tas pats gars.

Dr. H. Biezais

Ceļa zīmes Nr. 5

Ka mūsu trimdas periodisko izdevumu dzīvotspējas ir ļoti vārgas, pierādījuši daudzie nesekmīgie mēģinājumi šai virzienā, kur labi un nopietni pasākti nodomi atdūrušies uz plašāko masu pasivitāti, neatsaucību, un abonentu trūkuma dēļ apstājušies. Īpaši, ja kāds izdevums, nemēģinādams pielāgoties plašāku slāņu mentalitātei, nospraudis sev specifiskus un īpatus mērķus, neiziedams tikai uz abonentu ķeršanu ar lētām sensācijām, bet raudzījies galvenām kārtām uz satura kvalitāti. Tā pēc „īsām un grūtām ciešanām" apstājās plūst literārais mēnešraksts Daugava, nemanām vairs Zelta Ābeles Tautas bibliotēkas sērijas turpinājumu nemaz neminot vēl daudzus citus sīkākus izdevumus.

Īpats izņēmums laikam būs Ceļa zīmes, kas savā piecu numuru garajā mūžā ne spējušas nostabilizēties, un kuŗu abonentu skaits rāda lēnu, bet vienmērīgu pieaugumu.

Ceļa zīmju redakcijas kolleģijai, kurā ietilpst Andrējs Eglītis, Andrējs Johansons un Niklavs Strunke, būs laikam izdevies atrisināt to nelaimīgo problēmu, kas līdz šim kā burvju lokā turējusi ieslēgtu vidusmēru lasītāja un atzinīga izdevēja savstarpējās attiecībās. Pašķirstot līdz šim iznākušos Ceļa zīmju numurus, varam konstatēt, ka redaktori nav centušies izveidot speciāli mākslai vai literātūrai veltītu žurnālu, nav arī mēģinājuši to piemērot zināmu vecumu vai attīstības pakāpi sasniegušam lasītājam (šai gadījumā „jaunajām ciltīm", kā tas lasāms žurnāla titullapā), bet pūlējušies izplānot Ceļa zīmju saturu tik dažādu un vispusīgu, ka tur ik viens varētu atrast kaut ko piemērotu savai gaumei un interesēm. Saprotams, visu laiku ievērots rakstu kvalitātīvais līmenis, kaut arī temats dažreiz liktos viļņiem uz vieglāku un lētāku risinājumu. Tas zināmā mērā ir bīstams eksperiments, kur viegli var noslīdēt no pasāktā ceļa, bet redaktoru stingrā acs un labā gaume tomēr šo dažbrīd „žonglēšanu uz naža asmeņa" veikusi sekmīgi. Tā rezultātā radies nopietna, vispusīga un audzinoša satura izdevums, kur var, kā tas jo zīmīgi izteikts pazīstamajā pārrunā — ods padzerties un zilonis izpeldēties. Noslēpums, kā panākta šī sinteze, atklāsies laikam tai apstāklī, ka Ceļa zīmēs visnotaļ „lieli gari runā par viņiem tuvām lietām", — tā līdzstrādnieka sarakstā redzami mūsu ievērojamākie zinātnieki, literāti, žurnālisti un sabiedriskie darbinieki, kaut arī nav aizmirsti gluži jauni autori, kas tomēr iztur vispārējo līmeni. Ceļa zīmju virziens kvalitatīvi varbūt vistuvāk būs visā pasaulē populārajam izdevumam Reader's Digest, ar to starpību, ka Ceļa zīmēs visiem rakstiem ir viens noteikts, kopīgs ideoloģisks pamatmērķis — cīņa par Latvijas neatkarības atgūšanu un nacionālo vērtību saglabāšanu — un visu autoru darbi ir pirmiespiedums.

Ceļa zīmju piekto numuru ievada Andrēja Eglīša ass un ugunīgs ievadraksts, kam seko interesants analītisks apcerējums par pretestību garīgajam terroram dzimtenē, un red. Strautmaņa rūgti patiesie vārdi par rietumu pasaules nostāju iepretim sarkanajam rēgam.

Anšlavs Eglītis devis īsu noveli, bet Dzintars Sodums spraigu un koncentrētu atmiņu zīmējumu par braucienu airu laivā no krievu okupētās Kurzemes uz Zviedriju. Edgars Andersons plašā un sīki izstrādātā rakstā apskata Amerikas latviešu cīņu par Latvijas de iure tiesībām, interesants un rotaļīgi viegls, ar labu gaumi uzrakstīts Rob. Legzdiņa raksts par dažādu zemju krogu architektūru, bet V. Biļķins pakavējies pie kuršu gaitām Skandinavijā. Valdis Klētnieks publicējis rakstu par mūsu dainām, Jānis Zaube lietišķi un konspektīvi apraksta svešo elementu ietekmi mūsu valodā, bet Andr. Johansons devis rūpīgu analīzi par padomju rakstniecību Latvijā. Bez tam pa dzejolim lasām no Aldas Niedras, Annas Dagdas, Friča Dziesmas, Ingr. Vīksnas un Veltas Sniķeres. Kronikas daļa plaša un bagāta, aizkaŗot gan politiskas, gan literāras temas, bet galvenā kārtā sniedzot interesantus Niklāva Strunkes un Ilonas Leimanes rakstus par glezniecību, kas papildināti ar daudz reprodukcijām — šoreiz īpaši pulka pilkņu... Sevišķu ievērību pelna N. Strunkes glezna Sv. Francisks runā putniem četrkrāsu reprodukcijā.

Cerēsim, ka arī turpmāk Ceļa zīmēm izdosies paturēt lasītāja gaumi savās rokās, un tās nenoklīdīs uz lēta kompromisa takas.

Ingrīda Vīksna

40 gadu slavenību paēnā

Kad burtlicis jeb melnais avīžnieks svin jubileju

Burtlicis, kas pa avīžu spiestuvēm strādājis 40 gadu un pieredzējis neskaitāmas personības darbā, svētkos un ikdienā, ir dzīva vēsture, jo patiesi var teikt, ka viņš nemitīgi uzturējies slavenību paēnā un viņa zinā nolikts neatšķetināmu atmiņu kamols. Tā ritināšanai vajadzētu plašas un spožas jubilejas ar galda runām, atmiņu klāstiem un ierosmēm vismaz 12 stundām, ja ne vairākām dienām, bet mēs esam trimdā, kur valda pieticība un pieticīgām rindiņām jāatzīmē daži epizodi, kas palikuši pāri no īsās pastaigas pa kāda melnā avīžnieka jeb burtliča 40 darba gadu garo un raibo stigu.

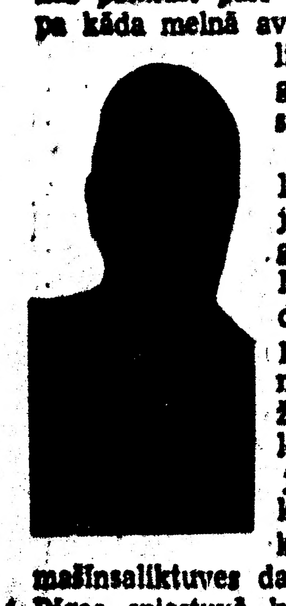

Šis vīrs ir Eslingenas kolonijas iemītnieks 56 g. v. Hermanis Millers, jebkura direktora cienīgā paskatā, baltiem matiem un spožām acenēm, atlēta augumā, bet jēra rāmumā, kaut labajos laikos kādreiz kā mašīnsalikt uves daļas vadītājs lielā Rīgas spiestuvē komandējis ap 14 melno robotu, kas salika avīžu un grāmatu slejas, un trīs reiz vairāk viņu dzīvo vadītāju. Garš un trauksmains darba mūžs noiets no burtliča mācekļa posma Jelgavā līdz mūsu laikraksta salicējam Ludvigsburgā, bet pašam gājējam par to palikušas vienīgi atmiņas, tik trauslas un izgaistošas, kā paši avīžu raksti, kas agrāk dzīvoja tikai dažas stundas, bet tagad varbūt dažas dienas.

Par mācekli Hermanis Millers kļuvis 1910. g. 18. aprīlī, iestādamies darbā laikraksta Sadzīve spiestuvē pie Stēgmaņa Jelgavā. Laikrakstu izdeva Pūcīšu Ģederts un tanī par redaktoriem strādāja Jūlijs Druva, pārzinādams ārpolitiku, Kleinbergs, Gulbis uc. Mācekļa laiks ir 4½ gadu, bet apmācāmie panāk, ka to mazliet samazina, lai gan meistari grūti pielaužami. Jubilārs atceras bargo un viltīgo Brikmani, kas mēdzis mācekļiem klusi no muguras pielīst, pavilkt aiz matu cekula nost no burtu kastēm un tad pats parādīt, kā jāstrādā.

Mācekļa gaitas pabeidzis un kļuvis par zelli, Millers 1915. g. nonāk Rīgā O. Nonāca vadītā Līduma spiestuvē, kur 12 rokas burtliči līdzīgi melnās maģijas darboņiem ik dienas saliek plašo avīzi, pēdējos manuskriptus saplucinādami strēmelēs pa 4—5 rindiņām, lai avīze laikā būtu uz ielas. Seko karš, dienests Streļņā paša cara lielgvardē, fronte, ievainojums pie Koveļas Karpatos, slimnīca un atkal spiestuve Valkā, kur 1917. g. pārnācis Līdums. Tur tagad strādā slaveni rakstnieki, no kuriem viskrāšņākās figūras šķitušas Virza ar Austriņu, gluži kā Pats ar Patašonu katru dienu redzami kopā ejot un nākot: Virza, sīks kareivītis krievu frencī un cieši notītiem lieliem un tam blakus stāvā varenais un reprezentatīvais Austriņš.

Valkas laiks nav ilgs. Jāpārnāk atkal uz Rīgu un jāsāk darbs pie Jūlija Druvas Brīvajā Zemē. Sākumā to saliek ar roku, bet 1923. g. ierodas mašīnas, un tagad lielā skaita burtliču vietā var iztikt ar 3. Daži burtliči pārskolojas. Tas jāveic 13 nedēļās, bet vājākajiem mācekļiem vēl atvēl papildām 4. Ja nelīdz arī tas, no mašīnas jāatsakās un tādu ir diezgan daudz. Ar laiku Brīvā Zeme pāriet uz Rotas spiestuvi, kur M., jau daļas vadītājs kļuvis, strādā līdz pat 1944. g. Seko trimda un darbs pie Latvijas Gincburgā, sākot ar pašu pirmo numuru, un tagad Ludvigsburgā, kur arī pienāk šī jubileja.

Kas tad īsti ir burtliča mūžs, ja ne mūžīga cīņa ar manuskripta nepilnībām par iespiestā raksta pilnību un skaidrību! M. kā īstus burtliču briesmoņus ar savu nesalasāmo rokrakstu, kurā jaunā ortogrāfija līdz pat pēdējai autora stundai mijas ar veco un vēl senāko, atceras Virzu un Aleksandru Grīnu, ko varējuši salikt tikai daži izredzētie. Gadījies, ka burtlicis, nevarēdams tikt galā ar dažu nesalasāmu rindu vai teikumu, griežas pie paša autora un ir pārsteigts, ka pat tas nespēj atšifrēt ātrā iedvesmē radušos tekstu. Tā daža laba slavenas dzejas vārsma vai ievada rindkopa pēc veltām pūlēm nonākusi kurtuves krāsnī. Jūlija Druvas manuskripti bijuši īsts rebuss burtlicim, tāpat bijis gauži jāmokās ar Raiņa un vēlāk Klāvsona un Volfganga Dārziņa rokrakstu. Klāvsons rakstījis ļoti sīkā un neskaidrā rokrakstā, kurā neskaitāmi svītrojumi un krustām šķērsām labojumi, bet Dārziņa hieroglifi atgādinājuši veca veča nogurošos ķeburus. Toties iepriecinājis Jāņa

Ezeriņa, Antona Austriņa, Aldas Niedras, Heinricha Zariņa skaidrais un klasiski tīrais rokraksts. O. Nonācs un J. Janševskis rakstījuši milzu zirga burtiem un nekad nav varējuši pareizi aplēst raksta garumu. Nonācs punkta vietā drošības labad licis krustiņu un, lai noteiktu raksta garumu, allaž licis lapu žūksni nosvērt. No lapas salikumā parasti iznākušas kādas 6—7 rindiņas. Kārļa Ulmaņa manuskripti allaž bijuši rūpīgi un samērā skaidri, kas sevišķu grūtību nekad nav radījuši.

Jautāts par burtliča darba īpatībām un dažkārt pieminētām aroda slimībām, jubilārs atzīst, ka lieta stipri pārspīlēta. Saindēšanās ar svinu parasti nav pārsniegusi 2 proc. Vairāk draudu radījusi tuberkuloze, jo mūsu spiestuvēs darba laikā stipri smēķēts, kas nav atļauts vācu spiestuvēs. Lielākais burtliču posts tomēr bijis alkohols. Tā iespaidā un grāvēju seku dēļ pašnāvībā aizgājuši daudzi burtliči.

Izņemot smēķēšanas noliegumu, vācu un Latvijas spiestuvju starpā liela atšķirība neesot. Arī techniskā ziņā. Vienīgi vācieši strādā ar nedēļas, bet mūsējie ar akorda atalgojumu. Tāpēc arī apdāvinātākie mašīnburtliči daudz izpelnījuši. Kamēr caurmēra burtliča izstrādājums bijis 6000 burtu stundā, tādi rekordisti kā Lemchens, Jēkabsons uc. salikuši 8—10.000

Tā mēs līdz ar jubilāru esam nostaigājuši dažu soli pa latviešu avīžniecības aizkulišu kambariem. Par slavenākiem redaktoriem, rakstniekiem, grāmatu autoriem gaviļnieks varētu stāstīt stundām. Viņš sēdējis pie viena galda ar Ezeriņu, Virzu un Grīnu, redzējis dažas vēlākās avīžu slavenības pirmos nevarīgos šļupstus un ieskatījies aiz daža laba diža vīra radīšanas noslēpumu plīvura un cilvēciskās maskas, bet tas viss piederas citai reizei un vietai. Tintes un rakstāmmašīnas vīru un visu lasītāju novēlējums čaklajam un rūdītajam jubilāram lai būtu vēl gadus kalpot latviešu avīzei un grāmatai, kuru laba un skaista darināšana piepildījusi viņa mūžu. **E. R.**

Andrejs Irbe

Zaļgans akvarelis

Tev klēpī uzplaucis īrisa zieds.
Un, zemes vēzi pārspēdams dzejā,
Es pacerē šūpojos augšā un lejā
Un saucu tev: „Neiemieds!
Pirms vaigano plaukumu sniedz —
Lai reibstu kā kāzu nakts dejā!"
Griež griķājā grieze un smejas,
Sīc purva ods. — „Mierā liec!"

Pēc dūņām smaržo tavs vaigs,
Kā varžu kurkuļi maigs —
Mums pagalvī kalmes guļ plūktas,
Un sikspārnī atlaižas liegs
No veciem dobumiem miegs —
Pie īrisiem atveldzēt lūpas.

Atvadu vārdi aizbraucējam dzejniekam

Nākamās dienās dzejnieks Teodors Zeltiņš atstās Vācijas krastus, lai dotos pāri okeanam sākt jaunu dzīvi ASV. Atmiņā mostas daudzas dienas, daudzas stundas, kad biju kopā ar sirsnīgo Tedi Vircburgas Centrālajā nometnē. Ar šo bērnišķīgi tīro, atklāto cilvēku allaž sapratāmies, kaut ne katru lietu vienādi vērtējām.

Teodors Zeltiņš savu talantu īsteni parādīja tikai trimdas gados, kaut viņam jau Latvijā iznāca pat vairāki romāni, no kuriem Rīgas ģimnazisti nebūt nav zem... vērtējams darbs nekā dažs cits izslavēts romāns par mūsu skolu jaunatni. Trimdā viņš vispirms savu dzejnieka sūtību domājās atradis balādē un sniedza interesantus dzejojumus, kuriem viela smelta no dažādiem laikiem un tautām. Balādē viņš aizsniedza jau zināmu nobriedumu, bagātināja mūsu balādisko dzeju ar dažu spēcīgu darbu. Sešas viņa balādes parādījās (1947.) arī atsevišķā ilustrētā grāmatiņā — un tā vienīgā grāmata, kuru Zeltiņam izdevās laist klajā šais gados. No balādes viņa ceļš veda uz drāmu, kur viņam daži redzami darbi mūsu trimdas nabadzīgajā skatuves rakstniecībā. Jā, Zeltiņš apliecināja sevi arī par skatuves rakstnieku, īpaši ar savdabīgi romantisko Don Žuāna pēdējo mīlestību, ko izrādīja Eslingenas teātris.

Bet viņš nemēģināja izsmelt savas spējas pilnīgi kādā vienā literārā nozarē. Zeltiņš gudroja un plānoja, dažu labu reizi ierazdamies manā Vircburgas pagrabā, lai pavēstītu kādu savu jaunu nodomu: „Ko tu saki? Vai varētu tā rakstīt?" Viņam radās laba tiesa nelielu stāstiņu ar interesantiem neparastiem sižetiem, zīmīgiem likteņa ironijas gadījumiem, savādu psicholoģiskā momenta uztvērumu. Šie gabaliņi nebija visi ar vienādu vērtību, ne visiem redaktoriem tie patika, gadījās, ka daži pat interesantākie atrada mītni tikai paša Zeltiņa rediģētajās Vircburgas Latv. Vēstīs, avīzītē, ko no diezgan nolaistas un tukšas lapeles Zeltiņš pārvērta interesantā laikrakstiņā, līdz valūtas reforma to izbeidza. Jā, arī avīžnieka spējas Zeltiņam bija, tās sevišķi izpaudās glīti uzrakstītās intervijās un citos feļetoniskos gabaliņos. Kā esejists T. Z. izteicās dažās reliģiski prātnieciskās aplēsēs, no kurām varētu iznākt vesela grāmatiņa Mūžīgā Majestāte. Beidzamā laikā Zeltiņš pievērsies dzejoļiem. Tā nav jūtu lirika, tā ir stipras un smagas vārsmas, „kokgrēbumi dzejā", rūgtas bēdu atziņas par laikmeta nejēdzībām, mūsu tautas postu un ciešanām. Tad saprotams, ka šais dzejoļos iekļuvis arī dažs skarbs teiciens. Mēs visi ilgojamies tikt atkal dzimtenē, bet Zeltiņa zēna sirdij šīs alkas kaut kā īpaši sāpīgi karstas. „Brauksim, brauksim mājā," viņš tiekoties ik reizes mierināja sevi un mani. Ticēdams noslēpumainiem pareģošanas spēkiem, viņš uzklausījis katru zīlējumu, kas varētu mest gaismu mūsu nākotnes tumsā, pat dažu pavisam nenopietnu „astrologu" čalošanu.

Bet gadi gājuši, sapnis nav piepildījies, arī Tedim jādodas tālajā skarbajā aizjūrā, dolaru ķeršanas un steigas zemē. Reiz mēs pārcilājām visas iespējamās un neiespējamās praktiskās nodarbības, un nopūzdamies, atradām, ka nav tādas kurā mums kādas spējas, kādas izredzes uz panākumiem. Bet jābrauc vien ir . . . Jābrauc . . .

Un tomēr — novēlu Teodoram Zeltiņam arī nežēlīgajā tālumā ticēt, ticēt mūsu svētākajam sapnim.

P. Ērmanis

KULTŪRAS CHRONIKA

Gleznotājs Rud. Kronbergs Zviedrijā atklājis savu darbu skati Lundas universitātes grāmatnīcas telpās. Šī pati skate bijusi redzama arī Gstadē, kur prese tai veltījusi atzinīgas atsauksmes.

PĒTERIS AIGARS

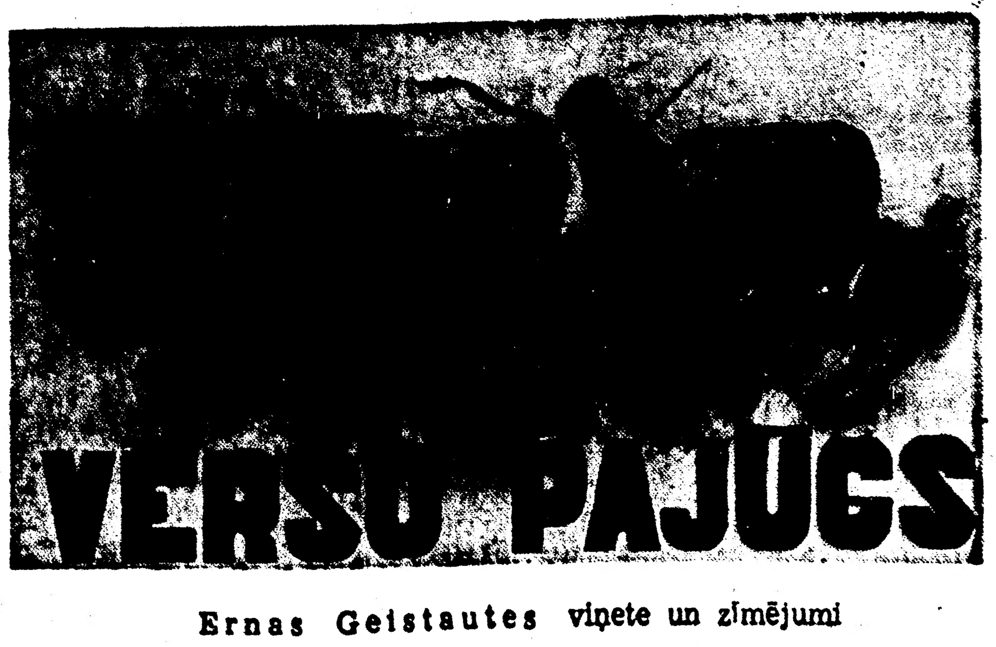

Ernas Geistautes viņete un zīmējumi

Dagnija aizgāja saulgozī tīruma malā un, atbrīvojusies no drēbēm, sauļošanās tērpā atlaidās zālē. Visapkārt bija vasara, agrā Viduseiropas vasara. Augšā reti balti mākoņi, — tālāk zilais izplatījums. Bezdelīgas šaudījās viņai garām, laižoties tuvu, gluži tuvu. Mazais Jānis plūca pienenes un nesa tās rādīt mātei. Šajā brīdī viņa bija bezbēdīga un lepna. Lepna, ka spējusi viena izaudzēt dēlu un bezbēdīga, jaužot ap sevi dabas laipnumu un saules siltumu, kas viņas plecus jau bija padarījis brūnus. Šis laiks bija atelsas brīdis, varbūt pirms lielas vētras.

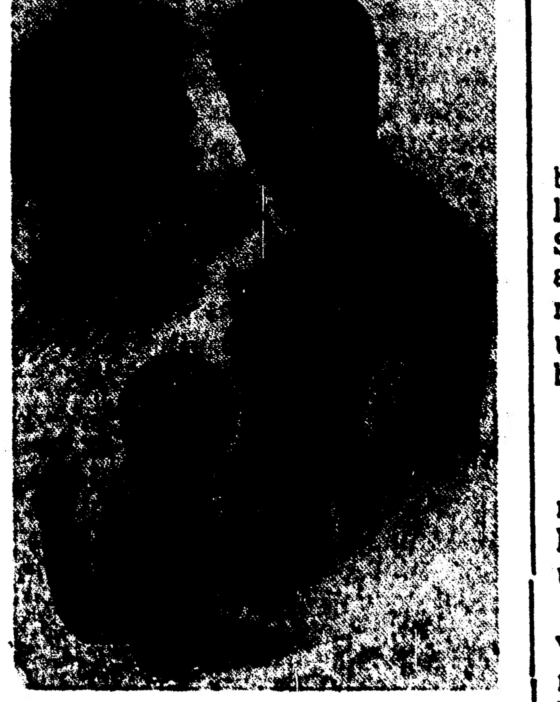

Kādēļ to aptumšot atriebības domām un nepiepildāmām cerībām.

No ābeļu dārza, kas piekļāvās druvām, skanēja jautras bērnu balsis. Tās aicināja arī Jānīti rotaļu draudzē. Dārzā zem balti kaļķotām ābelēm un bumbierēm sarkanmatainais Manfrēds, blondais druknais Volfs un sārtvaidze Hanelore spēlēja „ārzemniekus". Jānis, dabūjis no mātes atļauju, pievienojās viņiem. Desmitgadīgais Manfrēds un astoņgadīgais Volfs bija laupītāji ārzemnieki, kas, maskojušies rabarberu lapām, nakti ielaužās vācu mājā — vistu aplokā dārza stūrī. Jānis ar Hanelori bija saimnieks un saimniece, kuŗus miegā pārsteidz iebrucēji. Sākas cīņa un apšaudīšanās. Vāciešiem ieroču nav, tie izlīdzas ar vārītiem kartupeļiem, kas sabērti silē vistu ēsmai. Hanelorei vēl gadās pie rokas ūdens spainīts ar „verdošu" ūdeni, ko plaucēt laupītājus. Uzbrucēji atgaiņājas zemes pikām un skaļiem kliedzieniem, kas imitē šāvienus. Brīžam kauja iedegās, brīžam atslāba. Pastarpām lēkāja vilku suns Greifs smilkstot un rejot. Bērni bija pietvīkuši un bezgala aizņemti. Kad laupītāji bija atvairīti, rotaļu biedri sasēdās zaļā maurā un mazā Hanelore sīkā, maigā meitenes balstiņā sāka dziedāt:

„Wir fahren nach Amerika
Und wer kommt mit?"
Die Katze mit dem langen Schwanz,
Die kommt mit . . .

Meitene dziedāja, saņēmusi ar labo roku kreisās rokas īkšķi. Viņas labās rokas īkšķi saņēma Manfrēds. Spēle turpinājās, „kaķa aste" auga arvien garāka. Bērnu rokas pievienojās cita citai un šūpojās uz augšu un leju, dziesma skanēja jau daudzās balsīs:

„Wir fahren nach Amerika
Und wer kommt mit?"

Vilku suns, elsojot izkāris sarkanu mēli, noraudzījās bērnos tik cītīgi, ka, šķiet, arī viņš gribētu „braukt uz Ameriku".

Pārsējis pirkstu ar baltu marli, Volfgangs Krāmers atgriezās nojumē pie darba. Te bija labāk bērnu balsis klausīties. Viņa apziņā brieda nodoms, kuŗu vajadzēja īstenot. Mezglus, kas nav atrisināmi, pārcērt. Viņš runās ar Dagniju, atvērs savu sirdi, atklās savas ciešanas. Viņš piedāvās sāpju naudu. Galu galā viņa rīcībā vēl bija zelts, ko uzvarētāji pārmeklējot nebija atraduši. Sieva un pārējie ģimenes locekļi nekā nezina par viņa bagātību. Viņš pacēla acis, tur, zaļā druvas ielokā vīdēja viņas augums. Medains prieks un sīva nelaimes jūtoņa mulsināja viņu.

„Ak, Dievs, cik sieviete var būt nežēlīga!" viņš domāja.

Vakarā pie Dagnijas durvīm kāds pieklauvēja. Viņa sēdēja pie spuldzes, lāpot Jānim zeķes. Dēls jau bija aizmidzis. Izdzirdot klauvējienu, Dagnija atcerējās to. Tas likās tik pazīstams, atgādināja laimīgos laikus Rīgā, kad majors nāca pēc viņas, lai vedinātu kādā izbraukumā ar pelēko auto.

Dagnija neteica nekā, bet piecēlusies, satrauktu sirdi, devās atvērt. Uz sliekšņa stāvēja Volfgangs Krāmers, noskuvies, gludi sasukājies, no kaŗavīra uniformas pāršūtā zilā pelēkā uzvalkā. Šajā brīdī viņš mazliet atgādināja to cilvēku, kas dzīvoja vēl Dagnijas sirdī, tas nebija vairs vēršu pajūga braucējs.

„Vai drīkstu", jautāja vēlais viesis. Viņu bija situsi nedrošība un vainas sajūta.

„Lūdzu, katrā ziņā, tā taču jūsu un ne mana māja", teica Dagnija, virzīdamās atpakaļ, bet nesaņemot roku, ko sniedza atnācējs.

„Mēs taču bijām kādreiz pazīstami, varbūt pat tuvi . . ." Krāmers nedroši uzsāka. Viņa balss no uztraukuma drebēja.

„Pasaulē ir daudz cilvēku, ko esam kādreiz pazinuši, jūs es neatceros redzējusi. Bet lūdzu sēdieties. Te būs pārpratums."

„Pārpratums ir tas, ka jūs nekā nevēlaties atcerēties."

„Diemžēl es nekā nesaprotu", teica Dagnija, raudzīdamās viņam tieši sejā. Patlaban viņai pietika drosmes to darīt. „Pazīstami! Jūs runājat mīklaini."

„Esmu ieradies, lai šo mīklainību novērstu, lai atmaksātu savu dvēseli. Karnevāls beidzies. Katra spēle reiz beidzas!"

„Jā, labi sen, jau kopš Vastlāvja. Tikai patlaban nevaru aptvert, par ko jūs vēlaties runāt. Par karnevālu, par sevi, vai par mani."

„Par sevi un jums. Piedodiet", viņš spēji iekarsa, pavirzīja krēslu tuvak. Dagnija varēja sejā just viņa elpu. Esmu vainīgs, esmu pat noziedzies jūsu acīs, bet tas ir mans liktenis. Izbeidziet savu izlikšanos, runāsim kā veci labi draugi. Esmu jums pāri nodarījis, labi, ja citādi es vairs nekā nevaru līdzēt, tad pieņemiet vismaz no manis mazu sāpju naudu par savām ciešanām un vientulības gadiem. Galu galā jums ir jāaudzina bērns . . ."

(Turpmāk beigas)

Jauns rakstnieks — Jauns romāns

MODRA ZEBERIŅA TILTI MIGLĀ. APGĀDS ZIEMEĻBLĀZMA.

Ar vidēju apmēru trimdā rakstītu romānu Tilti miglā latviešu literātūrā nupat ienācis jauns rakstnieks Modris Zeberiņš, Indriķa Zeberiņa dēls, kam patlaik 27 gadi. Viņa mākslinieciskās intereses vispirms bijušas vērstas uz mūziku: viņš mācījies čella spēli pie A. Teichmaņa, vēlāk studējis arī Latvijas konservātorijā. Trimdā Modris Zeberiņš sāk nodoties filoloģijas un filozofijas disciplīnām, vispirms studēdams Baltijas universitātē Pinebergā, pēc tam Minsteres universitātē, kur sagatavo disertāciju par vācu baroka laikmeta liriku.

Jaunajam rakstniekam jauneklīgi svaiga inteliģence, možs gars, vispusīgas intereses, krietna izlasīto grāmatu bagāža. Ja tad nu vēl kā pašu par sevi saprotamu pieminam Zeberiņa dabas māksliniecisko ievirzi, kas, spriežot pēc Tiltiem miglā, atzīstama par pietiekami spilgtu, iemesls priecāties, ka esam ieguvuši talantu, kam būs ko teikt un kas arī ko sacīs. Skaidrs liekas arī tas, ka, nezaudēdams interesi par mūziku un orientēšanās spējas glezniecībā, savas būtības izteikšanai Modris Zeberiņš īsto formu atradis tieši literātūrā. Viņa pirmajā romānā gan tiek runāts jo īpaši par mūziku un glezniecību, taču tas, kas šai sakarā teikts, stingri vien pakļauts literārai iztēlei, dzejiskas radīšanas fantazijai. Kā paradokss tāpēc jāpiemin fakts, ka, tikai garām ejot, Zeberiņš Tiltos miglā pieskaras rakstnieka Zuļģa darbam, un pats Zuļģis parādīts kā traģisks intrigants.

Tilti miglā tātad ir jauna rakstnieka pirmā grāmata, pirmais romāns. Jauneklīgums nu arī viscaur apzīmogojis šo romānu. Domājot par rakstnieku, rādās diriģents, kas ar elegantu pozi nostājas publikas priekšā un cenšas suģestēt ar cēliem, reizē arī neparastiem žestiem. Zeberiņa izteiksme ar ekspresionisma iezīmēm, viņa varoņiem patētiski vaibsti, dialogi un izrīcība, fabulas norisē netrūkst teātrāli dekoratīvu efektu (Zuļģa pēdējās narkozes brīdī, pret klavierēm atsizdamies, pie Arvīda Gobas kājām nokrīt krucifikss; auto prožektors dziļā tumsā pirms sabraukšanas apgaismo Zuļģi, kas pacēlis rokas pret debesīm utml.). Tieksme pēc oriģinālitātes vērojama arī nodaļu virsrakstos: Tie gan ir „acīs krītoši burti", kas ieintriģē, bet lielāko tiesu pagrūti tajos ietveras nodaļas saturs.

Bet jauneklīgums nav nekāds grēks. Kā norimušies citi jaunekļi, kas aiz tieksmēm pēc oriģinālitātes kādreiz bija aizrāvušies, piemēram, ar grotesko tēlošanu, tā reiz nomierināsies arī Zeberiņa ekspresioniskā patētika. Pašreiz vēlētumies aizrādīt autoram vienīgi to, ka jūsmai par labu nedrīkstētu ziedot nedz valodas pareizumu, nedz stila skaidrību un precizitāti. Ko gan līdz gudra spriedelēšana un drāmatiskas replikas, ja lasītājam bieži vien veltīgi jānopūlas ar kodola meklēšanu.

Romāna titulis „tilti miglā" ir arī visa sacerējuma vadmotīvs, pie tam tieši tiltiem piešķirts simbolisks saturs: tiem jāuzbur vizuāls priekšstats par mākslas darba tapšanu un mākslas būtību. Līdz ar to, liekas, varam minēt, ka Zeberiņš vēlējies rakstīt romānu par garīgās radīšanas problēmām. Diezgan tad nu runāts par komponista un gleznotāja darbu. Jau minējām, ka rakstniekam Zuļģim, kaut gan viņš viens no galvenajām personām, lemta cita loma; tātad literārā radīšana romānā palikusi neskarta.

Ja autora nodomi uzminēti, tad jāteic, ka reālizējušies tie tikai daļēji. No iecerētā romāna par mākslu un mākslinieciskas radīšanas problēmām Tilti miglā izvēršas par mīlestības romānu. Komponista Arvīda Gobas, gleznotāja Kvēpēja un rakstnieka Jonatana Zuļģa „laicīgās" dzīves ceļi un radošā darba sekmes te pakļautas savstarpējai cīņai par vienu sievieti — Elgu. Tā tieši un netieši kļūst noteicēja par šo mākslinieku bojā eju vai dzīvošanu un sevis atrašanu. Pie tam pati šī Elga ir literārs tēls, par ko nekā tuvāka nezinām. Dzīvo viņa gaumīgā vasarnīcā Koknesē, apgrozās mākslinieku sabiedrībā Rīgā, — tas viss. Raksturīgi, ka arī pārējie Zeberiņa varoņi ir figūras bez sabiedriska fona un bez kaut cik skaidri jaušamas biogrāfijas. Bet ja citiem pietiek vismaz ar viņu profesiju, tad Elgai arī tā nav minēta, un šis apstāklis viņu padara par figūru, kas iekomponēta romānā gluži konstruktīviem nolūkiem, lai tā palīdzētu izšķirt pārējo varoņu likteni. — Otrs baltiem diegiem iešūtais tēls romāna sižetā, — tas ir meistars Alfonss. Būtiski viņš ir nereāls, anachronisks, viņam lemta rezonētāja loma, viņš ir arī it kā „deus ex machina", kas tomēr savus pienākumus ne katrreiz veic veikli. Piemēram, meistara Alfonsa pēkšņā parādīšanās Kvēpēja dzīrēs pēc izstādes situāciju atrisina pārāk samākslotī. — Zuļģa rīkošanās ar morfiju tāpat Zuļģa un Pētera Gobas intrigas varētu ievērot interesantus motīvus problēmu risinājumā par mākslas darbu tapšanu. Šīs negātīvās parādības romānā tomēr vairāk saistītas ar mākslinieku personisko dzīvi ne viņu radošo darbu. — Beidzot pieminēsim, ka romāna viengabalību traucē stila jaukums.

Iebildumu, apcerot Tiltus miglā, var rasties vēl vairāk. Nenoliegsim tomēr Modra Zeberiņa ieceres svaigumu, cenšanos savas problēmas mērķtiecīgi risināt, cenšanos visam rast savu personisko uztveri un stilu. Par visām lietām, — jaunajam rakstniekam ir rosīga fantazija un atzīstama drosme. Katrā ziņā Tilti miglā sasniedz mūsu pašreizējā romānu rakstniecībā vismaz vidusmēru, un tas nav maz.

Jānis Rudzītis

Ja neizdodas sagūstīt partizānus, nošauj nevainīgus iedzīvotājus

INFORMĀCIJA PAR NOTIKUMIEM OKUPĒTAJĀ LATVIJĀ

Latvijā apstiprināti izcērt privātos mežus. Baļķus, saplākšņu un papīrmalku kolhoznieki transportē uz krautuvēm un dzelzceļa stacijām. Sevišķi dzīva militāro mašīnu satiksme uz Rīgas—Daugavpils, Valmieras—Rīgas, Rīgas—Dundagas šosejām un lielceļiem. Ķeguma apkārtnes kolhoznieki pieved skaldītus akmeņus pie Ķeguma; liekas, krievi tur paredzējuši plašākus būvdarbus.

Uz dzelzceļlīnijas starp Menti—Iecavu uzspridzināta vai citādi bojāta sliežu ceļa dēļ notikusi smaga vilciena katastrofa. Upuru un ievainoto skaits nav precīzi zināms, bet to lēš uz 200. Vilciens bijis paredzēts galvenokārt krievu karavīru pārvadāšanai no Jelgavas uz Krustpili un tālāk Daugavpili—Viļņu—Minsku. Pēc šīs katastrofas krievi pasākuši ikvienam daudzmaz nozīmīgam vilcienam lokomotīves priekšā piekabināt 2—3 ar smiltīm un akmeņiem piekrautus vaļējus vagonus, kas domāti par nodrošinājumu pēkšņai ceļa uzspridzināšanai ar mīnām. Mežainos apgabalos partizāni krieviem vēl vienmēr sagādā jūtamus zaudējumus.

Pēc smagām kaujām X apgabalā lielākiem krievu spēkiem izdevies izklīdināt latviešu-lietuviešu partizānu grupu. Izklīdinātie tomēr ātri uzņēmuši saskari ar lietuviešu partizāniem dziļāk Lietuvas iekšienē. Aplenktās partizānu grupas cīnījušās līdz pēdējam vīram. Kad kāda grupa nocietinājusies māju šķūnī un kūtsaugšā, krievi ar degošo municiju ēkas aizdedzinājuši, bet neviens partizāns dzīvs tomēr gūstā nav padevies, un viss krievu guvums bijis ēku drupas.

Pēc šī notikuma daudzi civiliedzīvotāji, to vidū veci cilvēki, mātes ar bērniem un pat zīdaiņiem, stiprā MVD apsardzībā noturēti uz klaja lauka veselu diennakti. Sadzītajiem nebijis atļauts sarunāties un vairāk nekā četras stundas viņiem bijis jātup ceļos uz sasalušas zemes. Tikai nākamās dienas rītā ieradies kāds NKVD kapteinis divu citu virsnieku pavadībā. Pēc saraksta izsaukti apm. 20 latviešu un lietuviešu, kas sadzīti savrūp. Pēc kapteiņa rokas mājiena uz viņiem atklāta mašīnpistoļu uguns. Nošauto vidū bijuši arī divi skolnieki un kāda apm. 16 g. v. meitene. Citi gan atlaisti mājup, bet jau nākamajās nedēļās sekojušas apcietināšanas.

Lopkopēju neuzmanības dēļ no vējluktura aizdedzies kāda Vidzemes kolhoza lopbarības šķūnis, un vējš liesmas ātri pārsviedis uz kūti un citām koka ēkām. Saimniecības ēkas nodegušas līdz pamatiem un kopējie zaudējumi var būt līdz 60.000 rubļu. Pēc ugunsgrēka apcietināts kolhoza priekšnieks, grāmatvedis un divi brigadieri; viņiem inkriminējot ļaunprātīgu dedzināšanu sakarā ar kolhoza naudas piesavināšanos. Apcietināti arī vairāki kolhozu strādnieki, kam būšot jāatbild par neaktīvitāti nelaimes gadījumā. Savādi, ka starp apcietinātiem neesot neviena krieva.

Ar Lietuvas PSRS iekšlietu komisāra 1949. g. rīkojumu arī upēs un ezeros ar zveju var nodarboties tikai zvejnieku arteļi, ne mazāk kā 3 laivu sastāvā. Visas privātīpašumā esošās laivas jāpiesaka komisāriātā. Dažas dienas pēc pieteikšanas speciāli norīkotas NKVD grupas krastā novietotās laivas saspridzinājušas. Laivu īpašniekiem izmaksāta atlīdzība, kas tomēr nevienā gadījumā neatbildusi faktiskajai vērtībai. Domā, ka laivas iznīcinātas nolūkā kavēt partizānu pārvietošanos.

Meistari, kas sportu pārvērš lētā teātrī

PASAULES KLASES NĒĢERU VIENĪBA PIEVEIC LATVIEŠU IZLASI, BET ZAUDĒ SIMPATIJAS

Minchenē pagājušā trešdienā notika starptautisks basketbola sarīkojums, kura „nagla" bija amerikāņu armijas meistara Eiropā Kicingenas nēģeru vienības Kavaliers spēle ar Virtembergas meistara BC Degerloch un Bavārijas meistara FC Bayern sastādīto. Pēdējo reprezentēja Viestura pamatsastāvs, atskaitot garo Baikšti, kas treniņā savainojis kāju, un FC Bayern puiši Caune, Bedrītis un mazais lietuvietis, kustīgais Martinkus. 40-25 (24-13) uzvarēja amerikāņi, kas pirms ierašanās Minchenē bija viesojušies Itālijā un 4 spēlēs izcīnījuši 4 pārliecinošas uzvaras.

Vērojot izslavēto ASV nēģeru darbību laukumā, bija skaidrs, ka viņi tikai dažbrīd spēlēja „ar pilnu tvaiku", bet vairāk demonstrēja savu akrobātiku. Tā beigās, diemžēl, pārvērtās pretīgās ākstībās, kas tālas sportam mūsu un vispār Eiropas izpratnē. Kā mūsu basketbolistiem, tā visiem vairāk nekā 1000 skatītājiem, kuru vidū bija arī prāvs pulciņš latviešu, būtu bijis baudījums un vēlēšanās redzēt, lai basketbola virtuozi, kādi „kavalieri" neapšaubāmi ir, būtu parādījuši, kā viņi spēj pieveikt pretinieku skaistā sportiskā cīņā. Uzvara varēja būt pat ar 50 vai 70 punktu starpību, jo sporta jēga jau ir, lai uzvar labākais, kaut vai „sasitot" savu pretinieku druskās. Tā vietā nēģeri, īpaši otrā puslaika beigās, būdami droši par uzvaru, parādīja sevi no nesimpatiskākās puses: uznesot uz laukuma foto aparātu, tīšām atstājot bumbu laukuma vidū, lai tā ignorētu pretinieku, uzkāpjot viens otram uz pleciem un tādā stāvoklī metot bumbu grozā un līdzīgi ākstoties. Amerikāņu tiesneši, kas citādi bija īsti uzmanīgi, par šādu rīcību neprotestēja. Varbūt šādu spēles veidu skatītāju uzjautrināšanai lieto amerikāņu profesionālie basketbolisti, bet „kavalieri" tādi nav un bez tam sacensība bija domāta skaistā sporta popularizēšanai vāciešu vidū; ar savu uzvešanos, atskaitot dažus atsevišķus momentus, nēģeri panāca tieši pretējo. To apliecināja skatītāju svilpieni un protesti. Atzinību pelna mūsu basketbolisti, kas, par spīti pretinieka nesportiskai rīcībai, palika uz laukuma, kaut arī tā atstāšana nebūtu bijusi nosodāma.

Spēles sākumā latvieši manāmi nervozēja un nespēja izveidot kaut cik sakarīgu saspēli. To izmantojot, amerikāņi ātrā laikā punktu starpību „nostabilizēja" uz 10, kāda tā arī palika gandrīz visu spēles laiku. Pārvarējusi „lampu drudzi", izlases vienība dažubrīd lika nēģeriem krietni piepūlēties, lai punktu starpība nekļūtu pārāk niecīga, kaut arī latviešu rindās veiksmīga diena nebija Ropam, aizsardzība ne katrreiz bija īsti uzmanīga, un visi vāji izpildīja soda metienus. Nēģeri pa reizei parādīja apskaužāmu bumbas pārvaldīšanas māku, brīvas kustības un dažu patīkamu akrobātikas numuru, bet metienos arī ne vienmēr bija precīzi. Jāšaubās, vai arī tad, ja viņi būtu spēlējuši „par visu naudu" un latviešiem pie tam būtu bijusi „gaišāka" diena, punktu starpība būtu lielāka par 30. — Izlases vienībai punktus guva: Pērkons 10, Caune 6, Kazlovskis 5, Grieze un Martinkus pa 2, Rops, Timmermanis un Bedrītis, visi 0.

Pirms sastādītās — „kavalieru" cīņas pagājušā gada Vācijas meistars MTSV Schwabing ar 42-38 pieveica TSV München. Zaudētāju īsti starptautiskajā sastāvā spēlēja arī lietuvieši Puzinauskas un Gaiļus, ātrais latvietis Kocers un Igaunijā dzīvojošais ungārs Jabo. Kādreizējais Lietuvas valstsvienības izcilais spēks Puzinauskas, tagad jau virs ap četrdesmitiem, arī vēl tagad pie groza un bumbas pārvaldīšanas technikā parādīja savu agrāko klasi. Švābingieši spēlēja ātru, techniski jau diezgan izkoptu basketbolu.

-abo-

Plašs sporta sarīkojums Delmenhorstā

Delmenhorstas transitnometnē notika plašs basketbola turnīrs, kurā piedalījās Delmenhorstas sardžu vīru vienība un Oldenburgas latviešu un igauņu izlase. Pirmo vietu turnīrā izcīnīja sardžu vienība (Janavs, Šmits, Vinters, Ašenkamps, Jargāns, Zavickis, Gāle, Bušs, Karps), kas rādīja tiešām teicamu un pieņemami korrektu spēli. Vispirms sīvā cīņā delmenhorstieši pieveica Oldenburgas latviešu izlasi (Bedeicis, Celmraugs, Bičevskis, Peičs, Zilberts, Gūtmanis) 22:17 (10:9), bet pēc tam arī igauņus 22:20.

Otro vietu ieguva Oldenburgas latviešu izlase, pārspējot igauņus 21:20 (16:6). Drāmatisks izvērtās otrais puslaiks, kad, laukumā atrodoties latviešu izlases otrajai garnitūrai, igauņi, cīnoties visiem spēkiem, punktu pēc punkta panāca izlīdzinājumu un tikai tiesneša beigu svilpe glāba latviešus no droša zaudējuma. Uzvarētājus šinī spēlē pārstāvēja Bedeicis, Celmraugs, Peičs, Zilberts, Jansons, Zāns, Gūtmanis un Kleinhofs. Visas trīs vienības bija visai līdzīga snieguma.

G. G.

Basketbola kolosu cīņu vēro 20.000 skatītāju

A. AIZSTRAUTS VADA AMERIKĀŅU SACENSĪBAS

Bij. latviešu basketbola nozares vadītājs trimdā Arnolds Aizstrauts dzīvo Minesotas štata Bufalo pilsētiņā un strādā kādā piena farmā. Viņš nodibinājis labas attieksmes ar tuvējās štata galvaspilsētas Mineapolisas YMCU un bijis ielūgts tās gada svētkos. Pirmo reizi ar amerikāņu basketbolu Aizstrauts iepazinies savā pilsētiņā, kur, kaut tajā 2000 iedzīvotāju, basketbola spēles notiek lieliskā vingrotavā, kas labāka par mūsu sporta namu Rīgā. Vidusskolu meistarības spēles noraudzījušies ap 4000 skatītāju. Sacensība notiek uz milzīgas skatuves, punktus un laiku rāda oficiāls elektriskais pulkstenis. Vidusskolnieku spēle apmēram līdzīga mūsu virslīgas sniegumam.

Aizstrauts iepazinies ar Bufalo basketbola treneri, un, kad kādā sacensībā neieradies pieteiktais tiesnesis, vienību pārstāvji uzaicinājuši Aizstrautu vadīt sacīksti. No sākuma amerikāņi uz latvieti raudzījušies visai neuzticīgi, bet pēc spēles izteikuši atzinību par viņa tiesāšanas māku. Par sacīkstes vadīšanu Aizstrauts saņēmis honorāru 5 dolarus. Rudenī viņš domā iegūt tiesneša licenci, izturot arī koledžu tiesneša pārbaudījumu, kuriem tad par spēli maksā 10—25 dol.

Aizstrauts skatījis arī profesionāļu basketbolu, kas taisni viņa apkārtnē ir visai populārs, un par to raksta: „Mineapolisā mīt profesionālo basketbolistu 1949./50. g. pasaules meistars Lakers, kam lielas izredzes meistartitulu izcīnīt arī šogad. Tas ir lielisks spēlētāju virknējums: centra uzbrucējs 2,08 m garš, uzbrucēji 2,06 un 2,04, aizsargi 1,90 un 1,90, bet rezervists vienīgais zem 1,90 m. Viņiem brīnišķīga bumbas technika un apbrīnojama kondicija. Milzīgie kolosi strauji kustas laukumā, bumba ceļo tik veikli, ka reizēm tā „pazūd" spēlētāju burzā, bet pēkšņi „iznirst", un iegūti divi punkti. Rezultāti ir apmēram 80—100 punktu, jo spēles laiks 12X4, tātad 48 minūtes; atļautas arī 6 personīgās piezīmes. Centra uzbrucējs katrā spēlē iegūst caurmērā 30 p. Viņš nesit grozā tik daudz atlēkušās bumbas, bet vairāk darbojas laukumā ar savām garajām rokām. Visi garie amerikāņi spējās ir daudz pārāki par mums pazīstamo Amerikas lietuvieti Lubinasu.

Es šīs sacensības dabūju noskatīties ar YMCAs labvēlību, jo biletes līdz pēdējai iespējai izpārdotas jau sezonas vidū. Katru sacensību vēro ap 20.000 skatītāju. Vieta, kur sacensības notiek, ir īsta basketbola pils: viss izdomāts līdz pilnībai — apgaismojums, apkure, sēdekļi, balkoni utt. Rezultātu dēlis vai, pareizāk sakot, kaste, atrodas virs laukuma, lai to varētu redzēt no visām pusēm. Grozu dēļi no stikla, lai iemetienus varētu redzēt arī skatītāji, kas sēž laukuma galos."

A. Aizstrauts sveicina visus sporta draugus Vācijā. Viņa adrese: c/o. Mr. Bruno Neske, Buffalo, Min. USA.

Izlabojums

Latvijas pagājušā numurā latviešu sportistu uzņēmumam nepareizi iespiesti paraksti. Pareizi jābūt: pa kreisi — V. Teteris, R. Lejēns un A. Raisters; pa labi — E. Zemgalis, K. Upenieks un A. Berkolds.

Bij. LCK vicepriekšsēdis un BCP loceklis

Jānis Miezis

miris 1950. g. 2. aprīlī trimdā, Austrālijā.

Viņu piemiņā paturēs

Latviešu centrālā komiteja,

Baltijas centrālā padome.

Dziļās sērās ziņojam, ka mūsu cienītais draudzes padomes priekšnieks, bij. LCK angļu joslas delegācijas vadītājs

Jānis Miezis

miris 1950. g. 2. aprīlī Sidnejā. Viņa mirstīgās atliekas pārpelnotas š. g. 8. aprīlī.

Sidnejas latviešu ev. lut. draudze, draudzes padome, dāmu komiteja un mācītājs.

Dziļās sērās paziņojam, ka mans mīļais vīrs, mūsu gādīgais tētiņš, labais dēls un brālis

Edgars Ozoliņš

dzimis 1893. g. 4. 7. Vitrupē, miris 1950. g. 2. 2. Ulmā. Apglabāts š. g. 6. februārī Memingenas Meža kapos.

Dziļās sērās sieva, bērni, māmiņa, māsas un tuvinieki.

Kad māte Latvija pie sevis savus bērnus sauks,
Tavs gars ar mīļiem līdzi mājās trauks.

Radiem un draugiem paziņojam, ka mūsu mīļie bij. Pinnebergas nometnes iemītnieki:

KĀRLIS BĒRZONIS

miris 1949. g. 21. martā, apbedīts Hamburgā — Olsdorfas kapos;

HELĒNA BĒRZONE

mirusi 1950. g. 4. martā, apbedīta ASV, Illinoisā — Franklina kapos.

Dziļi apbēdinātie: agronoma Brūna ģimene Amerikā un Alīda Kārkliņa Vācijā.

Es sapņi par dzimteni
Pagalvī likšu . . .

Mūsu mīļā, gaišā māmuļa, mūsu mīļā, mīļā vecmāmiņa

SOFIJA ZVĪGZNE, dzim. KYMA

dzim. 1870. g. 21. (9.) martā Tahevā, Igaunijā, klusi šķīrās no mums š. g. 8. aprīlī Vācijā, Ventorfā pie Hamburgas. Apbedīta š. g. 12. aprīlī Reinbekas kapos pie Hamburgas.

Meita un mazbērni Sibirijā, trimdā, znots Zviedrijā, dēls ar ģimeni Kalifornijā, meita Vācijā.

Ak, māmiņ, lielā mīla, ko deva Tava sirds,
Lai visos dzīves ceļos pār mums kā saule mirdz.

S Ē R U V Ē S T S

Paziņojam radiem, draugiem un pazīstamiem, ka bijušais akc. sab. Kurzemes priede līdzīpašnieks

JĀNIS PIĶELIS

miris traģiskā nāvē š. g. 14. febr. un š. g. 17. febr. apglabāts Kanadā. Dzimis Latvijā, Bārtas Dūkupjos. Aizgāja mūžībā savā 52. dzīvības gadā.

Viņu dārgā piemiņā paturēs radi Anglijā, Zviedrijā un Latvijā.

Reiz Dzimtene mūs mājās sauks,
Bet Tu vairs nepārnāksi.

Pēc ilgām un grūtām ciešanām no mums šķīries mūsu darba biedrs, bij. karavīrs

Artūrs Ronis

dzim. 1922. g. 16. sept. Jaungulbenes pag., miris 1950. g. 13. martā Driffieldas slimn., apglabāts 1950. g. 18. martā Driffieldas kapsētā.

Pēc viņa skumst tēvs, māte un brālis dzimtenē, māsīca Kanadā un darba biedri Anglijā.

Kam tu lūzi, ozoliņi,
Vai nebija lūzējiņu?

Mūsu ievērojamā trimdas gleznotāja

Jāņa Gaiļa

Gleznu mape

pasūtināma LCK apgādā, Esslingen/N., Breite Str. 6, Germany. Mape satur 24 vien- un daudzkrāsainas gleznu reprodukcijas ar prof. Jāņa Siliņa ievadu.

Cena DM 10.—. LCK apgāds LATVIJA

Dillingenas latviešu nometnes

Literātūras apgāds

(13b) Dillingen/Donau, Ludwigkaserne

piedāvā:

	DM
Annas Brigaderes Skarbos vējos (ar ilustrācijām)	3.—
Andreja Pumpura Lāčplēsis (ar prof. K. Kārkliņa ievadu Baltu tautu varoņu epa liktenis)	2.50
E. Brastiņa Latvju rakstu kompozicija (darbā)), pirmais Neatkarīgo mākslinieku vienīgais izdevums Rīgā, 1925. g.	3.50
F. Birziņas, A. Švāgeres-Vīksnes Latviskā un modernā virtuve	9.—
A. Veisberga Fiziskā ģeografija	3.—
Peter and Wendy, by J. M. Barrie	1.—
Rūdolfa Blaumaņa Pērkona negaiss	0.50
Rūdolfa Blaumaņa Nauda zeķēs, Vīndedzēs drīz būs kāzas	1.50
Tautskolu programmu papildinājums	1.50
Andreja Pumpura Tēvijā un svešumā (dzejoļu izlase)	0.50
Nikolaja Johansona Algebra (2. d.)	6.—
Tēvu valodas mācība tautsk. 6. kl.	3.—
Homēra Odiseja, IX—XII	1.—
Dabas mācība tautsk. 4. klasei	3.—
Prof. J. Enzelīna Latviešu valodas skaņas un formas	5.50
Dabas mācība tautsk. 7. klasei	5.—
A. Reinholdes Tamborēšana un adīšana	5.—
Jeremy, by Hugh Walpole	1.—
Dr. Jēkaba Nīmaņa Mazbērna kopšana un audzināšana	4.—
Nikolaja Johansona Trigonometrija (vidusskolu kurss)	5.—
Prof. K. Kārkliņa Latviešu tautas dziesmu problēmas	2.—
J. Šternberga Gada ainas (bilžu grāmata bērniem)	2.—
Prof. K. Kārkliņa Tīrs toniskais pantmērs latviskā dzejā	1.—
Prof. K. Kārkliņa Cittautu literātūras vēsture (1. daļa)	3.—
Prof. K. Kārkliņa Cittautu literātūras vēsture (2. daļa)	3.—
Prof. K. Kārkliņa Cittautu literātūras vēsture (3. daļa)	3.—
A. Bumbēra Fizika (2. daļa)	3.—
Augusta Rudzīša Brīvības doma audzināšanā (paidagoģisku apcerējumu cikls)	3.—
Lāpa, dzejoļu izlase tautskolām	1.50
Metodisku rakstu krājums, sakārtojis prof. K. Kārkliņš	3.—
Pētījumi par chronoloģijas problēmām Latvijā (16.—20. gadsimtā)	1.—
Prof. K. Kārkliņa Latviešu literātūras vēsture	3.—

Atsevišķiem pasūtinātājiem grāmatas izsūtām pēcmaksā, pieskaitot pasta izdevumus.

Atkalpārdevējiem, noņemot ne mazāk kā 5 grāmatas reizē, izsūtām pēcmaksā ar 20 proc. atlaidi.

Aizjūras zemēs atsevišķiem pasūtinātājiem izsūtām pret starptautiskiem pasta kuponiem. Viena kupona vērtība Vācijā ir DM 0.30.

LITERĀTŪRAS AKGĀDS

Vēlos sarakstīties

nopietnā precības nolūkā ar sirsnīgām tautietēm no 19—24 g. v. Vēlams foto, ko pēc vēlēšanās sūtīs atpakaļ. Adresēt E. Knābem, 186, Toller Lane, Bradford, England. (330)

Rechtsanwalt

WALTER WOIT

Wiesbaden, Theaterkolonnaden.

Tel. 24621, 22618, 29138

Latvijas pavalstnieks; pielaists vācu un okupācijas varas tiesās; uzņemas tiesu lietu kārtošanu un citu. Arī ilgstoša rakstura lietu kārtošanu. Zvērināts tiesas tulks latviešu, angļu, krievu un lietuvju valodā; dokumentu apliecināšana un tulkošana. (325)

Leona RUMAKA apgāda

tagadējā adrese ir:

(13a) Schweinfurt,

IRO Resettlement Center.

Sagatavošanā:

Ninas Bergas PUĶKOPĪBA

150 lpp. teksta un 60 lpp. ilustrāciju.

Cena DM 5.50

Pēcmaksas sūtījumiem pasta izdevumus sedz pasūtinātājs.

Krājumā nedaudz eks.:

Andr. Leišes PUTNKOPĪBA, 4. izd. DM 6.—

Agr. K. Lapiņa LAUKU DĀRZĀJI (sakņkopība) DM 5.— u. c. (324)

Pirms aizbraucat

nopērciet bērniem nepieciešamās grāmatas

Svētdienas skolai un neklātienes mācību:

1. Prof. Zicāna Viegla gaita, ābece 5.—
2. Ceļa maize, lasāmgrāmata 2. kl. 3.—
3. Galdes Tēvu val. māc., sist. kurss 3.—
4. Tomāsa Latvijas ģeografija . . . 4.—
5. Miķelsona Latvijas vēsture . . . 3.50

Ne visur šīs grāmatas dabūjamas!

Pasūtināmas

Andr. Ozoliņa grāmatnīcā, 24b, Eutin/Holst., DP Camp. (319)

Voldemārs Kazāks,

dzim. 1913. g. 31. 5., un

Laimonis Pētersons,

dzim. 1920. g. 28. 10., lūdzu rakstiet Jānim Raitumam, Soustons (Landes), Métairie, Durand, France. (327)

Lūdzu atsaukties

skol. J. Skudras kungu,

Pļaviņu pag. Klintaines pamatskolas pārzini, bija Austrijā. Tautieši, kam būtu zināma viņa atrašanās vieta, lūgti ziņot L. Arbeiteram, 12, Libson Airfeld, Wansford, Nr. Peterborough, England. (326)

Latviešu kopas ASV un Kanadā, iekārtojiet

Grāmatu galdus!

Grāmatas komisijā un ar atlaidi dos LATVJU GRĀMATA. Pieprasiet grāmatu un latvisko izstrādājumu katalogus. Abonējiet laikrakstu LATVIJA, $ 1.— mēnesī.

(303) LATVJU GRĀMATA, Waverly, Iowa, USA.

Atkal dabūjama latviešu

GRĀMATU GRĀMATA

brāļu Kaudzīšu

Mērnieku laiki

nesaīsināts izdevums ar Edv. Brencēna 56 oriģinālilustrācijām uz krīta papīra.

Cena audekla sējumā DM 14.—.

Atkalpārdevējiem parastā atlaide. Grāmatu izsūtām tikai pret samaksu vai pilnā pēcmaksā.

LCK apgāds LATVIJA, Esslingen/N., Breite Str. 6, Germany.

Kardinālis Sapieha Romā par politiku neruna

Roma (D). — Pagājušo svētdien Varšavas radio nolasīja informāciju, ka poļu valdības un katoļu baznīcas starpā parakstīta vienošanās, kas izbeidz visas līdzšinējās nesaskaņas. Radiofona spikers, nolasīdams šo ziņu, nesniedza nekādus tuvākus paskaidrojumus. Jau pēc pāris stundām uz Varšavas radiofona paziņojumu atsaucās Vatikāns. Neatsaucot un neapstiprinot Polijas galvaspilsētas vēstījumu, Sv. Tēva pārstāvis piebilda, ka šāda vienošanās bez Romas akcepta nav iespējama.

Pirmdien par „eventuālo vienošanos" poļu komūnistu un katoļu baznīcas starpā plašāku ziņojumu sniedza arī BBC, kuŗa informācija brīvajā pasaulē līdz šim gandrīz vienmēr tikusi uzskatīta par autentisku. Poļu un vācu valodā nolasītajās ziņās politiskais redaktors paskaidroja, ka Varšavas raidītājā nolasītā ziņa radījusi satraukumu pat Vatikānā. Romā pašreiz uzturas viens no visievērojamākajiem Polijas garīdzniekiem — Krakovas archibīskaps kardinālis Sapieha. Viņš ir vienīgais cilvēks no īstajiem katoļiem, kam komūnistiskā vara atļāva ierasties Mūžīgajā pilsētā, lai piedalītos Sv. Gada svinībās. 82 g. v. kardinālis līdz šim tomēr atteicās atbildēt uz jebkādu itaļu žurnālistu jautājumu.

Tai pašā laikā Romā viesojās arī prāvests Dombrovskis. Polijā viņš pazīstams kā tā reliģiskā virziena pārstāvis, kas mēģina samierināt turienes varu ar katoļu baznīcu. Bet arī šis garīdznieks nav sniedzis nekādu paskaidrojumu par savas uzturēšanās nolūkiem. Komentāra beigās BBC politiskais redaktors piebilda, ka pagaidām nav iespējams nekā secināt, ko dos demokrātiskajai pasaulei abu katoļu garīdznieku atrašanās Romā.

Vai krievu atombumba tikai biedēklis

Vašingtona (C). — Kā Newsweek 17. aprīļa izdevumā apgalvo, vesela rinda ievērojamu ASV zinātnieku ar Harvardas universitātes prezidentu Honantu priekšgalā apgalvo, ka Padomju savienībai varbūt nemaz nav atombumbas un konstatētie „atomsprādzieni" bijuši tikai veikli maldināšanas triki, lai iebiedētu rietumu pasauli.

Tā kā Padomju savienībai neapšaubāmi ir urāna pārveidošanas iekārtas, tā saucamās atomkrāsnis, tad tā spēj ražot lielos daudzumos radioaktīvus materiālus, ko ar īpašiem baloniem un parasto sprāgstvielu lādiņiem var stratosfairā izspridzināt un tā radīt radioaktīvu putekļu mākoņus, līdzīgi kā tas ir ar īstu atombumbu sprādzieniem.

Atomsprādzienus, kā zināms, konstatē arī no ļoti lieliem attālumiem, ar tā sauc. Geigera aparātiem, kas uztver gaisa augšējo slāņu radioaktīvitātes pieaugšanu. Šie aparāti nav spējīgi atšķirt maldinātājus radioaktīvos putekļus no īsta atombumbas sprādziena.

Apcietināta pārvietoto personu nolaupītāja

Salcburga (C). — Salcburgas amerikāņu tiesā pirmdien izskatīgā 28 g. v. vāciete Gisela Stena atzinās, ka viņa padomju okupācijas varas uzdevumā laupījusi pārvietotās personas. Gisela Stena, paziņu aprindās saukta blondā Venus, apcietināta, veicot savu pēdējo uzdevumu. Viņa bija norunājusi satikšanos ar kādu ukraini, kas nodarbināts amerikāņu iestādē. Par tā pārvešanu krievi Stenai bija apsolījuši 120.000 Šveices franku. Ukraini, ko brīdināja viņa organizācijas locekļi, Stenai sagūstīt neizdevās, jo viņa vietā uz satikšanos ieradās amerikāņu militārā policija. Pie vācietes atrada pudeli konjaka, kam piejaukts veronāls, chloroforma pudeli, pielādētu pistoli un krievu joslas automobiļu numurus.

Bons sola Berlīnei Vasarsvētkos vēl vienu bataljonu

Berlīne (F). — „Vācu policija pati tiks ar viņiem galā", pirmdien preses konferencē paskaidroja Berlīnes britu sektora pilsētas komandants ģenerālis Bons. Viņš atbildēja uz žurnālistu jautājumiem, ko Lielbritānijas iestādes nolēmušas darīt, lai novērstu eventuālās komūnistu provokācijas pieteiktajās Vasarsvētku demonstrācijās. Ģenerālis tālāk piebilda, ka Rietumvācijas policija ir pietiekami sagatavota, lai zinātu tikt galā ar „visādiem starpgadījumiem". „Bet ja būs vajadzīgs, Berlīnē ar lidmašīnām ieradīsies vēl viens britu armijas bataljons", intervijas beigās pateica Bons. Nolasot šo informāciju, BBC piebilda, ka Berlīnē šinīs dienās uzturējies kāds augstāks britu policijas virsnieks. Atgriezies Londonā, viņš izteicies: „Krievu komūnisti zaudēs tāpat kā blokādes laikā".

Par ko lems...

(Turpinājums no 1. lpp.).

Lielbritānijas viedoklis, kā zināms, nemaz neatbilst ASV viedoklim.

Svarīgākās apspriedes, kas sāksies ap 12. maiju Londonā, būs 3 lielo ārlietu ministru konference. Tās darba kārtībā ir Vācijas problēma, Padomju savienības plāni Vācijā un rietumu sabiedroto pretdarbība Maskavas aktīvitātei un Berlīnē. Tālāk paredzēts izdebatēt vācu bēgļu jautājumu, Rūras rūpniecības paplašināšanu, Vācijas aizsardzības jautājumu un kaŗa stāvokļa izbeigšanu. Trīs lielie runās arī par Austriju.

Komentāri šai darba kārtībai Vašingtonā un Londonā ir plaši, bet tie neatšķiŗas no pēdējo nedēļu politiskajiem apskatiem lielo laikrakstu ievados. Centrālā problēma, kā redzams, ir Vācijas jautājums un Padomju savienības plānu neitrālizēšana Eiropā.

Ar šo kompleksu 3 lielo konferencei piesaistīs nākošo konferenci — ziemeļu Atlantika pakta padomi. Šai Londonas nobeiguma konferencei paredzēta sekojoša darba kārtība: 1 Atlantika aizsardzības padomes stratēģisko plānu un konceptu apstiprināšana, 2. Atlantika pakta militārās mašinērijas tālāka attīstība, 3. pakta valstu ārpolitikas saskaņošana un 4. kopēji soļi, lai apkaŗotu komūnisma briesmas.

Atlantika pakta padomes konference domāta pašreiz vēl diezgan stīvā un neveiklā organisma pārveidošanai elastīgākā un pašreizējām prasībām vairāk piemērotā iekārtā. It īpaši ASV prasa, lai pakta aparātu, tiklab politisko, kā militāro un saimniecisko, centrālizētu un vienkāršotu. Tāpat amerikāņu sabiedriskā doma un politiķi vēlas, lai Maršala plāna organizāciju pilnīgi apvienotu ar Atlantika pakta sistēmu un, ja iespējams, abiem kopīgi radītu vienu sekretāriātu. Tā kā Lielbritānija šais jautājumos līdz šim bijusi ļoti atturīga, jo grib paturēt savu līdzšinējo līdzvērtīgo partneŗa stāvokli pret ASV, Ečesonam būs jābūt tam, kas uzstādīs „minima prasības", lai nekavējoties smagā sistēma tiktu atvieglota un vienkāršota.

Lidojošas apakštases var tiešām eksistēt

Buenosairesa (F). — Lidojošās apakštases var tiešām eksistēt, ar šādiem virsrakstiem pagājušās nedēļas beigās lielie Argentīnas laikraksti publicējuši pazīstamā vācu atompētnieka profesora Hermana Oberta interviju. Profesors, kas strādā Buenosairesas techniskajā augstskolā, tālāk paskaidroja, ka lidojošās apakštases esot speciāli amerikāņu lidaparāti, ko darbina ar atomenerģiju. Oberts tālāk piebilda, ka Savienoto valstu atompētniecība tik tālu attīstījusies, ka atomenerģijas izmantošana par dziņējspēku vairs nav nekāda problēma. „Ja man uzdotu konstruēt lidaparātu, kas darbināms ar atomenerģiju, tad tas noteikti izskatītos pēc apakštases," intervijas beigās piebilda profesors.

Viņš vares palikt Zviedrijā...

Vesteroza (ab). — 22 g. v. igaunis Ens Kustins, kas 31. martā Zviedrijas ostā Vesterozā nobēga no padomju kuģa Tosno, atzīts par politisku bēgli un saņēmis no Zviedrijas ārzemnieku komisijas uzturēšanās atļauju Padomju sūtniecības pieprasījumu par Kustina izdošanu Zviedrijas ārlietu ministrija noraidījusi.

ASV izbeigušies V-2 krājumi

Ņumeksika (C). — Pēc otra pasaules kaŗa visus Vācijā atrastos V-2 šāviņus amerikāņi nogādāja uz saviem Ņumeksikas izmēģinājumu lidlaukiem. Kā tagad ziņo, V-2 šāviņi visi izlietoti dažādos virsskaņas ātruma mēģinājumos ar jauna veida lidmašīnu modeļiem un stratosfairas pētījumos. V-2 līdz šim bija ātrākais šāviņš pasaulē, kas sasniedza pāri 5000 km stundā. Amerikāņu armijas vadība paziņojusi, ka pēc krājumu izbeigšanās ASV V-2 raķetes nebūvēs, jo, acīm redzot, tai ir modernākas konstrukcijas.

Slepeni vācu laikraksti, bumbu atentāti un labi noorganizēts ziņotāju tīkls padara krievu dzīvi rūgtu

Pagrīde drāga padomju režīmu Austrumvācijā

Vašingtona (R). — Pēc Vašingtonā saņemtām pārbaudītām ziņām pretestības kustība Vācijas austrumjoslā kļūst aizvien spēcīgāka un pagrīdnieki arvien pārdrošāki. Rezultātā padomju okupantiem dzīve paliek jo dienas, jo rūgtāka. Daudzās eksplozijas, uzbrukumi cietumiem un atklātā sasliešanās pret komūnistisko varu satricina padomju joslas administrāciju pašos pamatos. Maskava nevar vairs uzticēties pat komūnistiskajai policijai, un tagad tā redz, ka ir gandrīz neiespējami padarīt Austrumvāciju par padomju satelītu.

Vācieši simtiem un tūkstošiem pievienojas pretestības kustībai un, lieliski organizēti un vadīti, pēkšņi uzbrūk komūnistiem, nodara tiem sāpīgus zaudējumus un — pazūd, kā ūdenī iekrituši. Pagrīde Austrumvācijā kļuvusi jau tik spēcīga, ka krievi vairs nespēj tikt ar to galā. Mistiski bumbu sprādzieni grauj padomju joslas fabrikas un satiksmes līdzekļus. Politiskie ieslodzītie tiek rautin izrauti no policijas nagiem krievu kaŗaspēka acu priekšā. Nelegāli laikraksti iet masveidīgi tautā, un tos lasa pat visattālākajā padomju joslas stūrī, ieskaitot arī urāna rūdas raktuves Saksijā, kaut arī tās gandrīz vai hermētiski noslēgtas no ārpasaules.

Notiek arī tīri neticamas lietas. Pretestības kustības aģenti jau iefiltrējušies Austrumvācijas „demokratiskajā" valdībā, viņi pratuši ielavīties arī krievu kontrolētajā „tautas policijā", viņi iedējuši savas dzegūzes olas pat komūnistu partijas virsotnē. Lai gan paši pretestības kustības vadoņi aiz ētiskiem apsvērumiem noraida varas darbus, cīņā pret padomju okupantiem tie laiž darbā gandrīz visus līdzekļus, arī terroru.

Pretizlūkošanā iegūtos komūnistu spiegu un ziņotāju vārdus tūliņ plaši publicē, lai visa tauta tos zinātu, uzmanītos un tā izjauktu komūnistu aģentu noderīgumu. Padomju okupanti un viņu salmu vīri austrumjoslas vadībā, iedami vakarā gultā, nezina, kas notiks naktī. Lai likvidētu pretestības kustību, Austrumvācijas valdība nesen nodibināja īpašu valsts drošības ministriju un nostādīja tās priekšgalā Maskavā apmācīto komūnistu Vilhelmu Kaizeru. Viņa policija strādā ciešā kontaktā ar padomju MVD, bet vienmēr no jauna tai nākas pārliecināties, ka Austrumvācijā nav tik viegli likvidēt pagrīdi, kā tas notika citās iekaŗotajās valstīs.

Lielākā krievu nelaime ir tā, ka līdz šim nav izdevies izolēt Austrumvāciju no ārpasaules tik pilnīgi, kā to viņi izdarījuši ar saviem pārējiem satelītiem. Austrumvācijas pagrīdei ir spēcīga, neaizskaŗama un eksterritoriāla cīņas baze Berlīnes rietumu sektoros un arī Rietumvācijā. Uz savu „tautas policiju" komūnisti ne pavisam nevar paļauties, jo tā piesātināta pretestības kustības aģentiem, kas tekoši sniedz informāciju par gaidāmām kratīšanām un apcietināšanām. „Tautas policistu" dezertēšana ir parasta parādība, un šie dezertieŗi bieži vien paņem sev līdzi par pavadoņiem viņu apsardzībai uzticētos politiskos ieslodzītos.

No dažām pretestības grupām vislabāk noorganizēti sociāldemokrati. Viņi nogāja pagrīdē jau 1946. gadā, kad krievu okupācijas vara gribēja viņus piespiest apvienoties ar komūnistiem. Sociālistu ģenerālštābs atrodas Hanoverā, Rietumvācijā, bet Berlīnē viņiem ir sava kaujas baze. Viņu izlūkošanas dienestam ir slepeni aģenti visos lielākajos Austrumvācijas centros.

Visplašāko un iedarbīgāko propagandu pret komūnistiem veic nelegālais laikraksts Der Kleine Telegraf, kas iznāk miniatūrā veidā un tiek izplatīts padomju joslā. Berlīnē to izdod 46 g. v. Arno Šolcs, ko lielinieki apzīmē par galveno „kaŗa kūdītāju". Šolcs, kas ir arī Berlīnes pilsētas domnieks, noorganizējis pagrīdes korespondentu tīklu visās lielākās Austrumvācijas pilsētās. Īpaši kurjēri uztur sakarus starp redakciju un korespondentiem, kas lieto pieņemtus vārdus un fiktīvas adreses. Padomju iestādes gan pūlas visiem spēkiem viņus atrast, bet tie ir netveŗami kā dzīvsudrabs.

Nesen Der Kleine Telegraf izdalītāji paslepeni nogādāja veselu auto kravu ar „pārtikas" konserviem uz vienu no urāna rūdas raktuvēm. Ik konservu bundžā bija rūpīgi salocīti 100 laikraksta eksemplāri, un katra kalnraču baraka saņēma pa vienai bundžai. Pretestības kustības aģenti savu laikrakstu ieloka arī starp krievu militārā organa lapām, un tā tas nonāk pat padomju virsnieku rokās.

Pēdējā laikā arvien biežāk notiek arī individuāla terrora gadījumi, un tiem ir tendence vēl pieaugt. Pēc Vašingtonā saņemtās informācijas Austrumprūsijā patlaban darbojas vairāk nekā 15 pretkomūnistiskas terroristu grupas. Terrora akti pārsteidz krievus kā zibens spēriens. Gnašvicā notika smaga eksplozija turienes ķīmiskajā fabrikā. Rezultātā fabrikas produkcija samazinājusies par 70 proc. Čornovas dzelzs lietuvē sprāga bumba un sabojāja vairākas ļoti nepieciešamas mašīnas. Nideršlāgā vienā dienā notika divas eksplozijas: sagrauts raktuvju tornis un sabojāta lokomotīve. Vispārdrošākais dinamīta atentāts bija rīkots pret padomju militārās pārvaldes galveno štābu Potsdamā, par ko jau ziņoja prese. Vēlāk saņemtās ziņas no pagrīdes darbiniekiem rādīja, ka Berlīnes slimnīcās ievietoti vismaz 15 padomju virsnieki un vācu viesmīļi.

Melnais ķēniņš tomēr drīkstēs apmeklēt savu balto sievu

Londona (D). — BBC ziņo, ka britu koloniju ministrs atļāvis uz piecām dienām ierasties Bečuanas zemē Āfrikā nēģeru karalim Seretsem Khamam, lai viņš varētu apmeklēt savu balto sievu. Priekš dažām nedēļām Lielbritānijas valdība izaicināja melno valdnieku uz Londonu un paskaidroja, ka viņa precības ar angļu stenotipisti var radīt nemierus Āfrikā. Rezultātā iznāca tā, ka Seretse Khamam aizliedza atgriezties savā dzimtenē. Toreiz šis gadījums radīja lielu satraukumu britu presē. Vairāki laikraksti norādīja, ka Etlija valdības rīcība nav savienojama ar demokratijas izpratni. Sabiedriskās domas spiediena dēļ koloniju ministrija beidzot piekāpās un atļāva Khamam lidot uz Bečuanas zemi, neraugoties uz to, ka tur priekš dažām dienām jau sākušies nemieri, ko britu policija varēja apspiest vienīgi ar asaru gāzēm. Cilšu vecākie pieprasījuši, lai melnais valdnieks kopā ar savu balto sievu dodas projām no Āfrikas.

Iznācis Dallesa Miers vai kaŗš

Ņujorka (A). — ASV ārpolitikas otrs svarīgākais vadītājs — padomnieks Fosters Dalless šodien publicē savu jaunāko grāmatu Miers vai kaŗš. Šo grāmatu, uz kuŗas laišanu klajā svinīgi gatavojušies Ņujorkas un Vašingtonas lielie grāmatu veikali, uzskata zināmā mērā par Dallesa politikas deklarāciju. Viņš grāmatā pauž pārliecību, ka kaŗš nav neizbēgams, bet pasaulei noteikti draud katastrofa, ja Eiropa paliks tikpat vāja, kāda tā ir patlaban. Viņš prasa Atlantika ūnijas paplašināšanu, iesaistot tajā arī Vāciju kā pilntiesīgu locekli. Bez tam esot jāvienkāršo UN un jāierobežo veto tiesības.

ZELTA DRUDZIS AUSTRĀLIJĀ NERIMSTAS

Melburna (C). — Zelta drudzi mazajā Vederbernas pilsētā, kur kopš divi mēnešiem visi pilsētiņas iedzīvotāji izrakņā savus gruntsgabalus, meklēdami zeltu, Beteriku ģimene otrdien atradusi gandrīz 10 kg smagu zelta gabalu 2600 mārciņu vērtībā. Šī ģimene savas mājas pagalmā visā klusībā jau vairāk nekā kopš gada no izraktās dārza zemes sijāja zeltu, līdz šim iegūstot ražu 17.500 mārciņu vērtībā.

Pēc jaunā atraduma pēdējās nedēļās atslābušais zelta drudzis Vederbernā atkal atdzīvojies un pilsētas valde paredzējusi arī galvenās ielas bruģa uzplēšanu, lai meklētu tur pēc zelta dzīslām.

Demonstrācijas un streiks Brestā

Bresta (C). — Otrdien Francijas kaŗa ostā Brestā sākās liels streiks, jo pirmdien sadursmē starp 24.000 demonstrantiem un 300 nacionāliem gvardiem kādu strādnieku nogalināja. Ievainoto skaits pirmdienas sadursmēs sniedzas pie 100. Strādnieki lietoja akmeņus un ar skābi pildītas pudeles, lai izlauztos cauri policijai un gvardiem, kas tiem aizsprostoja pieeju pilsētas valdes namam. Demonstrācijas notika ASV ieroču sūtījumu dēļ.

DAŽOS VĀRDOS

Angļu valoda aizliegta Šanghajā, vēstī amerikāņu ziņu aģentūra AP. Angliski šai lielajā Tālo austrumu pilsētā nedrīkst sarunāties, nedrīkst rakstīt vēstules un nedrīkst lasīt grāmatas. Maotsetungs izdevis rīkojumu, ka Šanghajā drīkst lietot vienīgi ķīniešu valodu.

Pārtraukt diplomātiskas attieksmes ar Nacionālo Ķīnu ierosinājis ASV ārlietu ministrijas speciālists Tālo austrumu jautājumos Ovens Latimors. Šis ierosinājums rada ievērību sevišķi tāpēc, ka vēl priekš pāris nedēļām senātors Mekkertijs apvainoja Latimoru sadarbībā ar komūnistiem.

No karaliskās ģimenes izraidīta 21 g. vecā Irānas princese Fatme Pālevi. Šacha oficiālajā komunikē paskaidrots, ka princese zaudējusi visas savas tiesības tāpēc, ka pretēji galma rīkojumiem apprecējusies ar 25 gadu veco amerikāņu studentu Vincentu Hiljeru.

150 kaujas lidmašīnu vēl līdz vasaras sākumam Atlantika pakta ietvaros no Savienotajām valstīm saņems Francija. Pēc tam sekos tanki, lielgabali un automašīnas.

Argentīnas sūtnis Vašingtonā svētdien devies speciālā lidojumā uz Rietumvāciju. Savas valdības uzdevumā viņš vēloties parakstīt tirdzniecības līgumu ar Bonnu un apspriest svarīgākās politiskās problēmas.

5000 cilvēku palika bez pajumtes, kad nomestās cigaretes dēļ izcēlās ugunsgrēks kādā Tokio priekšpilsētā. Pavisam nodega 1015 māju. Simts cilvēku smagi apdeguši un ievietoti slimnīcā.

Amerikāņi samazina savas sūtniecības personālu Prāgā

Vašingtona (D). — Pagājušās nedēļas beigās Savienoto valstu ārlietu ministrija publicēja oficiālu paskaidrojumu par prāvu, kas šinīs dienās beidzās Prāgā. „Ārlietu ministrija nobažījusies," teikts šai paskaidrojumā, „par čechu valdības jauno propagandas akciju, kas vēršas pret ārzemju diplomātiem. Notiesātie čechu darbinieki, kas strādāja amerikāņu sūtniecības informācijas daļā, neko pretvalstisku nav darījuši. Viņu darbība noritēja parastajos diplomātiskajos ietvaros, ko var atļauties katra valsts, kuŗai ir draudzīgas attieksmes ar kādu citu valsti." Šo paskaidrojumu vēlāk nolasīja arī ārlietu ministra Dīna Ečesona kārtējā preses konferencē.

Kā zināms, čechu drošības policija apmēram pirms mēneša pēkšņi apcietināja vienu amerikāņu sūtniecības informācijas daļas darbinieku un vienu sekretāri. Abi apcietinātie bija Čechoslovakijas pavalstnieki. Nule notikušajā prāvā vienam no viņiem piesprieda 15, bet otram 10 gadu cietumā. Paskaidrojumu par šo prāvu vienlaicīgi ar Vašingtonu publicēja arī ASV sūtniecība Prāgā, pasvītrojot, ka notiesātie ieslodzīti cietumā nevainīgi un ka viņu atzīšanās raksturo visas tās prāvas, kas notikušas vai nu Padomju savienībā, vai citās valstīs aiz dzelzs priekškara. Komentējot šos abus paskaidrojumus, BBC piebilst, ka ASV sūtniecības Čechoslovakijā personāls samazināts uz pusi.

Atrasts jūras laupītāja rums un dārgakmeņi

Perta (C). — Laikraksts Sun Telegraph ziņo, ka Seišeles salās kāda bagātību meklētāja ekspedīcija angļu pulkv. Henesija vadībā atradusi slavenākā franču pirāta Olivera Levasera noslēptās bagātības 250 miljonu dolaru vērtībā. Pulkvedis Henesijs jau pirms vairākiem gadiem ieguva kādu vecu plānu, par kuŗu viņš bija pārliecināts, ka tas ir paša franču pirāta zīmētais, norādot vietu, kur Tasmānijas jūras lielākais laupītājs pirms 300 gadiem noraka savas salaupītās bagātības.

Ziņojumā Pertas laikrakstam teikts, ka Henesijs ar savu ekspedīciju atraduši aizmūrētu alas ieeju, kur pēc mūŗu izspridzināšanas ar dinamītu vispirms atrasti daudzi cilvēku kauli. Teika stāsta, ka pirāts Levasers pēc bagātību iemūrēšanas pašrocīgi nogalinājis visus vergus, lai neviens bez viņa nezinātu, kur teiksmainās bagātības apslēptas. Ekspedīcija, kas sastāv no trim locekļiem, strādā gāzes maskās, jo bagātību ala pilna indīgām gāzēm, kas laikam cēlušās no alā novietotajām valzivju trānu mucām. Zelta naudas un dārgakmeņu lādes vēl nav atraktas, bet jau pirmajā pagraba nodalījumā Henesijs uzgājis vecu rumu, Austrumāzijas stikla vāzes un daudzus senas naudas gabalus.